

**ÖZGÜN İŞLEVİNİ YİTİRMİŞ, YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN YAPILARIN
TASARIM SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE
HIŞVAHAN ÖRNEĞİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çiğdem Karaata

İç Mimarlık Anabilim Dalı

İç Mimarlık Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Esin SARIMAN ÖZEN

NİSAN 2020

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÖZGÜN İŞLEVİNİ YİTİRMİŞ, YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN YAPILARIN
TASARIM SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE
HIŞVAHAN ÖRNEĞİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çiğdem Karaata

İç Mimarlık Anabilim Dalı

İç Mimarlık Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Esin SARIMAN ÖZEN

NİSAN 2020

ÖNSÖZ

Lisans ve Yüksek lisans eğitimim süresince her zaman bilgisinden ve desteğinden yararlandığım, tez danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Esin SARIMAN ÖZEN'e, Tez kapsamında incelenen hana ait restorasyon projesi verilerine ulaşmamda yardımcı olan Eda Can'a, iç mimari mekan tasarımına dair arge çalışmalarını ve görsellerini paylaşan, birlikte çalışmaktan onur duyduğum Mahmut Anlar ve Geo_id tasarım ofisine, varlıklarıyla her zaman destek olan ailem ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Çiğdem KARAATA

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
ÇİZELGE LİSTESİ	xi
ÖZET	xiv
SUMMARY	xvi
1.BÖLÜM: GİRİŞ	18
1.1 Çalışmanın Amacı	18
1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi	19
2. BÖLÜM: KAVRAMLAR VE TANIMLAR	20
2.1 Mekan Kavramı	20
2.2 Kimlik Kavramı	21
2.2.1 Kültürel Kimlik	22
2.2.2 Kent Kimliği	23
2.2.3 Mimari Kimlik	26
2.2.4 Kurumsal Kimlik	27
2.3 Koruma Kavramı ve Önemi	28
2.3.1 Eski-Yeni Kavramı	28
2.3.2 Koruma Kavramı	29
2.3.3 Koruma Uygulamaları	31
2.4 Yeniden İşlevlendirme ve Kullanım Kavramı	37
3. BÖLÜM : ÖZGÜN İŞLEVİNİ YİTİRMİŞ YAPILARIN YENİDEN İŞLEVLENDİRİLME AŞAMALARI VE MEKAN KİMLİĞİNİN BELİRLENMESİ	38
3.1 Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesini Gerektiren Nedenler	38
3.1.1 Sosyo Kültürel Nedenler	39
3.1.2 Sosyo Ekonomik Nedenler	40
3.1.3 Politik Yapıtlar	41
3.2 Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesinde Tasarıma Yön Veren Faktörler	43
3.2.1 Yapının Konumu ve Çevresiyle İlişkisinin Değerlendirilmesi	45
3.2.2 Yapının Mimari ve Fiziki Durumu	46
3.2.3 Eski-Yeni İşlevler Arası İlişki Analizi ve Mekansal Kurgu	47
3.3 Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi ile Oluşacak İç Mekan Müdahaleleri	48
3.3.1 Kullanıcı / Kimlik Analizi ve İlişkisi	48
3.3.2 Yapının Hacim ve Yüzey Tasarımlarına Yönelik Müdahaleler	49
3.3.3 Yapının Mekanik ve Aydınlatma Çözümlerine Yönelik Müdahaleler	50
3.3.4 Yapının Sikülasyon Elemanlarına Yönelik Müdahaleler	52
4. BÖLÜM : ÖZGÜN İŞLEVİNİ YİTİRMİŞ YAPILARIN YENİDEN KULLANIMINDA HIŞVAHAN ÖRNEĞİNİN İNCELENMESİ	52
4.1 Hişvahan'ın Yeniden İşlevlendirilmesini Gerektiren Nedenler	53

4.2 Hışvahan'ın Yeniden İşlevlendirilme Sürecinde Tasarıma Yön Veren Faktörler	55
4.2.1 Yapının Fiziki Durumu ve Yapılan Müdahaleler.....	55
4.2.2 Eski - Yeni İşlev Arası İlişkiler ve Yeni Mekansal Kurgu.....	80
4.3 Yeniden İşlevlendirme Sürecinde Hışvahan'a Yapılan İç Mekan Müdahaleleri	82
4.3.1 Hışvahan Örneği Üzerinden Kullanıcı/Kimlik Analizi ve İlişkisi	83
4.3.2 Hışvahan'ın Yeniden İşlevlendirilme Sürecinde Hacim ve Yüzey Tasarımlarına Yönelik Müdahaleler.....	86
Şekil 4.63 Islak Hacim Detay Görüntüleri	94
4.3.3 Hışvahan Yeniden İşlevlendirme Sürecinde Aydınlatma Çözümlerine Yönelik Müdahaleler	95
4.3.4 Hışvahan Yeniden İşlevlendirme Sürecinde Sirkülasyon Elemanlarına Yönelik Müdahaleler	97
5. BÖLÜM : SONUÇ	101
KAYNAKLAR.....	104
ŞEKİL LİSTESİ KAYNAKLAR.....	108

KISALTMALAR

KÜSGEM : Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : Kurum Kimliği Ve Kurum Kültürü Arasındaki İlişki.	28
Çizelge 3.1 : Aksoy'un Tasarım Süreci Şeması	44
Çizelge 3.2 : Aksoy'un Tarihi Çevre İçerisinde Tasarım Süreci Modeli	45
Çizelge 4.1 : Hışvahan Mekan İlişkileri Analizi	82

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Kasımpaşa Tuzambarı	33
Şekil 2.2 : Mecidiyeköy Likör Fabrikası Restorasyon Çalışmaları Öncesi	35
Şekil 2.2 : Mecidiyeköy Likör Fabrikası Restorasyon Çalışmaları Sonrası	35
Şekil 2.4 : Alman Tarih Müzesi.....	37
Şekil 2.5 : Müzenin Avlu Üzerindeki Üst Örtü Eki.....	37
Şekil 2.6 : Alman Tarih Müzesi Ek Yapı.....	37
Şekil 2.7 : Alman Tarih Müzesi Ek Yapı.....	37
Şekil 4.1 : 19. yy da İpekyolu Haritası	52
Şekil 4.2 : Gaziantep Kalesi ve İpek Yolu Üzerindeki Ticari Hanlar.....	53
Şekil 4.3 : Hışvahan Plan Şeması	55
Şekil 4.4 : Gaziantep Kalesi ve Restorasyon Öncesi Hışvahan	56
Şekil 4.5 : Restorasyon Öncesi Hışvahan Görünüşleri	57
Şekil 4.6 : Restorasyon Öncesi Hışvahan Taç Kapı ve Dükkan Görünüşleri.....	58
Şekil 4.7 : Restorasyon Öncesi Hışvahan Taç Kapısı.....	59
Şekil 4.8 : Restorasyon Öncesi Hışvahan Taç Kapı Görünüşleri	59
Şekil 4.9 : Taç Kapısı Üzengi Taşı Görünüşü.....	60
Şekil 4.10 : Avlu Doğu Cephesi Görünüşü.....	60
Şekil 4.11 : Avlu Güney Cephesi Görünüşü.....	61
Şekil 4.12 : Revak Ayağı Görünüşü	61
Şekil 4.13 : Mazgal Pencere Görünüşü.....	62
Şekil 4.14 : Duvara İşlenmiş Motif Görünüşleri.....	62
Şekil 4.15 : Duvara Motif Görünüşleri	63
Şekil 4.16 : Duvara İşlenmiş Motif Görünüşleri.....	63
Şekil 4.17 : Güney Cephesi İç Mekan Görünüşleri	64
Şekil 4.18 : Güney Cephesi Detay Görünüşleri.....	65
Şekil 4.19 : Hışvahan Rölövesi Vaziyet Planı	66
Şekil 4.20 : Kuzey Cephe Görünüşü.....	67
Şekil 4.21 : Batı Cephe Görünüşü	67
Şekil 4.22 : Doğu Cephe Görünüşü	67
Şekil 4.23 : Güney Cephe Görünüşü	67
Şekil 4.24 : Hışvahan Rölövesi Kat Planı.....	68
Şekil 4.25 : Hışvahan DD Kesiti.....	69
Şekil 4.26 : Hışvahan CC Kesiti	70
Şekil 4.27 : Hışvahan EE Kesiti.....	70
Şekil 4.28 : Hışvahan AA Kesiti.....	70
Şekil 4.29 : Hışvahan BB Kesiti	70
Şekil 4.30 : Restorasyon Sonrası Hışvahan Taç Kapı Görünüşü.....	71
Şekil 4.31 : Restorasyon Sonrası Hışvahan Giriş Alanı Görünüşü.....	71
Şekil 4.32 : Restorasyon Sonrası Hışvahan Avlu Görünüşü	72
Şekil 4.33 : Restorasyon Sonrası Güney İç Cephe Görünüşleri	73
Şekil 4.34 : Döşeme Kotunun Altında Ambar Görünüşü	73
Şekil 4.35 : Susamhane Rölöve Planı	74

Şekil 4.36 : Susamhane Fırın Kesiti	75
Şekil 4.37 : Yapılan Kazılarda Açığa Çıkan Kapı	75
Şekil 4.38 : Susamhane 2.Dönem Restitüsyon Projesi Planı.....	76
Şekil 4.39 : Susamhane 2.Dönem Restitüsyon Projesi Kesitleri	77
Şekil 4.40 : Susamhane 2.Dönem Restitüsyon Projesi Çatı Planı	78
Şekil 4.41 : Susamhane İç Mekan Döşeme Prensibi	78
Şekil 4.42 : Susamhane İç Mekan Görünüşleri	79
Şekil 4.43 : Hışvahan Avan Projesi Planı.....	81
Şekil 4.44 : Oda Mekan Görünüşleri	82
Şekil 4.45 : Antepişi Görüntüsü.....	84
Şekil 4.46 : Kutnu Kumaşı Görüntüsü.....	84
Şekil 4.47 : Hışvahan Restorasyon Sonrası Avlu Görünüşleri	84
Şekil 4.48 : Avlu Sosyal Alan Görünüşü.....	85
Şekil 4.49 : Avlu Sosyal Alan Detay Görünüşü	86
Şekil 4.50 : Doğu Cephesi Revak Görünüşü	87
Şekil 4.51 : Doğu Cephesi Revak Görünüşü	87
Şekil 4.52 : Doğu ve Güney Cephesi Revak Detay Görünüşü	87
Şekil 4.53 : Restoran Açık Alan Görünüşleri	88
Şekil 4.54 : Güney Cephesi On Bir Oda ve Dehliz Plan Şeması.....	88
Şekil 4.55 : Hışvahan Restoranı İç Mekan Görünüşü.....	89
Şekil 4.56 : Hışvahan Restoranı İç Mekan Görünüşü.....	90
Şekil 4.57 : Kündekari Sanatı Yüzey Tasarımı Detay Çizimi	90
Şekil 4.58 : İşlenmiş Bakır Sini Sehpa Görünüşleri	91
Şekil 4.59 : Bakır Sini Sehpa Detay Çizimi	91
Şekil 4.60 : Bakır Donatı Elemanı Görünüşleri.....	92
Şekil 4.61 : Oda Genel İç Mekan Görünüşleri	93
Şekil 4.62 : Uyuma Alanı Detay Görünüşleri.....	93
Şekil 4.63 : Islak Hacim Detay Görünüşleri.....	94
Şekil 4.64 : Sedef İşçiliği Donatı Elemanı.....	94
Şekil 4.65 : Sedef İşçiliği Detay Çizimi	94
Şekil 4.66 : Aydınlatma Detay Görünüşleri	95
Şekil 4.67 : İç Mekan Aydınlatma Görünüşleri.....	95
Şekil 4.68 : Bar Alanı Plan Şeması	96
Şekil 4.69 : Bar Alanı İç Mekan Görünüşleri	96
Şekil 4.70 : Sirkülasyon Alanları Plan Şeması	97
Şekil 4.71 : Hışvahan Giriş Alanı ve Avlu	98
Şekil 4.72 : Avlu Görünüşü	98
Şekil 4.73 : Avlu Sosyal Mekan Görünüşü	99
Şekil 4.74 : Oda Sirkülasyon Alanları Görünüşü ve Oda Girişi	100
Şekil 4.75 : Avlu Düşey Sirkülasyon Alanı Öncesi Ve Sonrası	100
Şekil 4.76 : Döşeme Kotunun Altında Ambar Görünüşü	101

ÖZGÜN İŞLEVİNİ YİTİRMİŞ, YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN YAPILARIN TASARIM SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE HIŞVAHAN ÖRNEĞİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

İçinde bulunduğumuz çağda sürekli olarak yaşanan sosyo ekonomik gelişmeler; kent ölçeğinde yeni biçim ve düzenlemeleri beraberinde getirmektedir. Artan nüfus ve gelişen kent yapısı ile yaşam alanları zamanla merkezden kent çevresine doğru genişlemektedir. Kent merkezlerinde kurulan ilk yaşam alanları, toplumların geçmişten bugüne kadar kazandıkları kültürel doku ve birikimlerini yansıtan, aidiyet duygusunu kazandıran en önemli mekanlar olarak yer almaktadır. Kent ölçeğinde yaşanan tüm sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlerden yapıların ve mekanların etkilenmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Gaziantep, binlerce yıllık bir coğrafyada birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır ve geçmişten günümüze geniş bir kültürel zenginliğe sahiptir. Varolduğu günden bu yana Türkiye'nin önde gelen ticaret ve sanayi kentlerinden biri olan Gaziantep, kentsel büyümenin ve sosyal yaşam alanlarındaki değişimin global gelişmelerin etkisinde yaşandığı bir kenttir. Yaşanan tüm gelişmeler kentsel dönüşüm projelerine önem kazandırırken, kültür varlıklarının zenginliği ise kentin turizm ekseninde de gelişmesini sağlamaktadır. Yaşanan bu gelişme, tarihi geçmişe sahip birçok yapı ve kültür varlıklarının korunması ve yaşatılması bilincini de beraberinde getirmektedir.

Yeniden kullanım ile yapının topluma kazandırılması ve sosyal çevrenin faydalanması amaçlanmaktadır. Tez kapsamında incelenmekte olan Hişvahan örneği, 1568 yıllarında bölgede yer alan ilk han olarak bilinirken; gelişen kent yapısı sonucunda özgün işlevini yitirmiş, bakımsız kalmış, terk edilmiş ve yok olmuş bir yapıya dönüşmüştür. Tarihi bir geçmişe sahip olması, ait olduğu toplumla ilişkisinin sürdürülebilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması için yeniden işlevlendirilmektedir.

Koruma ve yaşatma kapsamında ele alınan projede; yapının sosyal çevre ile olan ilişkisi, mimari ve fiziki durumunun analiz ve sentez çalışmaları sonucunda, bir takım restorasyon yöntemleri uygulanmıştır.

Ticaretin yapıldığı ve yolcuların misafir edildiği, pamuk kozası anlamına gelen Hışvahan, özgün işlevinden uzaklaşmadan, kullanıcıların kent kültürüne tanık edilerek ağırlandığı butik otel işlevi ile yeniden kente kazandırılmaktadır.

İç mekan müdahalelerinde uygulanacak tasarım ilkelerini; kente özgü olan soyut ve somut kültürel mirasın yaşatma bilinci şekillendirmektedir. Kentin kültürel birikimlerinden olan lokal el sanatları; mekanda yer alan hacim ve yüzey tasarımlarına, sirkülasyon elemanlarına, aydınlatma ve donatı elemanlarına yansımaları tez kapsamında incelenmektedir.

REVIEW OF THE DESIGN PROCESS OF THE RE-FUNCTIONALIZED STRUCTURES WHICH LOST ITS GENUINE FUNCTION AND ANALYSIS OF THE HIŞVAHAN CASE

SUMMARY

The socio-economic developments that occur in this era, come with a new forms and arrangements in the urban scale. With the growing population and developing urban structure, the living areas expand from the centre to the peri-urban areas in time. The first living areas built up in the urban centres are the most significant places that reflect the societies' cultural texture and knowledge which have been developed from the past to the present and give the sense of belonging. The structures and places are inevitably affected by all social, cultural and economic changes in the urban scale.

Gaziantep has hosted lots of civilizations in a geography of thousand of years and has wide cultural accumulation. As one of the leading cities of commerce and industry since the day it exists, Gaziantep is a city of where the urban growth and changes in the social living spaces occur under the influence of global developments. While all the developments gain importance to the urban transformation projects, the wealth of cultural heritage provides the city with the growth on tourism axis. The developments also bring the awareness of protection and maintenance of the historical structures and cultural heritage with it.

By means of reusing of the structure, it is aimed that the reattainment to the society and utilization by the social environment. While the Hişvahan case that is analysed in the thesis, was known as the first inn in the region in 1568; in consequence of the developing urban texture, it turned into an uncared, abandoned, demolished structure that lost its genuine function. It has refunctionalized because of its historical

background and the purpose of that is the maintenance of its relation with the society where it belongs to and to transfer such relation to the next generations. In the project, that is approached within the scope of the protection and maintenance, a number of restoration methods have been applied following the assessment of the structure's relation with the social environment and the analysis and synthesis of its physical condition.

Where once the commerce happened and the passengers were hosted, Hışvahan (means a cotton boll), is reattained to the city without losing its genuine function and by having a boutique hotel function where the guests are hosted and witnessed to the city culture at the same time.

The awareness of maintaining the abstract and concrete cultural heritage specific to the city gives shape to the design principles which will be applied to the interior interferences. The impression of the local handicrafts, one of the cultural accumulation of the city, on the volume and surface designs, circulation elements, lighting and fitting elements in the space is analysed within scope of the thesis.

1.BÖLÜM: GİRİŞ

1.1 Çalışmanın Amacı

Toplumlar, temel ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşamlarını sürdürebilecekleri bir çevreye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu sosyal çevreyi ise toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel durumları belirlemektedir. Fiziki çevrenin en önemli ürünü olan mimari yapılar ise varolduğu çevrenin yansıması ile oluşmakta ve bunun sonucunda bir kimlik kazanmaktadır. Bu kimlik sosyal, ekonomik, politik, teknolojik ve tüm çevresel faktörlerden etkilenmektedir. Yapılar buldukları çevrede zamana ve olaylara bağlı olarak fiziksel, işlevsel ve algısal olarak değişime uğramaktadırlar. Yapılar bu sebeplerden ötürü beklenen performansı karşılayamaz hale gelmesi ile kullanılmamaya başlanmakta ve toplumdan soyutlanmaktadır. Yapının soyutlanıp yok olması; toplumun geçmişten bugüne sahip olduğu kültürel birikimini ve kimliğini yitirmesine sebep olmaktadır.

Toplumları bir arada tutan en büyük etkenlerden biri olan kültürü tekrar topluma kazandırmak ve sürekliliğini sağlayabilmek ancak yapıların yeniden işlevlendirilmesi ile gerçekleşmektedir.

Yeniden kullanımın temelinde bir değişimden bahsedilmektedir. Bu değişim ise mekansal dönüşümle gerçekleşmektedir. Bireylerin ve toplumların kültür birikimi ile meydana geldiği çevreyi doğrudan etkileyen bu değişim ile yapı yeni bir kimlik arayışı içerisine girmektedir.

Yeniden işlevlendirilen yapıya çağdaş ve bütüncül bir tasarım anlayışı ile müdahale etmek gerekmektedir. Eskiye ait tüm fiziksel ve kavramsal öğelerin güncel biçim ve standartlarda, konfor alanlarını karşılayacak şekilde yeniyi oluşturacak sentezlerin yapılması gerekmektedir. Mekansal dönüşümlerin analiz edilerek, yeni işlev ile mekanın tasarım kriterleri açısından incelenmesi, oluşan yeni kimliklerin değerlendirilmesi ve çıktılarının ortaya konulması hedeflenmektedir.

1.2 Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Çalışma süresi boyunca tez çalışmasının içeriğini oluşturan tüm bölümlere ait literatür çalışması yapılmış, yazılı ve görsel bir çok kaynak araştırılmış, kitaplar, geçmiş dönemlere ait tezler incelenmiş, incelenen konu kapsamında ikili görüşmeler yapılmıştır.

İlk adım olarak çalışmanın ana fikri ve amacı belirlenerek, bir sistem dahilinde içeriği ve kurgusu oluşturulmuş, ortaya konulması hedeflenen fikri destekleyen araştırmaların izinde bir yol haritası çizilmiştir.

İkinci bölüm kapsamında tez çalışması ile ilgili kavramsal olarak bilgilendirme yapılmaktadır. Temel olarak mekan, kimlik, koruma, yeniden işlevlendirme kavramlarının desteklediği anlamları, oluşumları ve birbirleriyle olan ilişkileri destekleyen kavramlar ve alt başlıklar şeklinde incelenmektedir.

Üçüncü bölüm kapsamında ise yeniden işlevlendirilen yapıların sebepleri, getirileri ve bu süreçte tasarıma yön veren faktörlerin; yapının fiziki konumu, çevresiyle olan ilişkisi, eski ve yeni işlevi arasındaki analiz ve mekansal kurgusunun incelenmesiyle yapılacak olan iç mekan müdahaleleri belirlenmektedir.

Dördüncü bölümde ise daha önceki bölümlerde edinilen bilgi ve kavramsal verilere bağlı kalarak; araştırma konusunu destekleyen bir örnek olan 5600 yıllık bir kentte yer alan, Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde yer alan bilgilere dayanarak Lala Mustafa Paşa tarafından yaptırıldığı bilinen Lala Mustafa Paşa Han'ı merkez külliyesi olarak anılan, pamuk kozası anlamına gelen Hışva Han'ın; 'Hışvahan' Butik Otel ve Lokantaya dönüşüm projesi değerlendirmesi görsel kaynaklar eşliğinde incelenmektedir.

Sonuç kısmında ise araştırma süresi boyunca hangi aşamaların takip edildiği, yeniden işlevlendirilen bir yapıyı etkileyen faktörlerin neden ve sonuçları üzerinde durularak genel bir inceleme yapılmaktadır.

2. BÖLÜM: KAVRAMLAR VE TANIMLAR

2.1 Mekan Kavramı

Mekan herhangi bir nesneyi veya özneyi bulunduğu uzay boşluğunda sınırlandırması ile ayrılan bir boşluk parçasıdır.

Mekan Arapça kökenli bir kelime olup; yer, bulunulan yer anlamına gelmektedir. (Url-1)

Önemli Türk mimarlardan Doğan Hasol ise 'İnsanı çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk,boşun. Mimari bir mekan yaratmak, geniş anlamdaki doğadan ya da peyzaj mekanından insanın kavrayabileceği bir bölümü sınırlandırmaktadır.' şeklinde açıklamaktadır (Hasol, D., 2008).

İnsanlar var oldukları andan bu yana korunmak ve yaşamlarını sürdürebilmek amacı ile yaşam alanlarına ihtiyaç duymaktadırlar ve bunun sonucunda da mekanlar oluşmaktadır.

Mekan ve insan arasında birbirini besleyen bir anlam ilişkisi vardır. İnsanların yaşam alanına ihtiyaç duyması ile mekanlar oluşmaktadır.

Henry Lefebvre, toplumsal süreç ve ilişkilerin üretildiği, gündelik yaşamı şekillendiren toplumsal mekan ve toplumsal zamanı tarihin bir ürünü olarak nitelendirmektedir. Kapitalizmin temsil ettiği mekan ise soyut mekan olarak;

Mekân üretimi ve mekânın üretimi süreci varsa, tarih de vardır (...) Üretici güçler (doğa, çalışma ve çalışmanın örgütlenmesi, teknik ve bilgiler) ve elbette üretim ilişkileri, mekân üretiminde-belirlenmesi gereken-bir role sahiptirler. Bir üretim tarzından diğerine geçiş çok büyük önem taş[ır]; çünkü bu, mekânı altüst ederek mekâna dâhil olabilen toplumsal üretim ilişkileri içindeki etkisidir. Her üretim tarzı-hipotez gereği-kendine uygun mekâna sahip olduğundan, bu geçiş sırasında yeni bir mekân üretilir. (Lefebvre, 2014: 75).

Mekanın kullanımının, sosyal ve tarihsel değerinin tek başına bir önemi olmadığını, değişim değerinin ise somut kullanım değerine göre daha önemli olduğunu savunmaktadır (Lefebvre, H., 2014).

Alman filozof Martin Heidegger'e göre, mekanın 'yer'e dönüşmesi bir kültürün zamanla o yere kök salmasıyla gerçekleşmektedir. 'Var olmak' halinin, 'yerleşmek, mesken tutmak' ile gerçekleşebileceğini savunmaktadır. (Url-2)

Coğrafyacı ve kuramcı David Harvey ise mekan üretimi ile sermaye birikimi ve dağılımını ilişkilendirerek; politik ve ekonomik boyutuna dikkat çekmektedir: 'Zaman, para ve mekanın işleyiş, biçim ve anlamına yön verenler, aynı zamanda toplumsal organizasyonun temel kurallarını da belirleyen aktörlerdir' (Harvey, D. 1999).

2.2 Kimlik Kavramı

Kimlik kelime anlamı olarak; herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özelliklerin tümü olarak tanımlanmaktadır (Püsküllüoğlu, A., 1995).

Bir kimsenin veya bir topluluğun bireyselliğinin, ayırt edilebilmesi ve kendini bilmesini sağlayan, ayırt edici özelliklerin tümüdür (Anonim, 1986).

Bu anlamı destekleyen Lynch(1960) ise kimliği, eşitliğinin olmadığı, tek, farklı ve özgün olma durumu olarak savunmaktadır.

Kimlik kişinin kendini nasıl veya neye dayanarak tanımlamasıyla başlamaktadır ve zamanla kişiler kendilerini yaşadıkları çevreye ait hissedebilmek için bir anlam yükleme, kimlik kazanma ihtiyacında olmaktadır (Castells, M., 2006).

Türkbağ'ın söylediği gibi 'Birey aidiyetleri içinde kendini ifade etmektedir.' Aidiyetin sözcük anlamı ise ilişkinliktir. Toplum içinde kişinin kendini bir yere ait kabul etmesi veya bir topluluğun üyesi olması şeklinde tanımlanmaktadır (Türkbağ, A.U., 2003).

Correa'ya göre ise, kimlik sonradan kazanılmış bir obje değil, bir süreçtir. Süreç olan kimlik, üretilmez ve kimlik bilinçsiz kazanılan bir öge de değildir. Kimlik; kendimizi, çevremizi anlama ve geliştirme sürecinde edinilmektedir (Eren Özbek, İ.,).

Erickson ise kimliği bir bilinç ve sürecin ürünü olarak tanımlamaktadır. Bilinç ile bireyin kendi varoluşsal gerçekliğine değinmekte, süreç ile bireyin yaşam ilişkisinde

sürekliliğinin sağlaması amacıyla harcanan çabayı, emeği ifade etmektedir. Kimliği akıl ve emeğin gücü meydana getirmektedir (Karaca, N., 2011).

2.2.1 Kültürel Kimlik

Dünyada ilk kez Voltaire tarafından Fransız devrimi öncesinde kullanılan ‘culture’ sözcüğü, insan zekasının oluşumu, gelişimi ve yüceltilmesi anlamında kullanılmaktadır (Güvenç, B., 1979).

Günümüzde kullanılan anlama en yakın biçimi 17. yy da hukuk düşünürü olan Samuel von Pufendorf (1994) tarafından geliştirilmiştir. Pufendorf kültürü; doğaya karşıt olan ve belli bir bağlam içinde ortaya çıkan insan eserlerinin tamamıdır’ şeklinde tanımlamaktadır (Stanford Felsefe Ansiklopedisi, 2015). Siyaset bilimcisi olan Jonathan Rutherford ise kültürel kimliği, kültürün sınırlarını ve onu destekleyen bilgiyi, toplumu oluşturan değerleri yansıttığı yönünde açıklamaktadır (Rutherford, J., 1998).

Kültür kavramı Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise;

‘Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü’ olarak tanımlanmaktadır. (Url-3)

Kapsamı geniş olarak ele alınan, maddi ve manevi değerleri bir arada tutan, kültür kavramı için Emre Kongar, ‘Kültür, doğanın ya da Tanrı’nın yarattıklarına ek olarak insanoğlunun yarattıklarının tümüdür’ sözleri ile desteklemektedir. (Kongar, E., 2003).

Kültürün art arda yaşanmış sosyal deneyim ve süreçlerin bir bileşkesi olduğu, toplumların birikimleri ile oluşan ve sürdürülebilir soyut bir kavram olduğunu savunan Mimar Bozkurt Güvenç, kültür kavramını açıklarken kültüre dört farklı boyutta değinmektedir. Bilimsel alandaki kültürün uygarlığı, beşeri alandaki kültürün eğitim sürecinin bir parçası olduğunu açıklamaktadır. Estetik alandaki kültürü ise

güzel sanatlar oluştururken, teknolojik ve biyolojik alandaki kültürü ise üretme, tarım, ekin, çoğalma ve yerleşme olarak sınıflandırmaktadır (Güvenç, B.,1979, s.99). Biyolojik kültürün yerel coğrafyadaki yankısı lokal sanatın gelişmesi; yerleşik yaşamda bireylere ait davranış ve alışkanlıkların bir kısmını oluşturmaktadır.

Dolayısıyla tez kapsamında incelenen Hışvahan örneğinde yapının Gaziantep kentinde yer almasıyla, kentin sahip olduğu kültürel varlıkları; yöreye ait el sanatları, mimari, mutfak kültürü gibi değerler o toplumun veya kentin kültürel kimliğini oluşturmaktadırlar. Miras niteliğinde olan kültürel varlıkların korunarak gelecek nesillere de aktarılması gerekmektedir. Kültür ve kimlik anlam ilişkisi olarak birbirini destekleyen aynı zamanda besleyen kavralardır. Kültürel kimlik; bir toplumun gelenek, göreneklere ve yaşam tarzı ile oluşmaktadır.

Kültürel kimliğin oluşmasında 'ait olma duygusunun' etkisinin olduğunu düşünen Connor ise, ait olma duygusunun psikolojik bir bağ yarattığı ve milli değerler bilinci ile gerçekleştiğini savunmaktadır. Benzer bir yaklaşımda olan Giddens ise, kültürün tarihsel ve kültürel kazanımlar sonucu ortaya çıkmış olan psikolojik bir aidiyet olduğunu savunmaktadır (U. Şimşek, S. Ilgaz, (2007).

Aidiyet ise kelime anlamı olarak ilişkinlik, ait olma haline karşılık gelmektedir. Kimliğe iliştilirilen ilkelerin bireylerde karşılık bulduğu anlamlara bakılırsa, aidiyet kavramı kimliğin oluşmasında rol oynamaktadır. Aidiyet, eklemlenme ve bütünleşme haline karşılık gelmektedir. Dahil olmak gibi bir takım benzer hissiyatlar ile insan olmanın getirisi olmaktadır. Birey aidiyeti benliğinde ilk ve direkt olarak doğduğu sosyal çevrede kazanırken, süreç içerisinde aile, din, etnik köken.. vb. sosyal çevre unsurları ile şekillenmesine bağlı olduğu kadar eğitim, ekonomik, siyaset gibi ilkelerin etkisi ile birey bilinçli tercihler yapabilmektedir. Aidiyet doğum ile başlayan, sosyal çevre etkenleri ile gelişim gösteren bir süreci temsil etmektedir (Alptekin, D., 2011).

2.2.2 Kent Kimliği

Kent; ekonomik, sosyal, teknik, politik ve kültürel birçok konuların birlikte etkileşimde olduğu ve sonucunda sürekli değişim, dönüşüm yaşayan organik bir yapıya sahiptir.

Kent temel olarak doğanın içinde yer alan toplumların yaşamsal faaliyetlerinin sürdürüldüğü sınırları belirli olan somut bir kavramı karşılar iken aynı zamanda kültürün oluştuğu, şekil aldığı ve yaşadığı soyu bir anlamı taşımaktadır.

İtalyan mimar Aldo Rossi'nin bu düşünce biçimini destekleyen sözleri 'Doğanın nesnesi, kültürün öznesidir kent.' şeklinde yer almaktadır.

Lewis Mumford kenti sadece fiziksel kalıntıları ve özellikleri ile tanımlamak toplumun sahip olduğu dil, ritüel gibi değerlere saygısızlık olduğu görüşünü savunmakta ve insanoğlunun diğer canlılarla paylaştığı yer olarak en büyük toplumsal yaşam birimi olması ile kenti hem yaratan hem de şekil veren birim olarak nitelendirmektedir (Mumford, L., 2007).

Prohansky, her bireyin kendi yaşamında ait olma duygusu ile öz kimliklerini oluşturduğunu ve sosyal çevrenin ise yer kimliğini oluşturduğunu savunmaktadır. Yer kimliğini, fiziksel çevre ile olan etkileşimine, fikir, duygu, düşünce ve anıların bir araya gelmesi ile tanımlamaktadır (Prohansky, 1978).

Relp (1976) kenti açıklarken, insanların bir 'yer'e ait olma iç güdüsü ve insanların yer üzerindeki deneyimlerine değinmektedir. Ait olma duygusunun, büyük ölçüde insan düşünceleriyle, ait oldukları yere özgü davranışlara ve deneyimlere bağlı olarak oluştuğunu savunmaktadır (Oktay, D., 2011).

Kent kimliği birey ve toplumların arasında kurulan bağ ve iletişimde köprü görevi görmektedir. Farklılıkların yarattığı renk, doku, ışık, gölge, yansıma, iklimler gibi fiziksel ve çevresel faktörlerin kentin oluşmasında belirleyici unsurlar olduğu kadar, o yerde yaşayan insanların kendi dil, inanış, yaşayış ve kültürü yönlendirerek sadece o yere ait özgün bir alan oluşturması da kimliğin oluşmasında etkili olmaktadır (Erdönmez, Akı, 2005).

Tez kapsamında incelenen özgün işlevini yitirmiş ve yeniden işlevlendirilmiş olan yapı Gaziantep ilinde yer almaktadır. Gaziantep; Anadolu'nun ilk yerleşim yerlerinden biri olması ile farklı din ve mezheplerin bir arada yaşadığı toplumlara sahip olması, kıtalar arası ulaşım ve ticari aks üzerinde yer alan coğrafi yapıya sahip olması kent önemini, kimliğini ve kültürünü belirlemektedir.

Gaziantep 5.600 yıllık bir kent olup, araştırmacıların kent tarihini Hititlerle başlatmasına rağmen Hititler kentin kuruluşundan dört yüz sene sonra gelmişlerdir. M.Ö. 1800-1700 yılları arasında 20 küçük krallığın yaşadığı devletin merkezi olarak Tilmen Höyük varlığını ortaya koymakta ve Yesemek'te ise aslan heykellerinin olduğu bir alan yer almaktadır (Göyünç, 1999).

Mezopotamya'yı Anadolu'ya bağlayan Dülük, Urfa, Maraş ve Halep yollarının da kesişim noktasında yer almaktadır. Gaziantep, tarihi boyunca Babil, Hitit, Asur, Med, Pers, İskender, Roma ve Bizans egemenliklerine dahil olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin gerileme döneminden yararlanan dış güçler otorite oluşturabilmek amacı ile stratejik öneme göre devletin İstanbul, İzmir, Harput, Van, Beyrut, Merzifon ve Antep gibi bölgelerinde eğitim ve kültür merkezleri kurmuşlardır. Gaziantep kentinde 1818 yılından itibaren dört Amerikan, iki Fransız ve çok sayıda Ermeni okulları faaliyet göstermiştir. Nüfus yoğunlu düşük olan Ermeni cemaati okullarına, Antep halkı arsa ve nakit desteğinde bulunmuş, Yahudi çocuklar için ise Türk Genel eğitim kurumlarının açılması ile gençlere de gece kursları düzenlenmiş ve özellikle kadın okur-yazarlığına da önem verilmektedir. Ayrıca o dönemde yetiştirme yurtları ve ücretsiz anaokulları kurulmuştur (Aytekin, H., 1999).

Eğitim sistemleri süreci ve dönüşümleri siyasi gelişmelere paralel değişim yaşanmaktadır. 19. yy sonlarında Gaziantep'te yabancı okul sayısı yirmiye aşmıştır. 1848'de Amerikalıların kurduğu hastane 1876'da tıp fakültesinde dönüştürülmüştür, Osmanlı'da İstanbul'dan sonra tıp eğitimi veren ikinci kurum olmuştur.

Kentte askeri güvenliğin saülanması ile yeni ticaret yolları açılarak dış ticaret yapabilir hale gelmekte ve kentin kimliği ticaret kenti olarak yer almaktadır. Tercih edilen çarşı ve pazarlara sahip olmasıyla önemli bir alışveriş merkezi olduğu belirtilmekte ve akabinde büyük ticaret yapılarının da sayıları artmaktadır.

Kent aynı zamanda kurulduğu günden bu yana bulunduğu bölgenin dini, sosyal, kültürel, ekonomi merkezi olmuştur. Avrupa ülkeleri ile yapılan ticaretin beraberinde kentte Amerika, Fransa ve Yunanistan'a ait konsolosluklar açılmıştır. Hristiyanlığın ilk yayılma merkezlerinden biri olması ile kültürel çeşitliliği olumlu yönde etkilemiştir.

Antep halkının, kentte yaşayan azınlıklara karşı göstermiş olduğu saygı, anlayış ve hoşgörü ile sosyal ilişkilerin gelişimine fayda sağlamaktadır. 19.yy'dan itibaren

Ortadoğu ülkelerinin Anadolu'ya açılan kapısı olarak Antep'in önemi sosyal ve ekonomik yapısının gelişimine olumlu katkısı olmaktadır (Uyan, B., 2009).

Kent Cumhuriyet dönemi boyunca da Anadolu'da yer alan sanayileşmenin öncülerinden olmaktadır. Modern sanayileşme miladı ise 1970'de KÜSGEM (Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi) kurulması ile başlamaktadır. Birleşmiş Milletler uzmanlarının kette yapmış olduğu incelemelere göre büyük bir sanayi potansiyeli olduğu belirlenmektedir. Çünkü o dönemde Gaziantep'in evlerde yapılan imalatlar, küçük atölyelerde ve büyük fabrikalarda yapılan imalatlar olmak üzere sanayinin her alanında aktif ve çok çeşitli olması ile dikkat çekmektedir.

Türkiye'nin ilk Organize Sanayi Bölgelerinden biri olması ile Gaziantep ekonomisi sanayiye ve ticarete dayalı bir gelişme göstermektedir (Uyan, B., 2009).

2.2.3 Mimari Kimlik

Mimarlığı, insanların yaşamlarını düzenlemek ve kolaylaştırmak, barınma, dinlenme, çalışma, eğlenme, gibi yaşamsal faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için gerekli mekanları ve çevreyi düzenleme sanatı olarak açıklamaktadır (Hasol, D.1998).

Mimari kimlik ise bahsedilen tüm eylemleri içinde barındırarak, bulunduğu çevre özelliklerine göre kazanılan bir kavramdır.

Kültürel ve coğrafi yaşam biçimlerinin mimariye ve dolayısıyla mekanın şekillenmesinde etkileri gözlemlenmektedir. Anadolu coğrafyasında avlusu olan yapılar; Gaziantep konutlarında avlu halk arasında 'hayat' adı ile yaygın olarak kullanılmaktadır. Kentin ticari hanlarında da genel olarak avlulu yapı gözlemlenmektedir. Tez kapsamında incelenen yapı avlusu olan tek katlı hanlar grubuna girmektedir. Yapıldığı günden işlevini yitirene kadar ticaretin yapıldığı Hışvahan'ın, mimari kimliğini yörede yaygın olarak kullanılan yapı biçim ve malzemeleri oluşturmaktadır.

Bireyler ve toplumlar, yaşamlarını sürdürdükleri çevreleri kendi kimliklerine, alışkanlıklarına ve kültürlerine göre şekillendirmektedirler. Kazanılan tüm kimlikler mimariyi belirlemektedir. Dolayısı ile mimari kimlik kent kimliği ile birlikte var olmaktadır. Kent kimliğinin sürdürülebilirliği ise mimari kimliğe bağlı gelişim göstermektedir (Gürsel, Y., 1996).

Mimari yapının, bir kimliğe sahip olabilmesi için bulunduğu coğrafyanın bir parçası haline gelmesi ve o yer'e ait olması gerekmektedir. Norberg Schulz da tanımlanan bir yerin kimliğinin insan kimliğinin gelişimine bağlı olmasının önemli olduğuna değinerek, insanların karşılıklı ve sürekli olarak ait olduğu çevre ile gelişim gösterdiğini savunmaktadır. (Url-4)

2.2.4 Kurumsal Kimlik

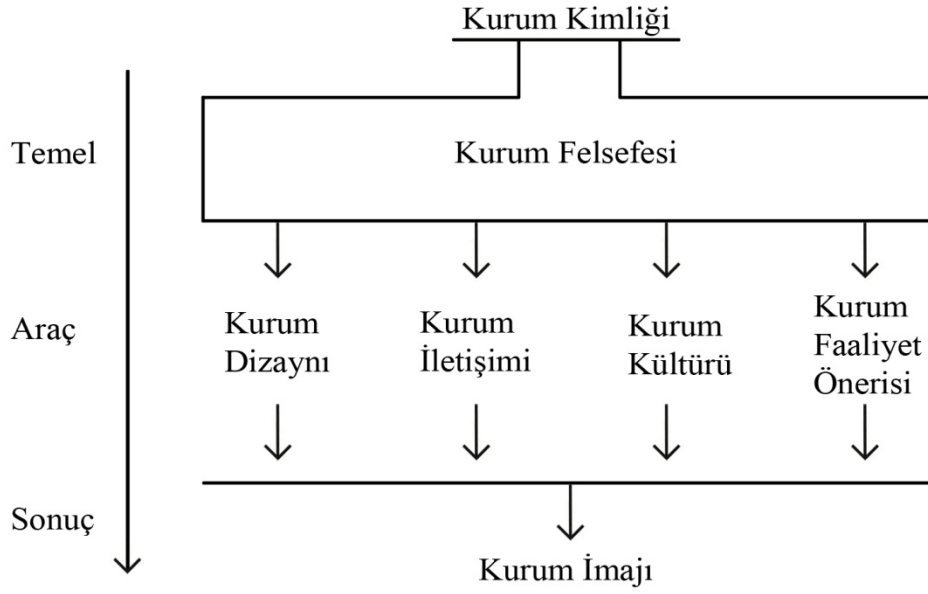
Bireylerin sosyal ortamlarda bir arada yaşamaya başlamasıyla, kendilerini bir bütün olarak ifade etme gereksinimi duymaktadırlar ve bunu bir kimlik ile ifade etme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Geçmiş dönemlere bakıldığında kurum kimliğinin izlerine ilk kez soyluların, kralların ve şehirlerde kullanılan armalarda orduların üniformalarında rastlanmaktadır. Bayrak ve üniforma ile bütünlük ve aidiyet duygusu yaratmayı, ortak bir ruh oluşturarak, onlar için bir arada olan toplumlara hedeflerini iletmeyi amaçlamaktadırlar (OKAY,A., 2000, s.17).

Kurumsal kimlik, kolektif bir yapıya sahip kurum veya kuruluşun ortak değerlerini, somut kişiliğini, kurum felsefesini, kurumun iletişim ve tutumunu, sunduğu ürün veya hizmeti fikir ve görsel olarak ifade etmektedir.

İşletmelerin bir kimliğe ihtiyaç duymalarının başlıca sebebi, kurumun felsefesi ile çalışanlarının bütünleşmesi ve farklı olmak hedefi ile rakiplerinden ayırt edilebilmesi amaçlanmaktadır. Hitap ettiği hedef kitlelerde bıraktığı izlenimler ile işletmenin başarısını pozitif ya da negatif olarak etkilemektedir (Okay, A., 2000, s.38-41).

Wally Olins'e göre kurum kimliği; Kim olduğu, ne yaptığı ve nasıl yaptığına dair verdiği cevaplar ile oluşmaktadır (Olins, 1990, s.108).

Kurum kültürünün de kurum kimliğini etkileyen önemli bir faktör olması ve bu alanın gerektiği zaman birlikte ve bağımsız olarak da ele alınabiliyor olması gerekmektedir (Okay, A., 2000, s.38-41).

Çizelge 2.1 Kurum Kimliği Ve Kurum Kültürü Arasındaki İlişki (Okay,2000)

Kurum kimliğinin oluşması için düzenlenen kurum felsefesi, kurumsal dizayn, kurumsal davranış ve iletişim çalışmalarının sonucunda kurumsal imaj yaratılmaktadır (Okay, A., 2000, s.260).

Kurum kimliği ve kurum imajı kavramları benzer gibi görünse de farklı anlamlar taşımaktadırlar. Kurum kimliği; kurumun algılandığı sembolik bir biçim iken, kurum imajı ise kullanıcılarda veya kamuda yaratılmak istenilen algı veya izlenimdir (Napoles, 1988, s.28).

2.3 Koruma Kavramı ve Önemi

2.3.1 Eski-Yeni Kavramı

Eski ve yeni kavramları, birbirini takip etmesi ile zamana bağlı olarak gelişen süreçte ortaya çıkmaktadır. Bir şeyin yeni olabilmesi için önce var olması gerekmektedir. Var olduktan sonra yenileniyor olması, şimdiki zamanda eski olduğunu belirtmektedir. Bir nesnenin veya yapının eski olarak değerlendirilmesi için uzun zamandır varolmuş, fiziki görünümünün değişmiş veya özgün işlevini yerine getiremiyor olması gerekmektedir. Eski olmanın bir değer temsil ettiği durumlarla da

karşılaşılmaktadır. Bu değeri fiziki özellikleri, yaşadığı süreç içerisinde dahil olduğu önemli olaylar ve durumlar belirlemektedir. Yeni olma durumu ise kazanılan kavramlar ve anlamların sonucunda meydana gelmektedir (Terzi F., 2017,s.9).

2.3.2 Koruma Kavramı

Koruma tanımı, Doğan Hasol'un Mimarlık Sözlüğü'nde 'Tarih ya da sanat değeri taşıyan yapıların, doğal değerlerin ya da kent parçalarının yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli önlemleri alma' olarak tanımlanmaktadır. (Hasol, D., 1998 s.500)

Cengiz Bektaş ise "Koruma Onarım" adlı eserinde nelerin korunacak bir değer olduğunu ve neden korunması gerektiğini şöyle açıklamaktadır;

'Bizim için değerli olanı, anıları olanı, tarihsel olanı... Bize dek yaşayarak gelebilmiş olanı, ön açmış, ön açan geleneği... Böyle bir şeyin bozulmamasını, niteliklerini yitirmemesini, yıpranmamasını, yok olmamasını isteriz. Giderek bütün bu özellikleriyle bizden sonra da sürsün, yaşasın isteriz... Çocuklarımıza, torunlarımıza da aktarmak isteriz onu... Onlar da değerini bilsinler isteriz... Böylece onlar da kültür kişiliklerini, geleceklerini daha sağlıklı, daha insana yakışacak biçimde kurabileceklerdir.' (Bektaş, 2001, s.9).

Nesillerce yapılan yaratımların, somut ve soyut kazanılmış kültürü yeniden yaşatabilme bilinci ile korunması gerekmektedir. Yeniden yaratma eylemi geçmişle bugünün, bugünle geleceğin arasında sağlıklı ilişkilerin, aktif bir alış-veriş içerisinde katkı sağlaması, yeni üretim ve yorumlara açık olması ile gerçekleşmektedir (Bektaş, C., 2001).

19. yy'a kadar yapılar tarihe saygı bilinci ile koruma kaygısı yaşanmamaktadır. Pantheon, Ayasofya, İse Tapınağı, Kubbet-Es-Sahra gibi anıtların Ortaçağ ve sonraki dönemlerde insanların saygı ile korunması sayesinde günümüzde hala yaşamlarını sürdürmektedirler. Bilinç olarak az gelişmiş ülkelerde ise önceki çağlardan kalan anıtların sonraki dönemlerde toplumlar tarafından ihtiyaç gidermek amacıyla malzeme ocağı olarak kullanıldığı gözlemlenmektedir (Doğan Kuban, 2000, s.23).

Geçmişte çoğunlukla yapının işlevsel değerinin önemi yaşamını sürdürmesi konusunda belirleyici bir unsur olmaktadır. İşlevsel değere sahip bir yapının devamlılığını sağlayabilmek için düzenli bakım ve onarımının yapılıyor olması bir gereklilik ve yapının korunması için de araç haline gelmektedir.

Ünlü İtalyan koruma uzmanı Piero Gazzola'nın bu konudaki görüşlerini dile getirmektedir;

'Bir mimari anıt artık yapıldığı amaca hizmet edemiyorsa, korunması pratik bir gereklilik olmaktan çıkar, kültürel bir görev haline gelir. Bu konuya verilen önem gelecek kuşakların kültürel olduğuna ve kültür miraslarını koruma konusunda duyacakları ivediliğe dayanacaktır.'

Dini, ulusal, ideolojik simge haline gelen ve toplum tarafından beğeni kazanan yapıtlar toplumun birliği ve iradesi ile veya yaptırın kişinin geleceği öngörerek hazırladığı maddi kaynaklarla örneğin vakıflarla yaşatılmışlardır. Günümüzde ise tarihi değer olan bu mekanların, korunması ve yeniden kazanımı kentlerde belediyeler tarafından uygulanan dönüşüm girişimleri ile faaliyete geçmektedir. Bu uygulamalarda korumanın kapsamı tek yapı olan anıtlarla sınırlı kalmayıp, tarihi kent dokusunu oluşturan yapıları da kapsamaktadır. Tarihi sokak, mahalle veya kentin bir bütün olarak korunması gereken bir değer olarak görülmekte ve kamu fonuyla desteklenmektedir (Ahunbay, Z, 2007, s.8).

2863 numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu amacı 1. maddede açıklanmaktadır; korunması gereken taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları tanımlarını oluşturan, yapılacak olan işlem ve faaliyetlerini düzenleyen, gerçekleşmesinde gerekli ilke ve uygulama kararını alan teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektedir.

Kanununun 6. maddesinde yer alan ' korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları' genel kriterleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- a) Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19 uncu yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar,
- b) Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar,
- c) Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları,
- d) Milli tarihimizdeki önlemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tesbit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından kullanılmış evler.

Ancak, Koruma Kurullarınca mimari, tarihi, estetik, arkeolojik ve diğ er önem ve özellikleri bakımından korunması gerekli bulunmadığı karar altına alınan taşınmazlar, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı sayılmazlar.

2.3.3 Koruma Uygulamaları

Koruma uygulamalarının tarihi geçmişte çok geriye uzanmasıyla birlikte, onarımların bilimsel yöntemlerle yapılması ancak 19.yy itibari ile başlamaktadır. Düşünsel kökeni olan Avrupa'da bu gelişmenin ilk aşamasında Fransa, İngiltere ve İtalya'da 'üslup birliği' kaygısıyla yapılan onarımlar tartışmalara yol açmaktadır. Türlü deneyimler sonucunda günümüzde geçerli olan çağdaş restorasyon kavramı; gerçek sorunların ışığında gelişmekte ve düşünürlerin katkıları ile evrimini tamamlanmaktadır (Ahunbay, Z., 2007).

Çağdaş kavramı; eskiden var olmayan bir varlığı, yeni oluşanı tanımlamaktadır. Çağdaş kavramına insan ve toplum bağlamında karşılık gelen özellik ise davranış ve tavırdır. Bireylerin bilim ve sanatın ulaştığı sınırların farkında olması ve davranışların bir bütün olarak toplumu yönlendirecek ve şekillendirecek kadar güçlü bir bilinç yaratması ile çağdaş olunmaktadır. Çağdaş koruma ise mimari çevrenin geçmişte sahip olduğu değerleri günümüze taşıyarak yeniyle bütünleşmesinin bilinçli bir şekilde uygulanması ile gerçekleştirilmektedir (Kuban, D. 2000).

Restorasyon kavramı; estetik, kültürel, teknik, ekonomik, görsel, düşünsel, örgütsel etkilerle birlikte yapıyı ayakta tutmak için yapılan müdahalelere denmektedir. Yapılar kazanmış oldukları tüm bilimsel ve kavramsal anlamlardan sıyrıldığında, restorasyon kavramı temel olarak yapının yaşamının sürdürülebilirliği için tamir edilmesi anlamına gelmektedir (Kuban, D. 2000, s.45-50).

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda, dördüncü maddesinde belirtildiğine göre, "Koruma"; ve "Korunma"; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir. ' şeklinde açıklanmaktadır.

Koruma düşüncesi ile korunacak olan kültürel mirasa sahip yapının, mevcut durumuna göre belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda türlü restorasyon yöntemleri uygulanmaktadır. Bu yöntemler;

- Değerlendirme
- Koruma ve restorasyon çalışmalarına başlarken yapılması gereken ilk adım olarak yer almaktadır. Değerlendirme aşaması ile mevcut yapının durumu ayrıntılı bir şekilde incelenerek, bozulmaların saptandığı ve rölöve hazırlıklarının yapıldığı ve belgelere dökülmesi ile nasıl bir uygulama yapılması gerektiğine karar verilmektedir.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda, 'Değerlendirme'; kültür ve tabiat varlıklarının teşhiri, tanzimi, kullanılması ve bilimsel yöntemlerle tanıtılmasıdır.

Yapının tarihi önem değerine göre tescil edilmiş ve korunması gerekli taşınmaz bir yapının;

- Sağlamaştırma
- Bütünleme
- Temizleme
- Yeniden Yapma

gibi yöntemlerle mevcut yapının olabildiğince değişikliğe uğratılmaması gerektiğine, tarihi bir coğrafyanın parçası olan fakat kendi başına somut varlığıyla milli bir önem teşkil etmeyen yapıların ise yenileme, yeniden kullanım, yeni işleve uyarlama ve çağdaş eklerin kullanmasının daha uygun olduğu savunulmaktadır.

'Yeniden işlevlendirme uygulamalarında yapıya yeni faaliyet alanları oluşturulduğu zaman, mevcut yapının karşılayamadığı ihtiyaçların çağdaş eklerle çözümlenmesi doğru bulunmaktadır.' (Özen, Sarıman, E. 2014).

Yapılan tüm değerlendirmeler sonrasında ikinci adım olan uygulama aşamasında yapılacak müdahaleler aşağıdaki gibidir;

1. Sağlamlaştırma (Konsolidasyon)

Konumu itibari ile açık havada rüzgar, su, gaz gibi çevresel faktörelere maruz kalmış olan yapı zamanla yüzeylerinde çatlaklar, parçalanmalar veya fiziksel, kimyasal aşınmalar, çürümeler gözlemlenmektedir. Bu hasarların giderilmesi için, tarihi bir yapının bütününe veya bir parçasının yeniden inşasını içermeyen, kimyasal birleşimler ile çözümlenebilir olması, mevcut parçaların daha dayanıklı hale getirilmesini hedefleyen uygulamalara sağlamlaştırma adı verilmektedir (Ahunbay, Z., 2007, s.90).

Yapılarda; sütrüktürde oluşan bozulmalar, duvar çatlakları, döşeme-duvar bağlantılarının açılması, var olanın çıkarılıp yerine yenisinin konulması, var olanın onararak sağlamlaştırılması, kiriş ve destek takviyesi gibi sağlamlaştırma işlemleri yapılmaktadır. (Url-5)

Kasımpaşa'da bulunan, ikinci derece tescilli tarihi eser olan Tuzambarı binası işlevini kaybederek yaklaşık olarak otuz yıl bakımsız kalmış ve bir çok yönden yıprandığı gözlemlenmiştir. taş yığma Yapıda ve cephede tamamen yok olan alanların yanı sıra strüktür ve malzeme yapısında bozulmalar; 2009 yılında restorasyon çalışması ile sağlamlaştırılarak yeniden işlevlendirilmiştir.

Şekil 2.1 Kasımpaşa Tuzambarı (Karıptaş F., 2010)

2. Bütünleme (Re-entegrasyon)

Hasar görmüş veya tamamen yok olmuş yapı ve öğelerini özgün tasarımındaki bütünlüğe kavuşturacak biçimde, geleneksel veya çağdaş malzeme kullanarak tamamlanması işlemine bütünleme denmektedir. Yapının sahip olduğu estetik,

işlevsel veya strüktürel kaygıları bütünleme işlemine yönlendiren etkenler olarak sıralanmaktadır (Ahunbay, Z., 2007; s.96).

3. Yenileme (Renovasyon), Yeni İşleve Uyarlama (Rehabilitasyon)

Yaşadığımız çağda zamanla değişen yaşam biçimi ve buna bağlı olarak çeşitli sebeplerden ötürü bir çok tarihi yapı özgün işlevini yitirmekte ve yapıldığı özgün amacından farklı bir işleve hizmet vermek için günümüze uyarlanmaktadır. Han, hamam, kervansaray, tekke vb. tarihi yapıların özgün işlevini nadir durumlarda sürdürdüğünden, günümüzde farklı amaçlarla kullanılmalarına yönelmeyi zorunlu kılmaktadır.

Toplumsal gelişme ile değişen ve dönüşen çevreye uyum sağlamak amacıyla yapılan yenileme çalışmalarında; çevresinden ötürü değere sahip olan yapıların yeniden kullanımında, çevresi ile olan ilişkisini, dış görünümünü ve dokuyu bozmadan, yapı olarak sahip olduğu kimliği yitirmeden gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Bu yapıların kurtarılarak yeniden kullanımı sırasında, iç mekansal düzenlemelerde daha esnek kurguya ve uygulamalara gidilmesi uygun karşılanmaktadır (Yüksel, İ., 2009,s.21).

4. Yeniden Yapım (Rekonstrüksiyon)

Harap durumda olan veya tümüyle yıkılmış, yok olmuş bir anıtın veya sitin özgün haline ait bulunan belgelere dayanarak yeniden yapılması ancak özel durumlarda kabul edilerek uygulanmaktadır.

Yeni yapı; yerine yapıldığı anıtın birebir kopyası inşaa edilmiş olsa bile özgün malzeme ve dokusuna, işçiliğine sahip olmamaktadır. Tarihi yapının kütle ve mekanlarını sadece biçimsel olarak canlandırmaktadır. Yani tarihi açıdan bir değer taşımasa da geleneği ve kültürü yaşatmak, sürdürmek adına korumaya yönelik olabilmektedir.

Bazı durumlarda ise yeniden yapıma gitmek kaçınılmaz olan bir durum olmaktadır. Bir kentin silüetinin vazgeçilemeyecek bir parçası, tarihi bir kompozisyonun önemli bir ögesi ise bu durumda yapıların yeniden yapılması gerekmektedir.

Rekonstrüksiyonun gerçekleşebilmesi için yeniden yapım için gerekli olan teknik verilerin, fotoğraf, rölöve ve grafiksel belgelerin var olması gerekmektedir.

Yıkılmış olan yapıya ait korunmuş kapı, pencere, bezemeler, silmeler vb. parçaların ve yapıya ait olan tüm özgün parçaların ayrılarak saklanması ve yeni yapıda kullanılması rekonstrüksiyonun tarihi yapıyla ilişkisini güçlendirmektedir.

Çevre bütünlüğünün korunması ve kültürel kimliğin yaşatılması hedefleri bu uygulamaların yapılmasını önemli ve gerekli kılmaktadır. Özgün yapılara ait malzeme ve veriler olmadığında, döneme ait geleneksel biçimlerden hareket edilerek, yapının karakteri korunmaya çalışılmaktadır (Ahunbay, Z., s.99-100).

1930 yılında Fransız mimar Rob Mallet-Stevens tarafından tasarlanmış olan Likör fabrikası örneğinde;1999 yılına kadar orijinal işleviyle kullanılmış olup, 2000 yıllarına kadar vergi dairesi olarak kullanılmıştır. Son yıllar içerisinde kullanımı esnasında yapıya yapılan ekler, hem iç mekanlarda hem de dış mekanlarda uğradığı bölgesel deformasyonlar ve tahribatlar günümüzde sanat galerisi olarak yeniden işlevlendirilmesine karar verildikten sonra titizlikle yapılan rölöve ve restitüsyon çalışmaları sonrasında güçlendirme çalışmaları da göz önünde bulundurularak yapının yeniden yapılmasına karar verilmiştir. (Url-6)

Şekil 2.2 Mecidiyeköy Likör Fabrikası Restorasyon Çalışmaları Öncesi (Url-7)

Şekil 2.3 Mecidiyeköy Likör Fabrikası Restorasyon Çalışmaları Sonrası (Url-6)

5. Temizleme

Anıt ve sit alanlarında tarihi ve estetik değer taşımayan, koruma alanının genel etkisini bozan eklerden arındırılması temizleme işlemi kapsamında gerçekleştirilmektedir. Yapının geçmiş yaşamları esnasında sanat akımları temsilcilerinin yaptığı ek ve bezemelerin; herhangi bir dönemde üslup birliğine ulaşma kaygısı ile müdahalesi ve kaldırılması, temizleme işlemi kapsamına girmemektedir.

Bu düşünce biçimini destekleyen, Venedik Tüzüğü'nde yer alan 11. maddede; 'Anıta maledilmiş farklı dönemlerin geçerli katkıları saygı görmelidir; zira onarımın amacı üslup birliği değildir.' şeklinde bahsedilmektedir.

Restorasyonu gerçekleştirilen tüm yapılarda en temel olarak uygulanan restorasyon tekniğidir. Tarihi bir yapının cephe, tavan, döşeme, bezeme gibi öğelerin genel olarak yapı malzemesi, kir tabakasının niteliği, yapının yer aldığı ortam özelliklerine dikkat ederek temizlenmesi gerekmektedir. Temizlik yöntemleri yapının gerekliliklerine göre mekanik, kimyasal ya da ısı kaynaklı teknikler arasından seçim yapılmaktadır (Ahunbay, Z., 2007, s.100-104).

6. Çağdaş Ek Yapma

Tarihi yapıların yeniden kullanımında, yeni işlev ile çağdaş yaşam ihtiyaçlarının yapının fiziki olarak yetersiz kaldığı durumlarda çağdaş ek yapma uygulamalarına başvurulmaktadır. Yapı üzerinde veya ilişkisi dahilinde yapılan ekler dahi mevcut yapıya bir müdahale olmaktadır. Sahip olduğu tarihi geçmişi ile yeni ek arasındaki kurulacak olan ilişkilerde; öncelikle hacimsel ilişki, form uygunluğu, renk, doku ve malzeme seçimlerinde koruma yaklaşımları belirleyici etken olmalıdır. Eklerin çevre ile ilişkisi, tarihi yapı ile estetik ve form uygunluğu bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir. (Url-8)

Berlin'de bulunan 18.yy eseri olan bugünkü işleviyle Alman Müzesi örneğinde;

Şekil 2.4 Alman Tarih Müzesi ve 2.5 Müzenin Avlu Üzerindeki Üst Örtü Eki(Url-8)

Şekil 2.6 ve 2.7 Alman Tarih Müzesi ek yapı (Url-8)

7. Taşıma

Bir anıtın jeolojik konum ve yapıya ya da doğal afetlere maruz kalması ile tarihi yerleşmenin bulunduğu yerde korunmasını zorlaştırdığı ve olanaksız kıldığı durumlarda taşıma işlemine başvurulmaktadır. Anıtın önceden belirlenen uygun bir konuma taşınması ve artık orada yaşamını sürdürmesi gerçekleştirilmektedir.

(Ahunbay, Z., 2007, s.104)

2.4 Yeniden İşlevlendirme ve Kullanım Kavramı

Yeniden kullanım kavramı İngilizce’de ‘adaptive reuse’ kalıbına karşılık gelmektedir. ‘Adaptive’ adaptasyon sağlayan yani ‘uyabilen’ anlamında, ‘Reuse’ kelimesi ise ‘yeniden kullanımı’ ifade etmektedir. ‘adaptive reuse’, için Türkçe

kelime karşılığında yeniden kullanım anlamına gelmektedir. (Apaydın, Başa, B., 2007) Yapının yeniden kullanımı, işlev değiştirmesi eylemi ile gerçekleşmektedir.

Toplumlar belirli zamanlarda, çevresel, kültürel, siyasal, ekonomik ve teknolojik nedenlere bağlı olarak değişime uğramaktadırlar. Bu durum yansıması mimari yapılar üzerinde de gözlemlenmektedir. Zaman içerisinde bahsedilen etkenlerden ötürü yapı fiziksel, kurgusal ve sosyal olarak değer kaybı yaşamaktadır. İşlevini yitirmiş yapıların, zamana ve değişime uyum sağlayarak yeniden hayata kazandırılması için uygun işlev seçimi ve teknik müdahaleler sonucunda yeniden kullanımı gerçekleşmektedir.

Yeniden kullanımda yapının yeni işlevi ile toplumsal ilişkilerin bir mekan sınırlarında sürdürülebilmesiyle, bu mekanın topluma kazandırılması ve çevrenin faydalanması amaçlanmaktadır. Yeniden kullanımın çağdaş yaşam standartlarını ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde, yenilikçi sistemlerle çözülmesi, orijinal detaylarının ve yapı kimliğinin korunarak gerçekleşmesi gerekmektedir (Apaydın, Başa, B., 2007).

Mimar Bozkurt Güvenç de açıklamalarında gelecek vaat eden, tarihini yoksaymayan koruma onarım anlayışından ve gelişmeye açık bir yenileşmenin doğru olduğunu savunmaktadır (Güvenç, B., 1991).

3. BÖLÜM : ÖZGÜN İŞLEVİNİ YİTİRMİŞ YAPILARIN YENİDEN İŞLEVLENDİRİLME AŞAMALARI VE MEKAN KİMLİĞİNİN BELİRLENMESİ

3.1 Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesini Gerektiren Nedenler

Yaşanılan çağda zaman içinde koşulların ve değer yargılarının hızla değişmesi ile toplumsal kültürel, ekonomik, teknolojik vb. nedenlerle özgün işlevini yitirmiş, kullanılamaz duruma gelmiş yapıların, yeni biçim ve düzenlemeler ile işlevleri değişebilmekte veya günümüz şartları ve beklentilerini karşılayamaz ise kullanımı sona ermektedir.

Terk edilmiş bir yapı ile bakımsız bir görüntü ortaya çıkmaktadır. Endüstri mirası niteliğindeki yapının hem kültürel boyutta, hem de ekonomik boyutta ülkeye katkı sağlaması için, yeniden topluma kazandırılması gerekmektedir. Bu kazanımın sürekliliğinin sağlanması ise ancak yapının yeniden kullanılması ile gerçekleşmektedir. Zamanla farklılaşan yaşam biçimleri ve yeni ihtiyaçların doğması, yeni mekanların oluşmasına ve değişmesine neden olmaktadır. (Altınoluk, Ü., 1998) Ülkü Altınoluk'un özgün işlevini yitirmiş yapıların neden yeniden işlevlendirilmesi gerektiğine dair sözleri şu şekildedir;

“Tarihsel kültürel varlıklarımızın yeterince değerlendirilmesi, bizim birikimlerimizden de, gelecek kuşakların esinlenebileceği bir sürecin yaşatılması zorunludur. Bu itibarla yapılara; toplumu etkileyici ve sonunda onları eğitici, onları yüceltici birer anlam kazandırmanın en etkin yolu onları: yaşayan birer varlık” konumuna getirebilmektir. Hiç kuşku yoktur ki bu amaç, söz konusu yapıya işlevsel bir içerik kazandırmak, onu topluma yararlı kılmak, toplumun onda yaşamasını, çevrenin ondan yararlanmasını sağlamak olmalıdır.” (Altınoluk, Ü., 1998, s:19).

Özgün işlevini yitirmiş yapıların, yeniden işlevlendirilmesini gerektiren nedenler kültürel, ekonomik ve politik sebepler olmak üzere üç temel başlıkta incelenmektedir.

3.1.1 Sosyo Kültürel Nedenler

Yapılar var oldukları yerin ve o yerde yaşayan toplumun kültürel ve toplumsal geçmişini yansıtmaktadırlar. Apaydın'ın dediği gibi ‘Yaşanan yerlerin biçimsel açıdan göstergeleri olan mimari mekanlar, aynı zamanda hizmet ettiği toplumun o güne kadar süregelen kültürel birikimlerinin de bir ifadesidir.’ (Apaydın Başa, B., 2002).

Bu nedenle yapılar bulunduğu toplumun değerlerini yansıtan bir ayna görevi görmektedir. Bir toplumun toplum olmasının sebebi, yaşanmışlıkları ve tarihi geçmişine bağlıdır. Toplumlar var olan değerlere sahip çıkarak, yüzyıllardır kazanılan varlıkların, kültürel bir miras değerinde olması sebebiyle gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir. Günümüzde ve geçmişte var olan somut ve soyut her değer; geleceğe uzanan bir köprü görevi görmektedir.

Yapı ve mekanların sahip olduğu işlevler, toplumun sosyal ve kültürel özellikleriyle şekillenmektedir. Yeni işlev kazandırılan yapı ve mekanların kimliklerini ise sürekli değişim halinde olan toplumlar belirlemektedir.

Toplumlarda oluşan bu değişim ve dönüşümler; üretim ve tüketim yapılanmasını yeniden oluşturmakta, insan ihtiyaçlarında artışa sebep olmakta ve toplumsal algının değişimi ile yeni alışkanlıkların oluşması sonucunda sosyal sınıf ve yeni yaşam tarzlarını belirlemektedir. Bu yapılanmalar kültürel kimliğin belirlenmesinde etkisi olan tarihi yapılara ve tarihi değerlere bakış açısının yanı sıra müdahale tarzlarını da şekillendirmektedir.

Günümüz çağdaş yaşamında ise toplumlar bu yapıları kendi algı ve kültürleri ile sentezleyerek, modern toplumda yapının değerinin sürdürülebilirliğini önemseyerek, sosyal yaşamın içerisine dahil etmek için yeniden işlevlendirmektedirler (Terzi, F., 2017).

3.1.2 Sosyo Ekonomik Nedenler

Kentli toplum bilincinin gelişmesi var olan değerleri koruma ve yaşatma farkındalığını kazanılması ile tarihi yapıların kullanım değerlerini arttırmaktadır. Böylece var olan yapının yeniden kullanılması ile kent ekonomisine büyük katkı sağlanmaktadır.

Global ekonomi sisteminin içerisinde yer alan toplumlar, sürekli olarak değişim ve dönüşüm döngüsüne uyum sağlamak durumunda kalmaktadırlar. Bu döngü üretim ve tüketime bağlı olarak gelişmekte ve büyüyen kent dokusunu oluşturmaktadır. Kentte oluşan sosyo-ekonomik değişimden doğrudan etkilenen yapılar; geçmiş ve gelecek arasında bilgi köprüsünü oluşturmaktadırlar.

Artan nüfus ve gelişen kent yapısı ile yaşam alanları zamanla merkezden kent çevresine doğru genişlemektedir. Tarihsel geçmişi yansıtan yapıların bulunduğu bölgeler ise zamanla sosyal yaşamın sürdürüldüğü ticari mekanlara dönüşmektedir. Bu dönüşüm ile kent aynı zamanda sosyal bir değer kazanmaktadır.

Bu yapıların sahip oldukları özgün değerleri ve kültürel birikimi yeniden yaşatılmasına, bulunduğu çevrenin ve diğer toplumların da ilgi odağında olması ile bir süre sonra lüks bir ürün haline gelmektedir. Yapıya kazandırılmış olan prestij

değer kente de mal olmakta ve bu değer uluslar arasına kadar ulaşmaktadır. Böylece sadece kente değil ülkeye de ekonomik katkısı olmaktadır.

Kentlerin geçirdiği değişimlerin kazandıkları kimliklere zarar verdiği durumlar da olmaktadır. Zaman içerisinde Kentte yaşayanlar ve sonradan gelip yerleşenler aidiyet kazanmak adına mevcut doku üzerinden yeni bir kent kimliği yaratmaktadırlar. Dolayısıyla mevcut kent kimliği ve kültürü deformasyona uğramaktadır. Mimar Bozkurt Güvenç ise tarihini yıkan bir yenileşmenin ve gelecek vaat etmeyen tarih korumacılığını sağlıksız görmektedir. Kentin kimliğinin ‘geçmişten geleceğe’ sürekliliğinin sağlanması durumunda varlığının korunabileceğini, geçmişini yıkmadan gelişmeye, yenileşmeye açık bir koruma onarımdan yana olduğunu belirtmektedir. Bu bilinç ile kentlilerin kente sahip çıkması, varolanı koruma ve yaşatma çabasını ise ancak sahip olduklarının farkında olmaları ve onlar ile övünecek kadar benimsemiş olmaları durumunda gerçekleşeceğini düşünmektedir (Güvenç, B. 1991).

Kent merkezinde yer alan tarihi mekanların değerinin artması ile yoğun nüfusun olduğu kentlerde, yatırımcılar yatırım yapmak amacı ile rant değeri yüksek olan bu alanları tercih etmektedirler. Dolayısıyla mevcut yapıların yeniden kullanılması yer kazanımı sağlarken yeni bir yapının yapılması için harcanan inşaat maliyetine göre daha az olması ile ekonomik avantaj sağlamaktadır.

Bu konuyu destekleyen bir düşünce ise Altınoluk’un ifade ettiği gibi

‘Yeni yapılacak olan yapı yoğun bir çaba gerektirirken, mevcut binanın yeniden kullanılması yoğun çalışmaları gerektiren bir çabadır.’ (Altınoluk, Ü., 1998) bu söylem ile emeğin ucuz olduğu kentlerde fazla mesai yapılması durumunda fazla verim elde edilmesi ile de ekonomik katkısı olmaktadır (Terzi, F., 2017).

3.1.3 Politik Yaptırımlar

20.yy ile sanayi toplumundan, bilgiyi merkez alan toplumsal dönüşümün yaşandığı enformasyon çağına geçiş yapılmaktadır. Bu geçiş teknoloji devrimi, üretme, tüketme, düşünme, yönetme, ticaret yapma, iletişim kurma, yaşama bilinci ile enformasyon toplumun ekonomik ve sosyal yapısını şekillendirmektedir. Kalkınmacı devlet yapısı, geleneksel ülke ve toplumların enformasyon toplumlarına

dönüşmesinde, teknolojik yeniliklerin ve küresel rekabet gücünün artırılması belirleyici bir etken olmaktadır (Castells, M. 2005).

Enformasyon çağına evrilme dönüşümü sanayi toplumları ile gerçekleşmektedir. Kalkıncı devletin ekonomiyi modernleştirmekteki başarısı; otoriter devlete karşı kendini kanıtlayan sivil toplumun ortaya çıkması ile desteklenmektedir. Siyasi kurum ve tutumlarla mücadele ederek kendi yollarını açan toplumsal değişim ve demokrasi; kentte bulunan toplum bilincine ve kentsel çalışmalara da yön verdiği gözlemlenmektedir (Castells, M. 2005).

Zamanla kentsel ve çevresel sorunlarla alakalı toplumsal talepler ve protestolar ortaya çıkmaktadır. Bu hareketlenmeler direkt ve dolaylı olarak kent yapısını oluşturan kamu kaynaklarını etkilemektedir.

Kent yapısı; kentsel sanayileşmenin, gelişmiş kapitalizmin ekonomik ve toplumsal evrim sürecinin sonucunda gerçekleşmektedir. Kapitalizm geliştikçe, sermaye, üretim ve tüketim süreçleri, toplumsal taleplerin karşılanması, kent yapısının temelinde yer alan ortak mal ve hizmet tüketimi (eğitim, kültür, sosyal programlar, kentleşme, ulaşım, konut) zamanla artarak gereklilik hatta zorunluluk haline gelmektedir.

Ortak tüketim alanlarında devletin faaliyetleri siyasal tutum ve sosyal sınıf ayırımından büyük ölçüde etkilenmektedir. Bunun sonucunda kentsel tutumlar 'siyasileşmekte ve küreselleşmektedir.' (Castells, M. 2005)

Mekanların toplumsal ve işlevsel olarak ayrıştırılması; iktidar sahibi elitlerin oluşturduğu küçük bir azınlığın faydalanmasını sağlamaktadır. Bu fayda toplumlar arasında büyük bir değişim yaratsa da bu durum sosyal ilişkilerin bir getirisi olmaktadır. (Castells, M. 1997).

Özgün işlevini yitirmiş kültürel mirasa sahip olan yapıların gelişmekte olan kentlerde yaşayan toplumun bilinçlenmesi sonucunda yeniden işlevlendirilmesi, siyasal tutum ve yönetsel kararlar sonucunda gerçekleşmektedir.

Sosyal Kuramcı Harvey'in konu hakkındaki görüşleri; 'Parasal ekonominin uluslar arası karşılığı özellikle kapitalizmde paranın, zaman ve mekan üzerinde ortak hakimiyetlerde olduğu ve iktidarın etkisi gözlemlenmektedir.' şeklindedir. (Harvey, D., 1999). Kapitalist bir ekonomik sistemde, sistemin devam edebilmesi için başarılı

bir çözüme ulaştırılması gereken başlıca iki sorundan bahsedilmektedir. Birincisi fiyat belirleyen piyasaların karışık düzensiz doğasından kaynaklanmaktadır. İkincisi ise maksimum sayıda kapitalistin pozitif kar elde etmesini sağlayacak, emek gücünün kullanımının kontrolü üzerinde yeterli bir güce sahip olmaktır (Harvey, D., 1999, s.255). Politik güçlerin yerel yönetimler üzerinde kurmuş olduğu hegemonya ve bu gücün dönüşüm projelerinin üzerinde temelli kazanç sağlamak bir yansıması olmaktadır.

3.2 Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesinde Tasarıma Yön Veren Faktörler

Tasarım; birbirleriyle etkileşim halinde olan işitsel ve görsel sanatları, soyut kavram ve yapıların kurgulanması gibi bir çok disiplin ve bilgi sisteminin bir araya gelerek bir fikir veya somut bir varlığa ulaşması eylemi olarak tanımlanmaktadır (Apaydın, Başa, B., 2007).

Tasarım sürecinde öncelikle tasarımcı mevcut veriler üzerinden problemleri belirler ve analiz sentez çalışmaları ile çözüme kavuşturur ve ardından yaratımını yapacağı tasarımın düşünce sürecini başlatarak bir kavram ortaya koymaktadır.

Kavram; tüm bilgi birikimleri, duygu ve imgelerin bir araya gelerek ,süreç içerisinde bir bağlama oturtulması ile ortaya çıkmaktadır.

Yakalanan özgün kavram tüm tasarım sürecine yön veren kilit nokta olmaktadır.

Tasarımcı, bağlamı oluşturan kavramı imgeler ile yarattığı mekanın yapısal özellikleri ve belirlediği tasarım prensipleri doğrultusunda, eskizler yardımıyla özgün yapısal biçimleri ortaya çıkarması ile somut olana dönüştürmektedir.

Tasarımcı soyut olan kavramı tasarımın biçimlenme süreci sonunda somut olarak ortaya çıkardığı tasarım ile özgün, yaratıcı ve işlevsel olana ulaşmaktadır.

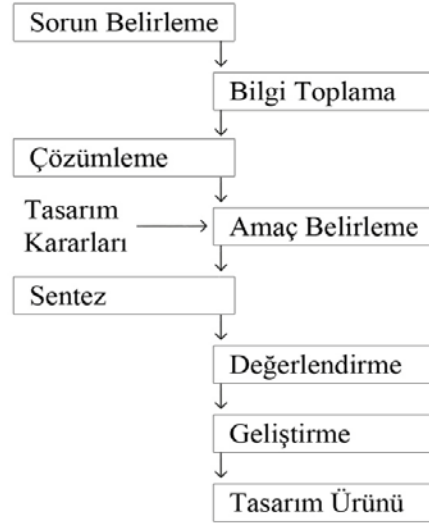
Tasarımcının kullanıcıya algılatmak istediğini algılattığı ve tasarımın kullanılabilen, çalışan bir şey olması durumunda tasarım kalıcı ve etkileyici sonuca ulaşmaktadır.

Tasarım süreci sabit ve durağan olmayan, değişken bir süreçtir (Terzi, F., 2017).

Yapıların yeniden işlevlendirilmesinde tasarıma başlarken, öncelikle nasıl bir tasarım süreci izleneceği ve yaklaşım kararları belirlenmesi gerekmektedir.

İzlenmesi gereken tasarım sürecinin aşamalarını Aksoy genel olarak aşağıdaki tabloda şu şekilde açıklamaktadır; Sorun belirleme, bilgi toplama, analiz, sentez, değerlendirme, geliştirme, tasarım kararları, amaç belirleme, bireşim, değerlendirme

ve geliştirme aşamaların takip edilerek tasarım ürününe ulaşıldığını belirlemektedir (Veliöğlu, A., 1992).

Çizelge 3.1 Aksoy'un Tasarım Süreci Şeması (Veliöğlu, A., 1992)

Veliöğlu, Aksoy'un temel tasarım sürecini referans alarak tasarımcılarla yaptığı ikili görüşmeler ve örnek aldığı tasarımların analizi sonrasında genel yaklaşımdan ayrı bir model oluşturmaktadır.

Bu iki model arasındaki fark olan 'tasarıma yaklaşım kararlarının' ayrı bir adımda yapılması ile tesadüfen ulaşılan sonuçları engellemekte ve tasarım süreci boyunca çıkan problemlere karşı kopma yaşamadan ilerleyebileceği bir çıkış noktası olduğuna dair geri dönüp bakabileceği sabit bir adım oluşmaktadır.

Tasarımcının tasarlama eylemini gerçekleştirdiği süre boyunca takip ettiği adımlar, tasarımı yönlendiren, karşılaşılan problemlerle baş etme formülü de denilebilmektedir.

Çizelge 3.2 Aksoy'un Tarihi Çevre İçerisinde Tasarım Süreci-Modeli
(Velioglu, A., 1992)

3.2.1 Yapının Konumu ve Çevresiyle İlişkisinin Değerlendirilmesi

Yeniden işlevlendirilen bir yapının işlev seçimine bağlı olarak bulunduğu konum; yapının yeni işlevinin gelecek nesillerde sürdürülebilirliği açısından önemli bir etken olmaktadır. Yapının içinde bulunduğu çevrenin coğrafi, fiziki, kültürel yapısı, o bölgede yapılan çevresel düzenleme ve planlama kararları, aynı çevrede ikamet eden toplumların da yapı ile etkileşimde olacağı göz ardı edilmemesi gerekmektedir (Kıraç, A. B., 2001).

Çevresiyle uyum sağlayamayan bir yapının tam olarak yeniden işlevlendirilmesi ve kullanımını beklenen sonuçları sağlamamaktadır.

Sanayi ve ticaret kentlerinin yaşanılan çağın getirilerine göre gelişim ve değişim göstermesi ile mevcut ticaret yapılarının da değişip dönüşmesi gözlemlenmektedir. Mevcut yapının fiziki yapısı veya konumu itibariyle ihtiyaçlara karşılık verememesiyle işlevlerini yitirmeleri söz konusu olmaktadır. Ticari hanların değişen kentleşme yapısı sonucunda eski yerleşim konumları içerisinde kalması korunması ve yeniden işlevlendirilmesine teşvik edici nitelikte olmaktadır.

Gaziantep'in ticaret ve sanayii kenti olması ve sürekli gelişmekte olan teknolojinin etkisi ile kent gelişime uyum sağlamaktadır. Yaşanan somut gelişimler kentin ev sahipli yaptığı bir çok medeniyete ve kültüre sahip çıkma, yaşatma farkındalığını da bilinçlerde oluşturmaktadır. Bu gelişimin faydalı bir yansıması olarak turizm kenti olarak da gelişim göstermektedir. Kültürel değere sahip olan yapıların yeniden kazandırılması ve yaşatılması bilinci ile çevre ve bölge düzenlemeleri yapılmaktadır. Tez kapsamında incelenen Hışvahan ticari hanı ele alınacak olursa, ekonominin gelişimi ile kent yapısının merkezden çevreye yayılması; ilk yerleşim yerlerinde kalmakta olan yapı özgün işlevini yitirerek terkedilmekte ve zaman içerisinde harap olan yapı bulunduğu çevrede görüntü kirliliği yaratmaktadır. Bunun yanı sıra bölgede güvenliğin sağlanması yönünde açıklar yaratmaktadır. Yapılan bölgesel düzenlemeler sonrasında, yapıların yeni ticari mekanlara dönüşmesi ile hitap etmesi hedeflenen belirli bir ekonomiye sahip kitle olmaktadır. Bu ayrım hala o bölgede yaşamlarını ve geçimlerini sürdüren insanların sosyolojik açıdan zorlanmasını da beraberinde getirmektedir.

3.2.2 Yapının Mimari ve Fiziki Durumu

Yapılar yapıldıkları günden bu yana, geçirdikleri tüm dönemlerde fiziksel müdahalelere ve toplumsal bir çok olaya tanık olmaktadır. Ve tüm sosyal ve fiziksel yaşanmışlıklar yapılarda kültürel ve fiziki bir bellek oluşturmaktadır. Toplumsal hafızada bir yere sahip olan yapıların, mimarisi ile ait olduğu toplumun somut bir simgesi haline gelmiş yapıların, mevcut durumu üzerinden bilgi sistemleri dahilinde nasıl müdahale edilmesi gerektiğine karar verilmesi gerekmektedir.

Yeniden işlevlendirilmesi düşünülen bir yapının geçmişten bugüne kadar bulunduğu sosyal konumu, yaşadığı öyküler ile fiziki durumu üzerinden yapılan değerlendirmeler sonrasında, mevcut fiziki halinin işlevlendirilmeye elverdiği durumlarda mimari yapısı ile yeni eklemelerin arasında oluşan bağlamın özgün ve bütüncül bir yaklaşımda olması gerekmektedir. Mevcut fiziki durumun işlevlendirilmeye elvermediği durumlarda ise yapının geçireceği bir takım aşamalar bulunmaktadır. Yapının fiziki durumuna göre restorasyon ve renovasyon uygulamalarına başvurularak yapı iyileştirilebilmekte ve yeniden işlevlendirilebilir hale getirilmektedir.

3.2.3 Eski-Yeni İşlevler Arası İlişki Analizi ve Mekansal Kurgu

İşlev seçimi sürecinde; yapının eski işlevi ve yeni işleve dair gerekli olan bilgilere ulaşılarak, güncel yapı üzerinden değerlendirmeleri yapılarak, eski ve yeni işlev arasında kurulacak olan ilişki ve yapıya mekansal kurgu olarak nasıl müdahale edileceği kararları belirlenmektedir.

Yapısal eskimenin onarımı ile yapının yeniden kullanımında; öncelikle mevcut yapı biçimlerinin değerlendirilmesi ile mimari müdahale tercihleri doğrultusunda yapının mekansal ve işlevsel kurgusu belirlenmektedir.

Yapının içerisinde yer alması planlanan yeni işlevlerin çeşitliliğine göre mekanların birbirleriyle olan ilişkileri mekan kurgusunu oluşturmaktadır.

Yapının işlevsel kurgusu sadece kendi içindeki kurgusu ile değil, bulunduğu konum itibariyle çevresi ile olan etkileşimi de işlev ilişkisini etkilemektedir (Karıptaş, F., 2010, s.44-46).

Yapının yeni işlev kurgusuna göre belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda mekansal organizasyonu yapılmaktadır. Yapının mekansal kurgusu kullanıcıların mekan algılama biçimine karşılık gelmektedir. Sahip olunan bu algılanma biçimi aynı zamanda yapının mekan kimliğini oluşturmaktadır.

‘Yeniden işlevlendirilecek bir yapıda, yeni işlev doğrultusunda şekillenecek mekansal düzenin, yapının mevcut mekansal düzen ile aynı iz düşümde olması, mekanın karakterinin daha verimli olarak bugüne yansıtılmasında önemli ve vurucu bir nokta olmaktadır.’ Sözleriyle açıklamaktadır. (Özen Sarıman, E., 2014)

Yapılar sahip oldukları işlevler doğrultusunda, tek bir hacimden veya tekrarlanan hacimler ile karmaşık bir plan şemasına sahip olmaktadır.

Tek bir hacimden oluşan korumaya değer bir fabrikanın mekansal olarak bölünerek, okul işlevi yüklenmesi ile değişen fiziksel yapısı sonucunda var olan kimliğine uygun algısal özelliklerini yitirmektedir. Odacıklı bir han yapısının ise otel olarak yeniden işlevlendirilmesinde; yapıda mevcut olan mekanların yeni işlev ihtiyaçlarını karşılaması ile odacıkların kullanımı sağlanmaktadır ve böylece bölüntülü bir yapıya sahip olan mevcut han yapısı, özgün yapısal kimliğini kaybetmeyerek yeniden işlevlendirilmiş olmaktadır (Altınoluk, Ü., 1998). Altınoluk mekansal organizasyonun önemine dikkat çekerek,

'Bir şehir içi hanı, konaklama tesisi olarak yeniden işlevlendirilecekse, dolaşımda sorunlar ortaya çıkabilir. Odasından çıkan kişi danışmaya gidebilmek için avludan geçmek durumundadır ya da oluşturulacak yapay dolaşımı izleyecektir.' sözleriyle açıklamaktadır. (Altınoluk, Ü., 1998:22).

Tez kapsamında incelenen örnekte olduğu gibi, özgün işlevini yitirmiş yapıların otel olarak yeniden kullanımında tasarım süreci şu şekilde gelişmektedir; Mevcut yapının yeni işletme açısından uygunluğunun düşünsel olarak değerlendirilmesinin ardından mekansal oluşumunun uygunluğu belirlenmektedir. Yeni işlevin gerektirdiği organizasyona göre ortak alanlar, servis alanları, oda birimleri gibi genel kullanım alanlarının mekansal ihtiyaçlarını karşıladığı takdirde mekansal düzenlemeleri yapılmaktadır (Apaydın Başa, B., 2007, s.112-118).

3.3 Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi ile Oluşacak İç Mekan Müdahaleleri

Yapıların yeniden işlevlendirilmesi kararının verilmesiyle, yapıda oluşacak iç mekan müdahaleleri sürecine başlarken öncelikle yapı kimlikliği ve hizmet verilecek kullanıcı kimliği analizinin yapılması gerekmektedir. Analiz ile edinilen sosyo kültürel çevrenin kimliği, kent kimliği, mimari kimlik gibi belirleyici unsurlar bir bağlama oturtularak iç mekan müdahale ilişkileri belirlenmektedir. Tasarımın gidişatını belirleyen kimlik analizi ile yapılan sosyo kültürel araştırmalar sonrasında edinilen bilgi ve birikimler hacim ve yüzey tasarımlarına yansımaktadır. Mimari yapının kimliğine uygun olarak bugünün şartlarına uygun mekanik ve aydınlatma tasarımları şekillenmektedir. Yapıda mevcut yapı öğelerine ihtiyaçlar doğrusunda ek olarak sirkülasyon elemanları belirlenmektedir.

3.3.1 Kullanıcı / Kimlik Analizi ve İlişkisi

Temelde bir yapının kimliğini kültürel ve coğrafi yaşam biçimleri belirlemektedir. Kullanıcı kimliğini ise o toplumda yaşayan bireylere ait alışkanlıklar, değerler, o dönemdeki sanat akımları, kentin gelişmişlik durumu belirleyici etkenler olmaktadır. Toplumlar çevrelerindeki varlıklar ve değerlerle iletişim halinde yaşamaktadırlar. Varolan değerlerini somut olarak mimari yapılar aracılığıyla çevrelerine

yansıtmaktadırlar. Kullanıcılar ve mekanlar arasında başlayan iletişim süreci; algı ve anlamlar kazanarak sürdürülmektedir. Mimarının toplumlar arasında bir iletişim aracına dönüştüğünde ise kazandığı mimari kimlik aynı zamanda o toplumun bir simgesi haline gelmektedir.

İç mekan kimliğinin belirlenmesinde ise kullanıcı kimliği ve mimari yapının dili büyük ölçüde yönlendiren unsur olmaktadır. Kullanıcıların hafızalarında bir mekanın yer etmesi mekanın kimliğine ve imajına bağlı olmaktadır. Mekanların yaşadıkları toplumda aidiyet kazanması ise kullanıcıların kimliği ile ilişkili olmaktadır.

Kullanıcılar mekanı, mekanla kurabildikleri ilişki kadar algılamaktadırlar. Mekanın algılanmasını mekanda bulunan öğeler ve öğeler arasında kurulan ilişki sağlamaktadır. Bu düşünce biçimini destekleyen Önder'in açıklamaları aşağıdaki gibidir;

'Mekânın algılanması mekânı oluşturan öğelerle doğrudan ilişkili olmakta ve bunun neticesinde tasarımda mekanın yapısal öğeleri (duvar, döşeme, çatı), fiziksel özellikleri (renk, doku, boyut), kurgusal özellikleri (mekânın yan yana gelip kompozisyon oluşturması) önem kazanmaktadır.' (Önder, 1995).

3.3.2 Yapının Hacim ve Yüzey Tasarımlarına Yönelik Müdahaleler

Hacim mimari mekanı oluşturan algısal özelliklere, insanların yaşamlarına dair özellikleri barındıran, yaratılan mekansal psikoloji vb. özelliklere, temel olarak yapının işlevine bağlı oluşan öğelerdir (Kuban, D., 1998).

Hacimler insanların yaşam alanlarını oluştururken, mekan içindeki ölçü ve oranlar ise mekan algısını belirlemektedir. Yüzeylerin biraraya gelerek hacimleri oluşturduğu, birbirleriyle bağlantılı olan hacimlerin birleşerek veya ayrıştırılarak kullanıldığı durumlarda; mekansal oranlarda oluşan farklılıklar kullanıcıların mekan algısını değiştirmektedir. Örneğin, büyük mekanların küçük mekanlara eklendiği durumda insanda genişleme algısını oluştururken, küçük mekanların büyük mekanlara dahil edildiği durumda ise insanda eklemlenme, kuşatılma algısını oluşturmaktadır (Öktem, 2007).

Otel olarak yeniden işlevlendirilen yapıların mekan hacim organizasyonlarının otel işlevinin gerekliliklerine bağlı olarak mekanın sınırlarını belirleyen hacim ve

yüzeylerin düzenlenmesi ile gerçekleşmektedir. Varolan sınırları koruyarak ya da ihtiyaca göre düşeyde ve yatayda yeni sınırlar oluşturarak mekan kurgusu sağlanmaktadır. Bu sınırlar birbirinden farklı boyutlarda, birden fazla parçası olan farklı yükseklikteki bölücüler, kot farklılıkları yaratan yüzeyler, döşeme farklılıkları, tavan ve mekanı bağlayan yüzeyler olarak tanımlanmaktadır.

Hacim ve yüzey tasarımları uygulamalarında önemli olan bir nokta ise mimari değere sahip olan yapının mekansal algısını geri planda bırakmayacak şekilde yapılması ve yapının iç dış ilişkisini korumak gerekmektedir.

Önceki zamanlarda ticari amaçlı kullanılan hücresel yapılı plan tiplerindeki binaların günümüzde geçirmiş oldukları yeniden işlevlendirme projeleri ile konaklama hizmetiyle kullanılan yapılara dönüştükleri gözlemlenmektedir.

Proje kapsamında incelenen yapıda da olduğu gibi, genel kullanım alanlarında veya otelin temel birimi olan oda içinde gerekli mekanların oluşması mekansal düzenlemeler ve hacimsel tasarımlarla gerçekleşmektedir. Otel odaları oluşumunda ise geniş mekanların bölünerek yeni mekanlar oluşturması sonucunda veya küçük mekanların birleştirilerek suit oda gibi geniş mekanlar yaratılması sağlanmaktadır. Odalar için yapılan yatay ve düşey bölüntüler ile oda içinde ıslak hacim mekanları yaratılmaktadır (Apaydın, Başa, B., 2007, s138).

3.3.3 Yapının Mekanik ve Aydınlatma Çözümlerine Yönelik Müdahaleler

Yapıların yeniden kullanımında yapıda yer alması gerekli olan teknik sistemlerin çözümleri hem tasarımı hem de uygulama aşamasını etkileyen önemli bir konu olup yönetmeliklere uygun olarak yapılması gerekmektedir. Mekanik sistemler; aydınlatma, iklimlendirme sistemleri (ısıtma, soğutma, havalandırma) su tesisatları sistemleri (temiz ve pis su giderleri, drenajlar) , yangın söndürme sistemleri ve elektrik sistemlerini (aydınlatma, güvenlik kontrol ve alarm sistemleri) içermektedir. Bu sistemlerin her birinin kendi yönetmelikleri olup, projelendirmesinin konusunun uzmanları tarafından yapılması gerekmektedir (Apaydın, Başa, B., 2007, s86-87).

Yeniden işlevlendirilen bir yapının otel işlevi ile sunulmak istenen konforlu yaşam hizmeti standartlarının mekanik ve otomasyon gibi teknolojik sistemler ile fiziksel fayda ve görsel olarak mekan tasarımı göz önünde bulundurularak sağlanması

gerekmektedir. Mekanların algılanmasını sağlayan en önemli ve temel faktörlerden biri olan ışık, doğal ve yapay aydınlatma olmak üzere iki şekilde kullanılmaktadır. Doğal aydınlatma mekanlarda mevcut yapının fiziki özelliklerine bağlı olarak kullanılmaktadır. Yapay aydınlatma ise mekanın ihtiyaçlarına göre kullanımı gerçekleştirilmektedir.

'Mekânda ışık kullanımı ile yüzeyler yakınlaştırılabilir veya uzaklaştırılabilir, objeler öne çıkarılabilir, dokular değiştirilebilir, mekâna yeni bir anlam kazandırılabilir.' (Öktem,2007).
Öktem mekanda ışık kullanımını sözleri ile açıklamaktadır.

Mekanı aydınlatan ışık kullanıcının sadece fiziksel duyduğu ihtiyacını karşılamakla kalmaz, psikolojik açıdan da etkilemektedir. Günümüz tasarım anlayışı ve gelişen teknoloji sayesinde armatürlerin çeşitliliği ile ihtiyaca yönelik farklı kompozisyonlarda kullanımı ile görsel bir öge niteliğinde olmaktadır. Aynı mekanda uygulanan farklı aydınlatma kompozisyonları kullanıcının mekansal algısında farklılıklar yaratmaktadır. Bu bağlamda mekanda kullanılan ışığın nicelik veya niteliği mekanın algılanmasında önemli bir etken olmaktadır.

Doğal ışık alan bir yapı günün farklı anlarında farklı algılanması kullanıcı üzerinde fizyolojik etkisi olduğu kadar farklı duygu ve anlamları deneyimleme şansı sağlaması ile psikolojik etkisi de gözlemlenmektedir. Gün ışığının yetersiz kaldığı veya iç mekanda farklı algı/atmosfer yaratılmak istendiğinde yapay ışık tercih edilmektedir.

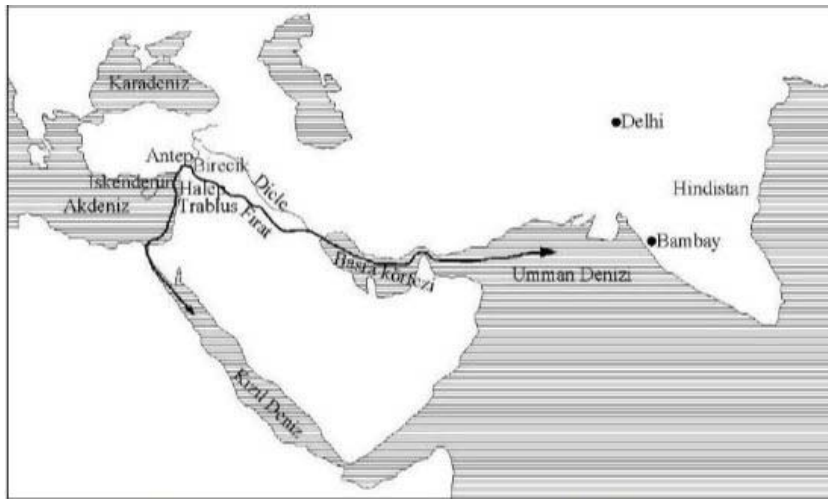
Yapay aydınlatma ile öncelikli olarak ihtiyaca yönelik genel aydınlanma düzeyi sağlanmaktadır. Mekanın mimari yapısı mekana yüklenen işlev, kullanıcı ihtiyaçları, yaratılmak istenilen atmosfer, ışığın estetik bir ürün olarak kullanıldığı mekana özgü aydınlık düzeylerinin ayarlanabildiği koşulları sağlamak doğru bir yapay aydınlatmanın belirleyici unsurları olmaktadır (Altuncu, D., 2007, s69-78). Yapay aydınlatma ile iç mekanın algılanmasında kullanıcı üzerinde direkt veya dolaylı olarak etkisi gözlenmektedir. Kullanıcının mekanda ön plana çıkarılmak istenen öğeye doğru yönlendirilmesi, mekan kurgusunun kullanıcıda nasıl bir algı yaratacağı ve tasarımcının aktarmak istediği mesaj aydınlatma kontrolü ile sağlanmaktadır.

3.3.4 Yapının Sirkülasyon Elemanlarına Yönelik Müdahaleler

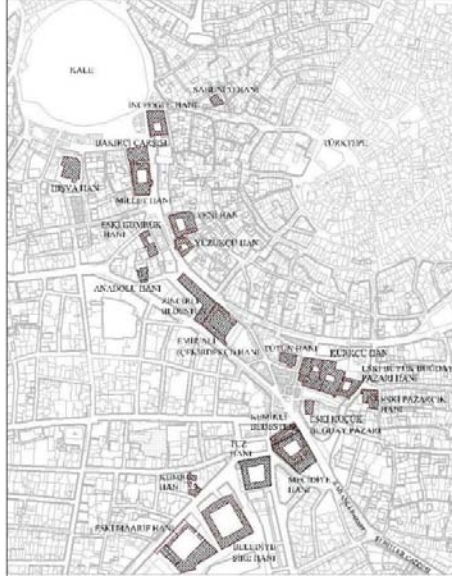
Yapı içinde bulunan mahaller arasında yapılan ulaşımda bağlantıyı sağlayan yatay ve düşey hareketler oluşturmaktadır. Yapılarda aynı kotta yer alan mahallerin birbirleriyle olan ilişkisinde yatay sirkülasyonu; hol, sofa, koridor, antre, sahanlık gibi elemanlar sağlamaktadır. Kot farklılığı olan alanlarda ise düşey sirkülasyon merdiven, rampa, asansör ve yürüyen merdivenler gibi elemanlarla sağlanmaktadır. Düşey sirkülasyonu sağlayacak olan elemanların ihtiyaç doğrultusunda yapıya eklendiği durumlarda ise güvenliğinin sağlanması ile yapıyla görsel uyum içinde olması da önemli olmaktadır. (Url-9)

4. BÖLÜM : ÖZGÜN İŞLEVİNİ YİTİRMİŞ YAPILARIN YENİDEN KULLANIMINDA HIŞVAHAN ÖRNEĞİNİN İNCELENMESİ

Pamuk kozası anlamına gelmekte olan Hışva Han, Lala Mustafa Paşa Hanı Külliyesinin merkez yapısı olarak bilinmektedir. Yapı; Gaziantep merkez ilçesi Şahinbey, Karagöz Mahallesi, Handan Bey Çarşısı'nda Gaziantep Kalesi'nin eteklerinde yer almaktadır.

Şekil 4.1 19. yy da İpekyolu Haritası (Yüce, 2010)

Şekil 4.2 Gaziantep Kalesi ve İpek Yolu Üzerindeki Ticari Hanlar (Yüce, 2010)

Tek katlı hanlar grubuna giren yapı; Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde Antep'in en meşhur hanı olarak geçtiği üzere, 'Lala Mustafa Paşa Hanı' bölgede en eski ticari han olarak bilinmektedir.

Yapı; 1563-1568 yılları arasında külliye yapıları ile birlikte Lala Mustafa Paşa'nın Halep'te beylerbeyi/vali iken yaptırdığı düşünülmektedir. Mahkeme sicillerinde Lala Mustafa Paşa'nın Gaziantep'teki yapılarının Şam'daki yapılarıyla ilişkili olduğu, bu yapıların ticaret yapıları olarak değerlendirilmesi, o dönemde Gaziantep'in bölgenin kültür ve ticaret merkezi olması ile ticaret yollarının kesiştiği bir konumda yer almasından kaynaklanmaktadır. (Lala Mustafa Paşa Hanı Restitüsyon Projesi 1993 Tescilli Raporu)

4.1 Hışvahan'ın Yeniden İşlevlendirilmesini Gerektiren Nedenler

Kentli toplumların ihtiyaçlarını karşılayacakları ve birlikte yaşayacakları sosyal çevreyi temelde kültürel değerler, ekonomik ve politik tavırlar şekillendirmektedir. Ticaret ve sanayi kenti olan Gaziantep'in global ekonomi sistemi içerisinde yer alması; gelişen kent yapısını şekillendirmektedir. Yaşanan gelişmeler ve artan nüfus sayısı ile ekonomik ve sosyal yapıdaki gelişmeler yaşam alanlarına da yansımaktadır. Merkezde ilk kurulan yaşam alanları kentlilerin geçmişten bugüne kadar kültürel doku ve birikimlerini yansıtan sosyal bir değer olarak varlıklarını sürdürmektedir.

Bir çok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Gaziantep, kültürel varlıkları ve lokal el sanatları yönünden zengin bir kenttir. Ekonomik gelişimlerin pozitif bir getirisi de turizimin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Kültürel varlıkların korunması ve yaşatılması kente gelen turist sayısını doğrudan etkilemektedir. Aynı zamanda yerel değerlerin ulusallaşarak tüm dünyaya tanıtılması sağlanmaktadır. Bu durum kente ekonomik bir girdi oluştururken bir yandan da prestij sağlamaktadır.

Koruma kavramı kapsamında tarihin, kültürün toplumla ilişkisinin sürdürülebilir olması için yeniden kullanılması gerekmektedir. Yapıların yeniden kullanılmasını Mimar Bozkurt Güvenç;

‘Tarihsel bir ilke olarak insanlar kullanabildiklerini, (yararlı şeyleri) koruyorlar...Tarihi ve kültürel mirası kullanma, bir insan hakları sorunu olarak, katılma ilkesiyle birlikte, kent kimliğini, demokratik kimliğini oluşturur.’ (Güvenç, B. 1991) sözleriyle açıklamaktadır.

Varolan kültürün bugün şartlarında yaşatılmasının korunması için kullanmanın gerekli olduğu ve yaşatmak için katılma, kültüre dahil olma ilkeleri ile sağlanabileceğini açıklamaktadır (Mimarlık Dergisi, 244 s:72).

Gaziantep’te ‘Kültür Yolu Projesi’ kapsamında başlayan ve daha sonra dönemin kent belediyesinin devam ettirdiği, kültürel mirası koruma ve yaşatma çalışmaları merkezi kale çevresi olan, anıt mezarlar, kiliseler, hamamlar, kastel ve çeşmeler, tarihi camiler, tarihi evler ve hanlar bölgesini kapsamaktadır. Gaziantep’te geçmişten günümüze 31 adet han varlığı bilinmektedir. Bu hanların bir kısmı işlevlerini yitirmiş ve yok olmakta iken bir kısmı da işlevlerini kaybetse de varlıklarını sürdürmektedir. Yeniden yaşatma anlayışı ile bir kısmı ise yeni fonsiyonlarla yaşama döndürülmektedir. (Url-10)

Dolayısıyla tez kapsamında incelenen örnekte olduğu gibi kent kimliğini koruma ve yaşatma projesi içinde yer alan Hışvahan, sahip olduğu tarihe, yöreye özgü olan el sanatları ve değerleri ile yeniden doğarak kültür turizmine ve kent ekonomisine pozitif yönde katkı sağlamaktadır.

4.2 Hışvahan'ın Yeniden İşlevlendirilme Sürecinde Tasarıma Yön Veren Faktörler

Tasarım sürecinde öncelikle Hışvahan'ın bulunduğu konumu, sosyal çevre ile olan ilişkisi ve mimari yapının fiziki durumunun araştırılmasıyla ulaşılan veriler sonucunda bir analiz ve sentez çalışması yapılmaktadır. Yeni işlevi ile işlevlendirilmesinin nedenleri, yeni işlevin sosyal, kültürel, ekonomi çevresiyle uyumu, birbirleriyle aralarındaki ilişki değerlendirilmektedir. Eski ve yeni işlevin düşünsel ve plansal boyuttaki uyumu doğrultusunda mekansal kurgu doğru bir şekilde gerçekleştirilecektir. Tüm bu aşamaların tamamlanmasıyla iç mekan müdahaleleri aşamasına geçilebilmektedir.

4.2.1 Yapının Fiziki Durumu ve Yapılan Müdahaleler

Han dış sınırlarıyla çarpık ve girintili çıkıntılı bir yapıya sahiptir. Hanın ilk dönemlerine ait bilgilerin net olmaması yapının sınırlarındaki değişimin sadece arsanın yapısal durumuna bağlı olmadığını, yapının yaşadığı süre zarfında maruz kaldığı tüm değişikliklerden etkilendiği gözlemlenmektedir.

1882 tarihinde Antep'te yaşanan büyük depremin yarattığı tahribat sonrasında, 1884 yılında yapılan onarımdaki değişiklikler ve yapılan eklerle yapı orijinal özelliklerini yitirmektedir. Yapılan onarımda basık kemerli kapı ve pencerelerin düz atkılara dönüştürüldüğü, revakların kaldırıldığı, duvar örgülerinin özensiz bir düzende yapıldığı görülmektedir.

Şekil 4.3 Hışvahan Plan Şeması

Şekil 4.4 Gaziantep Kalesi ve Restorasyon Öncesi Hışvahan

1990'lı yıllardaki arşivlere göre doğu, batı ve güney yönlerindeki odaların cephe duvarları ve tonozları ayakta iken, diğer cephe duvarları yıkılmış, tonozların büyük bölümü çökmüştür (Lala Mustafa Paşa Hanı Restitüsyon Projesi 1993 Tescilli Raporu).

Şekil 4.5 Restorasyon Öncesi Hışvahan Görünüşleri

Han tek katlı, avlulu, avluya bitişik ahır bulunan hanlar grubundadır. Yaklaşık 2900 metrekarelik bir alan üzerinde konumlanmaktadır.

Külliyeyi oluşturan diğer yapılar ise avlunun batısında yer alan hamam ve susamhanedir. Günümüzde izlerine ulaşılamayan bedesten; hanın doğu yönünde yer aldığı ve Kurtuluş Savaşı yıllarında yıkıldığı belirtilmektedir.

Yapının kaleye bakan kuzey cephesindeki hacimlere sokak boyunca bir dizi dükkan yerleştirilmiştir (Lala Mustafa Paşa Hanı Restitüsyon Projesi 1993 Tescilli Raporu).

Şekil 4.6 Restorasyon Öncesi Hışvahan Taç Kapı ve Dükkan Cepheleri

Dükkanlar; taç kapının sağında yer alan beş dükkan ve solundaki kapıya yakın olan dükkan günümüze gelebilmiş, diğer dört dükkan yıkılmış, yerlerine derme çatma hacimlerden oluşan dükkanlar yapılmıştır.

Orjinal boyutlarıyla dükkanlar yaklaşık 2.10x4.10 m'dir.

Dükkanlar sivri beşik tonozla örtülmüş iken cepheleri basık kemerlerle oluşturulmaktadır.

Hanın duvar ve örtü sisteminde sarımtırak renkli küfeki kesme taşı kullanılmaktadır. Örtü sistemi, taş konstrüksiyonlu tonozlar biçimindedir. Hana ait kapı ve pencere gibi yapı elemanlarıyla ilgili orijinal özellikler taşıyan bir parça günümüze ulaşmamaktadır.

Hanın avlusuna giriş; kuzey cephesindeki genişliği 4.20 m, 1.55 m eyvanı olan sivri kemerli taç kapıdan girilmektedir.

Sivri kemerli kapıda ise siyah ve sarımtırak renkli küfeki taşı birlikte uygulanmıştır. Örtü sistemi olarak taş tonoz üstüne üstten sıkıştırılmış toprak kullanılmaktadır.

Oldukça sade inşa edilen handa tek süsleme taç kapısında yer almaktadır. (Lala Mustafa Paşa Hanı Restitüsyon Projesi 1993 Tescilli Raporu)

Şekil 4.7 Restorasyon Öncesi Hışvahan Taç Kapısı

Şekil 4.8 Restorasyon Öncesi Hışvahan Taç Kapısı Görünüşü

Handa görünen tek bezeme unsuru sivri kemerli olan giriş kapısının üzengi taşında yer alan yüzeysel mukarnaslı bezeme olmaktadır. Bu mukarnas dizisi sivri kemeri kapı açıklığı boyunca dolaşmaktadır. Siyah beyaz atlamalı yerleştirilen kemer taşları birbirine yuvarlak lamba zıvanalı olarak yerleştirilmiştir.

Şekil 4.9 Taç Kapısı Üzengi Taşı Görünüşü

Şekil 4.10 Avlu Doğu Cephesi Görünüşü

Şekil 4.11 Avlu Güney Cephesi Görünüşü

Avluda odaların önünde yer alan revakla ilgili veriler, yapılan yüzeysel kazılardan sonra değerlendirilebilir duruma gelmektedir. Son verilere göre güney ve batı yönünde yer alan revak bölümlerinin yanı sıra, doğu kanadında da sekiz açıklıktan oluşan bir revak dizisinin kemer ayaklarının izlerine ulaşılmaktadır.

Şekil 4.12 Revak Ayağı Görünüşü

Revak ayaklarına dair Dehlizin doğusunda yer alan odalar; revak ayaklarının gerisinde yer almaktadır. 1987 yılından kalan fotoğrafta yapıdan kalan revak ayağının açıklığıyla izlenebilmektedir. Günümüzde revak açıklığı da yıkılmış, köşedeki revak ayağının bir bölümü kalmıştır.

Avlunun güney kanadının ortalarına yakın bir yerinde dehliz avluyu hanın arka tarafındaki ahıra bağlamaktadır. Bu dehlizin doğusunda revak kemerlerini taşıyan köşe ayağının kalıntısı bulunmaktadır.

Şekil 4.13 Mazgal Pencere Görünüşü

Batı kanadının güney yönünden üçüncü ve dördüncü odalarının duvarlarında taşlarda bir takım şekiller işlenmiştir. Bu şekillerin bir bölümü sarmal, yuvarlak delik, üçgen biçiminde olup, düzensiz bir şekilde yer almaktadırlar. Bu şekiller birer bezeme ögesinden çok, motif niteliğinde olmaktadır.

Şekil 4.14 Duvara İşlenmiş Motif Görünüşleri

Şekil 4.15 Duvar Motif Görünüşleri

Şekil 4.16 Duvara İşlenmiş Motif Görünüşleri

Güney yönündeki dehlizin arkasındaki ahır bölümüne basık kemerli yaklaşık 1.80m genişliğinde bir kapıdan geçilmektedir. Ahır bölümü tamamen kapalı mekanlardan oluşmaktadır.

Hanın en az değişime uğrayan yerlerinden biri olduğu gözlemlenmektedir. Çarpık planlı doğu batı yönünde uzanan iki sahnin halinde düzenlenmiş, ortada beş kalın ayak tarafından taşınan ilk sahında sivri beşik tonoz ve arkadaki sahında sivri beşik tonoz ve iki çapraz tonozla örtülü olarak birbirlerinden ayrılmaktadır. İç mekanda doğu ve

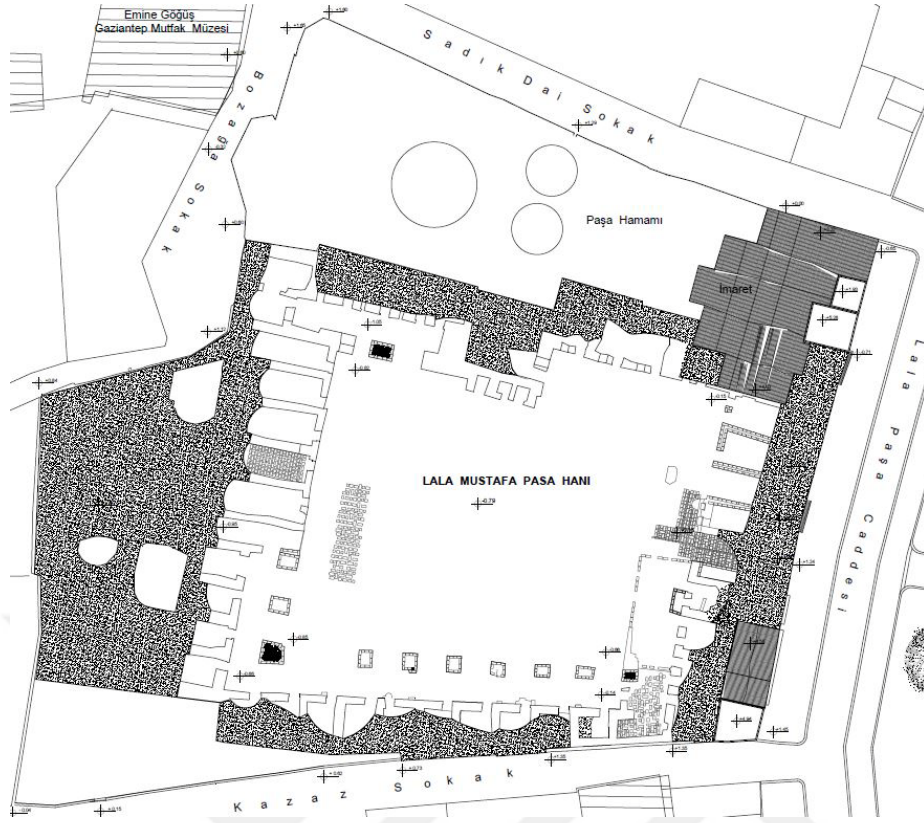
batı duvarlarının üst bölümünde açılan üç mazgal pencere ve tonozda yer alan iki delikle havalandırılmakta ve aydınlanmaktadır.

Şekil 4.17 Güney Cephesi İç Mekan Görünüşleri

Şekil 4.18 Güney Cephesi Detay Görünüşleri

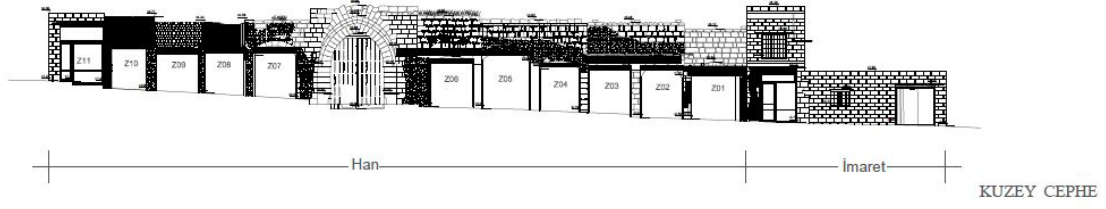
Şekil 4.19 Hışvahan Rölövesi Vaziyet Planı

Plandaki düzensizlikler, yapının çeşitli bölümlerindeki duvar örgülerindeki malzeme farklılığı, yapım tekniği ve işçilik düzeyindeki farklılıklar, yapının zaman içinde yapılan eklenti ve onarımlarla ilk halinden uzaklaştığı gözlemlenmektedir. Yapının mimarisiyle ilgili çok az kaynak bulunması nedeniyle yapının restitüsyon planı mevcut yapının incelenmesi ve erişilebilen kaynaklar sonucunda yapılmaktadır.

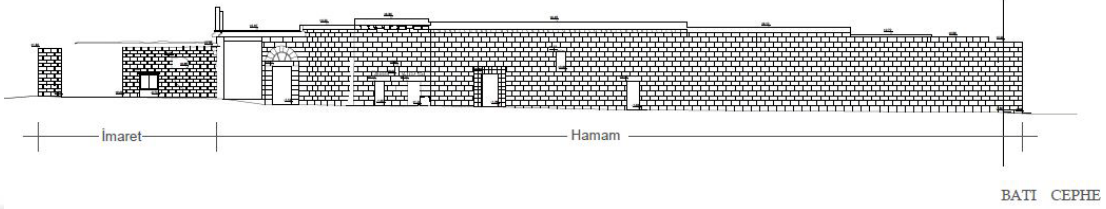
Han ve etrafındaki yapılaşmanın yıllar içinde biçim değiştirmesinin ötesinde, yakın çevrenin topoğrafyasında da az çok değişikliklerin olması olasılığına karşın, hanın işlevi dolayısıyla avlunun zemin kotunun çok fazla değişmediği düşünülmektedir.

Hanın ilk yapıldığı dönemdeki durumunu koruyan taçkapının iki yanında yer alan koltuk taşlarının yüksekliği de bu durumu doğrulamaktadır.

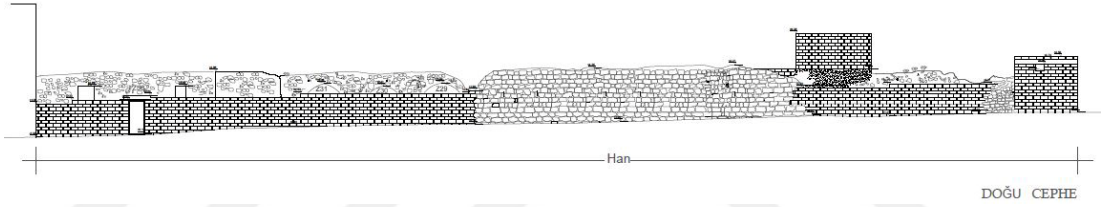
Dükkanların basık kemerlerinin farklı yüksekliklerde yer almasının sebebi zaman içinde yapılan değişikliklerden kaynaklandığı varsayılarak, kemer kotları aynı çizgide tutulmaya çalışılmaktadır.

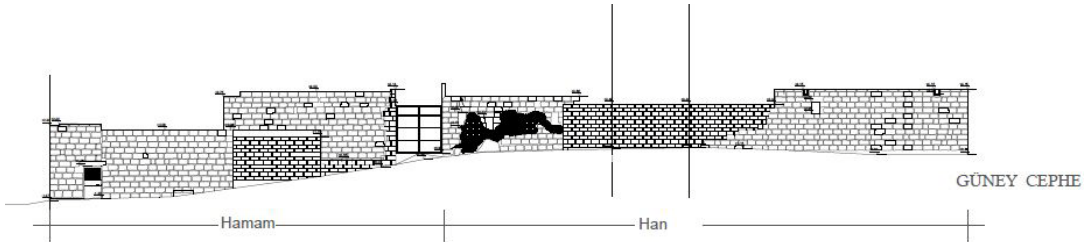
Şekil 4.20 Kuzey Cephe Görünüşü

Şekil 4.21 Batı Cephe Görünüşü

Şekil 4.22 Doğu Cephe Görünüşü

Şekil 4.23 Güney Cephe Görünüşü

Yapıda alınan restorasyon kararları özgün mimari elemanların korunması, dönemsel ihtiyaçlardan yapılan niteliksiz eklerin kaldırılarak yapının özgün planına kavuşması gerektiğine karar verilmiştir. Onarımı aşamasında yapıya ait özgün olan taç kapı, ahır bölümü, yapıyı çevreleyen duvar ve üst örtüsü korunmaktadır. Üst ögrüler geleneksel yapım tekniklerine göre yenilenmektedir. (Lala Mustafa Paşa Hanı Restitüsyon Projesi 1993 Yılı Tescilli Raporu)

Şekil 4.24 Hışvahan Rölövesi Kat Planı

Yapının büyük bir bölümünün uzun bir süre toprak altında kalmış olması kalıntıların bir kısmının korunmasına fayda olduğu kadar merak edilen soruların yeterince açık cevaplanamamasına da yol açmaktadır. Yapılan analizlere göre yapıya ait mekanların bir bölümü yıkılmış, bir bölümü değiştirilmiş, bir bölümü ise yapılan eklerle ya da onarımlarla özgünlüklerini yitirmiştir. Avlu dört yönde çeşitli boyutlarda odalarla çevrilmiştir. Odalar sivri beşik tonozla örtülüdür.

Yapılan Rölöve ve Restitüsyon çalışmasına göre;

Avlunun taçkapısının bulunduğu kuzey yönünde sekiz oda bulunmaktadır. Odalardan yedisinin kapı ve penceresi avlu yönünde açılırken, birinin kapısı giriş geçidine pencerelerinden biri avluya biri geçide açılmaktadır.

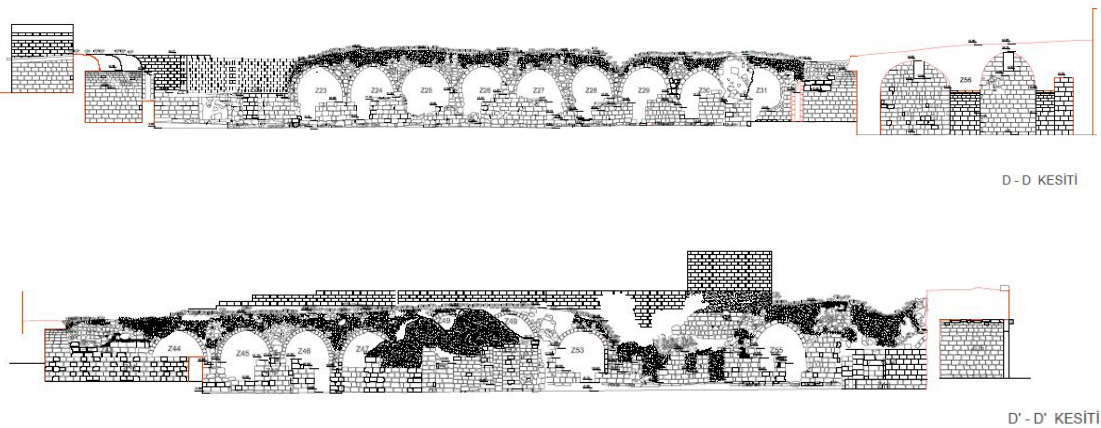
Taç kapıdan avluya geçişteki dehlizin sağında yer alan ve kapısı dehlize açılan odanın ve karşısındaki eyvanın geçmişte hanın görevlilerine ait olduğu düşünülmektedir. Bu odanın avluya bakan cephe duvarının önünde bir kuyu ve su teknesi bulunmaktadır. Kuzey kanadının doğu kanadı ile birleştiği yerde, yıkılmadan

önce çapraz tonoz örtülü bir hacmin bulunduğu kaynaklarda belirtilmektedir. Avlunun doğu kanadında ise on oda ve bir eyvan bulunmaktadır. Bu odalar bugün cephe duvarları yıkılmış ve tonozları çökmüş durumdadır. Daha önce yapılan onarımlarda bu odaların cephelerinin değiştirildiği ve odaların pencerelerinin kapatıldığı düşünülmektedir. Odaların avlu yönünde revak ayaklarının izlerine ulaşılmaktadır.

Hanın restitüsyonuna dair yapılan çeşitli denemelerde tartışılan konuların başında, yapıda revak olup olmadığı ya da revakların yapının hangi kanadında yer aldığına yönelik olmaktadır.

Avlunun kuzey kanadında ise yüzeysel kazılar sonucunda revakla ilgili bir kalıntıya rastlanmamış olmasına karşın, 1983-1987 yılları arasında yapılan araştırmalarda avlunun kuzeydoğu köşesindeki odanın örtüsünün çapraz tonoz olması, üç tarafı revaklarla sarılmış olan avlunun kuzey kanadının da revaklı olabileceğini aklı getirmektedir.

Avlunun doğu ve güneyinde revak ayaklarına rastlanmaktadır. Doğu kanadında birbirine yakın boyutlarda dokuz adet revak ayakları gözlemlenmektedir. Avlunun doğu ve güney kanatlarının kesiştiği noktanın üzerinde batı yönünde devam eden revak kemerinin üzengi taşı mevcut halini korumakta ve 1983 yılında alınmış fotoğraflarda bu revak ayağı belirgin olarak görünmektedir.

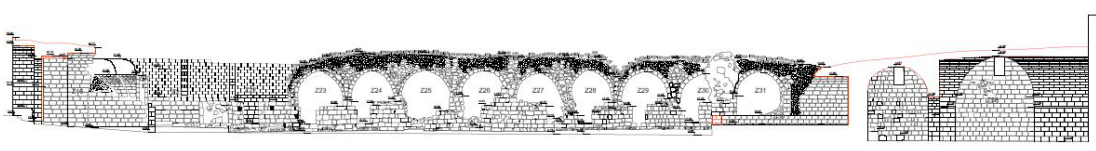
Şekil 4.25 Hışvahan D-D kesiti

Dehlizin doğusunda yer alan odalar revak ayaklarının gerisinde yer almaktadır. 1987 yılından kalan fotoğrafta yapıdan kalan tek revak ayağı tek açıklığıyla izlenebilmektedir. Günümüzde revak açıklığı da yıkılmış, köşedeki revak ayağının bir bölümü sağ kalmıştır.

C - C KESİTİ

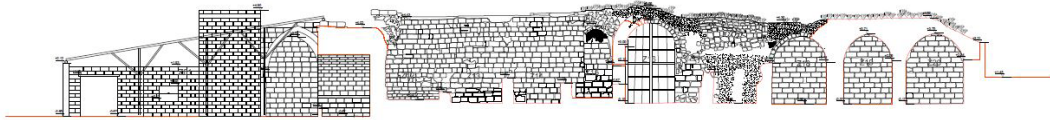
Şekil 4.26 Hışvahan C-C Kesiti

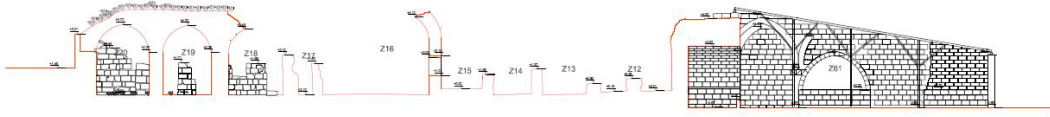
E - E KESİTİ

Şekil 4.27 Hışvahan E-E Kesiti

Hanın batı kanadının ortasında avluya taşan bir oda ve bu odanın avlu duvarına yapılmış üç küçük hela hücresi bulunmaktadır. Odanın merkezinde çapraz tonozu taşıyan bir ayak mevcuttur. Batı kanadının avluya taşan odasının güney ve kuzey bölümlerinde dörderden toplamda sekiz oda yer almaktadır.

A - A KESİTİ

A' - A' KESİTİ

Şekil 4.28 Hışvahan A-A Kesiti

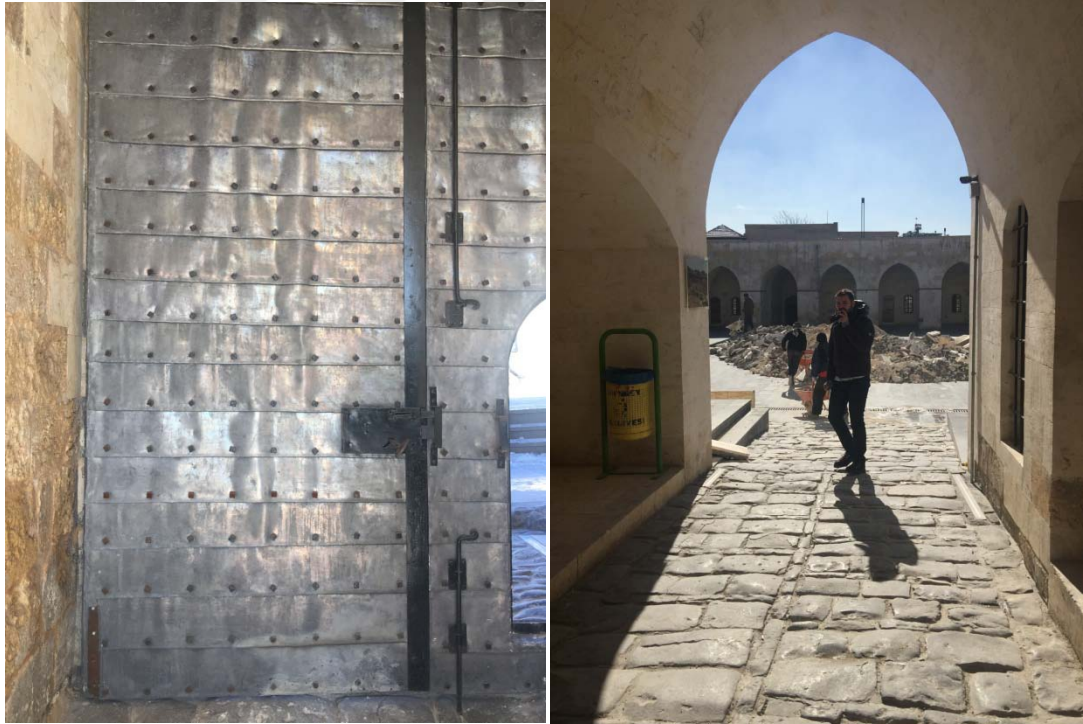

B - B KESİTİ

Şekil 4.29 Hışvahan B-B Kesiti

Şekil 4.30 Restorasyon Sonrası Hışvahan Taç Kapı Görünüşü

Şekil 4.31 Restorasyon Sonrası Hışvahan Giriş Alanı Görünüşleri

Kentte büyük bir deprem yaşanmasıyla üzeri toprakla örtülü kalan alanda kuzey cephesindeki giriş dehlizinde bulunan taş döşemenin orijinal kalıntıları bulunmaktadır.

Şekil 4.32 Restorasyon Sonrası Hışvahan Avlu Görünüşleri

Şekil 4.33 Restorasyon Sonrası Güney İç Cephe Görünüşleri

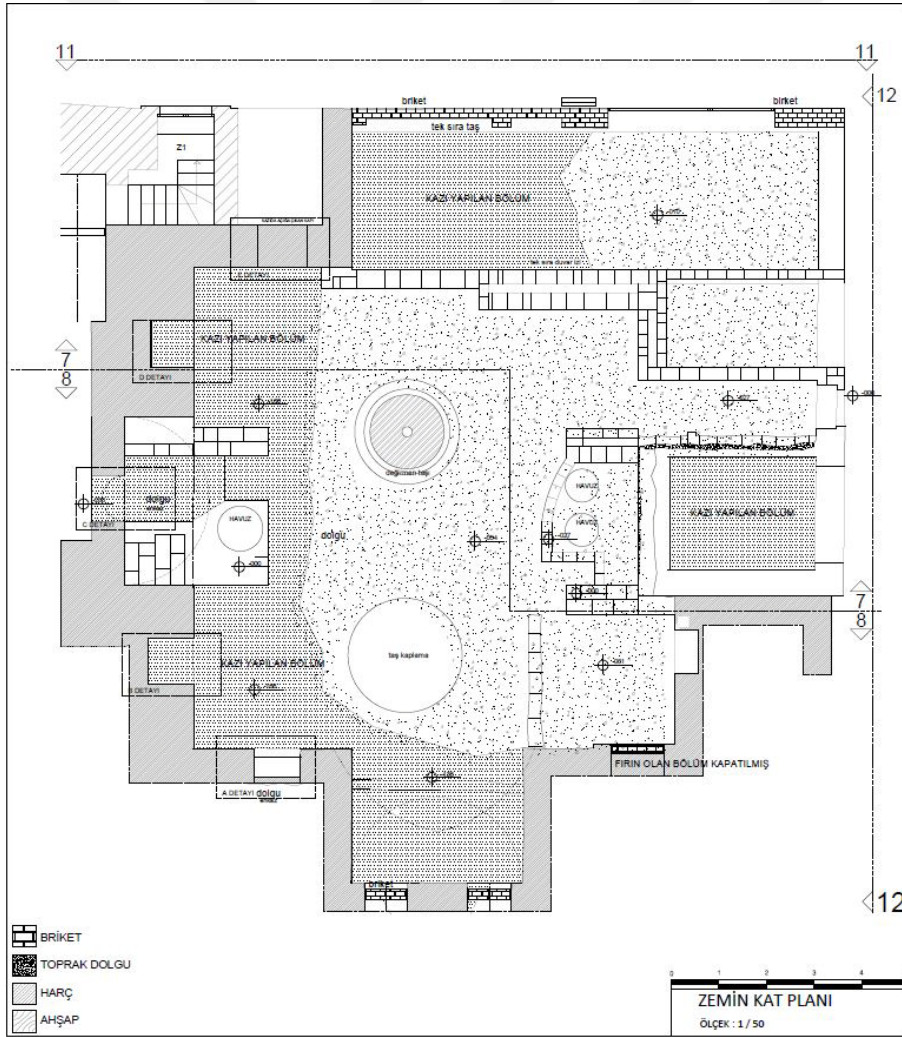

Şekil 4.34 Döşeme Kotunun Altında Ambar Görünüşü

Restorasyon sonrası üzeri cam bölmelerle kapanan alan geçmiş dönemlerde erzakların depolandığı soğuk mahzenler, Kurtuluş Savaşı zamanında cephaneliklerin saklandığı alanlar olarak kullanılmaktadır.

Külliyeyi oluşturan diğer yapılardan olan Susamhane; bir süre ilk işlevi olan İmaret olarak çalışmaktadır. İmaret; Osmanlı Devleti zamanında yoksullara yardım amacıyla hayır kurumları olarak varolmaktadır. İlk dönemlerinde yalnızca şehir dışından gelen yolculara, yoksullara, düşkünlere yiyecek, giyecek ve sağlık desteği yapılan alan olarak geçmekte iken daha sonradan yalnızca yemek verilen yer olarak işlevini sürdürmektedir. Fatih Sultan Mehmet'in yaptırmış olduğu imaret kitabesinde işlevi ve önemi şu sözler ile açıklanmaktadır;

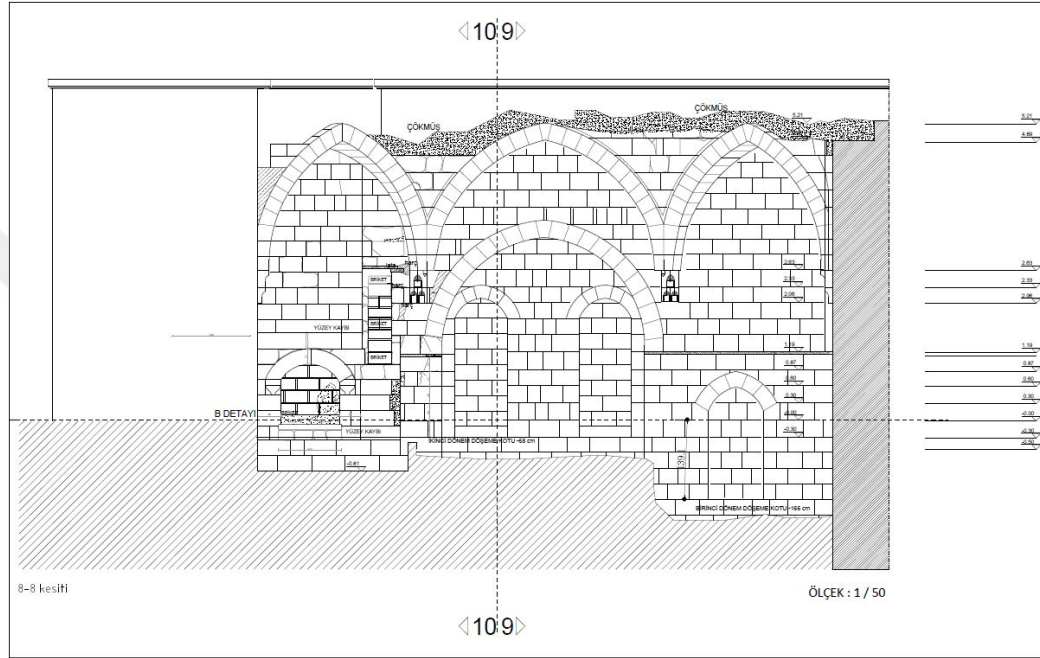
"Bir şehirden diğerine gelen misafirlerin üç gün imaretin tabhanesinde yatıp kalkması, imaretin mutfağından yedirilip içirilmesi ve hayvanının imaretin ahırında 'kervansarayında' yatırılıp doyurulması, fakat üç günden fazla misafirlik olmayacağı için ondan sonra serbest bırakılması ..." (Url-11)

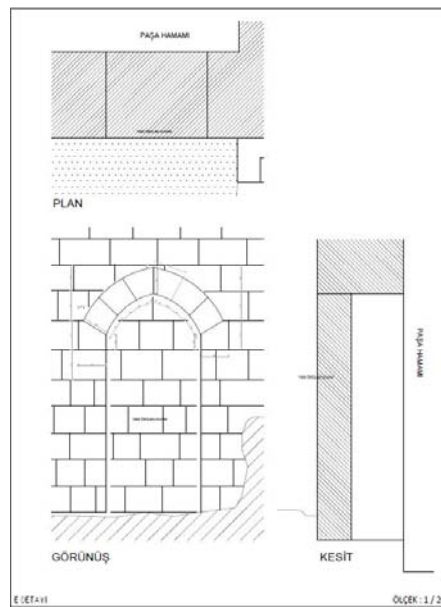
Şekil 4.35 Susamhane Rölöve Planı

Tonoz örtü sistemine sahip kargir bir yapı olan Susamhane'nin bina kütlesi çökmüş olup mevcut kalıntılar ise çok fazla yıpranmış, yapı dikmeler vasıtası ile ayakta durmaktadır. Duvar yüzeylerinde sağ kalmış olan parçalar temizlenerek korunmakta, taşların çürümüş olanları ise sökülerek yerine yeni kesme taş döşenmiştir.

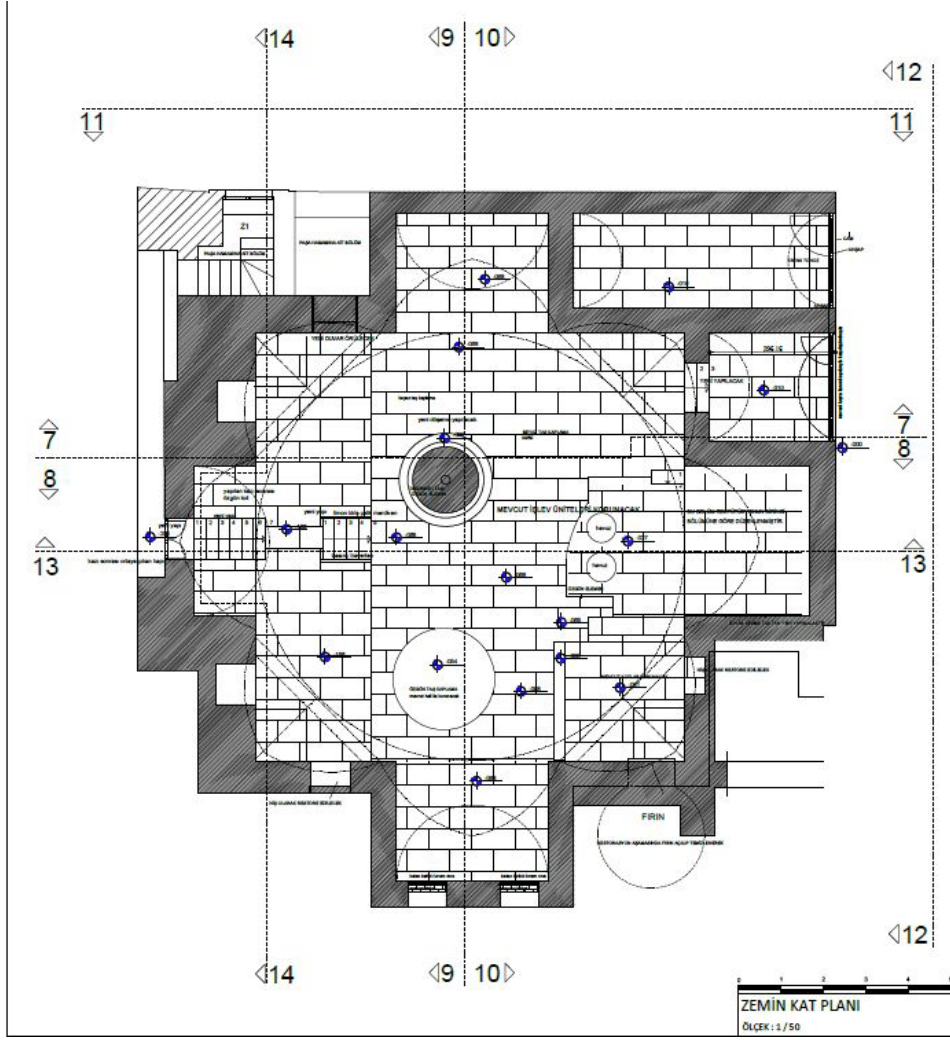
Yapılan kazılar sonucunda yüzey kayıpları olsa da fırın olan bölümün kapatılmış olduğu gözlemlenmektedir. Restorasyonu sırasında fırın açılıp temizlenmiştir.

Şekil 4.36 Susamhane Fırının Kesiti

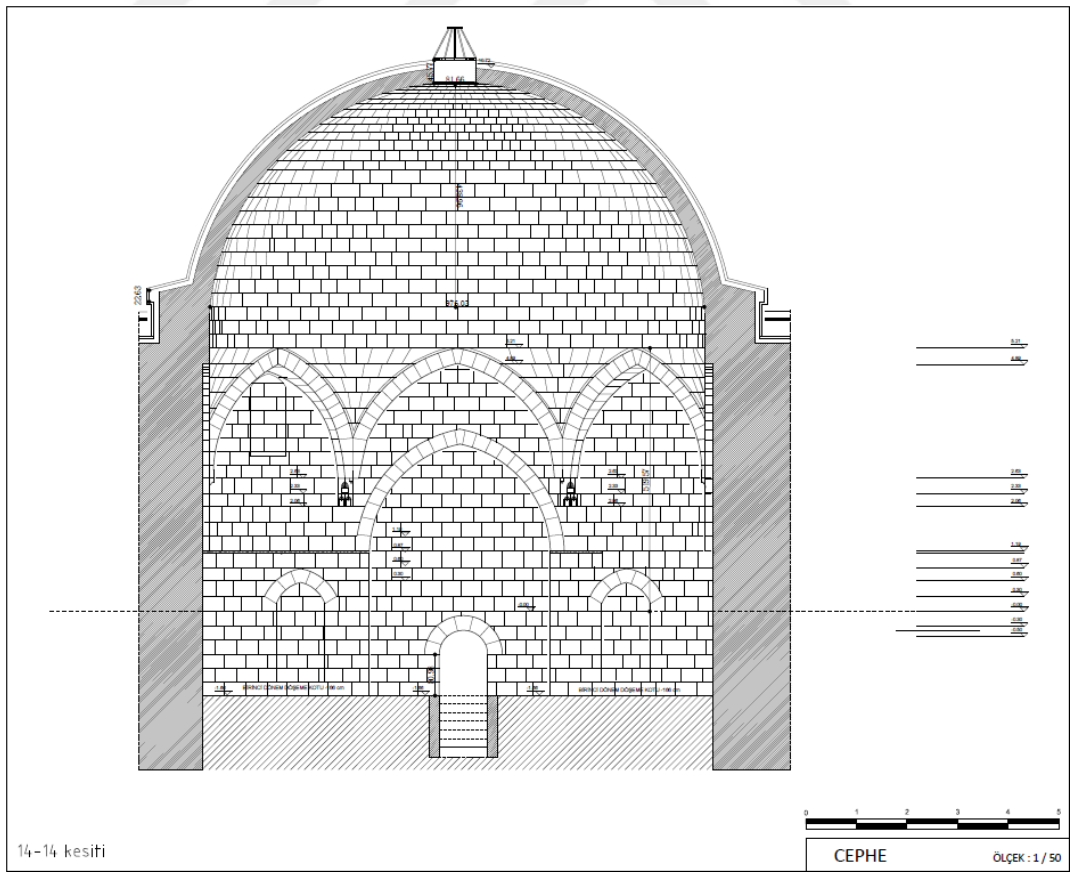
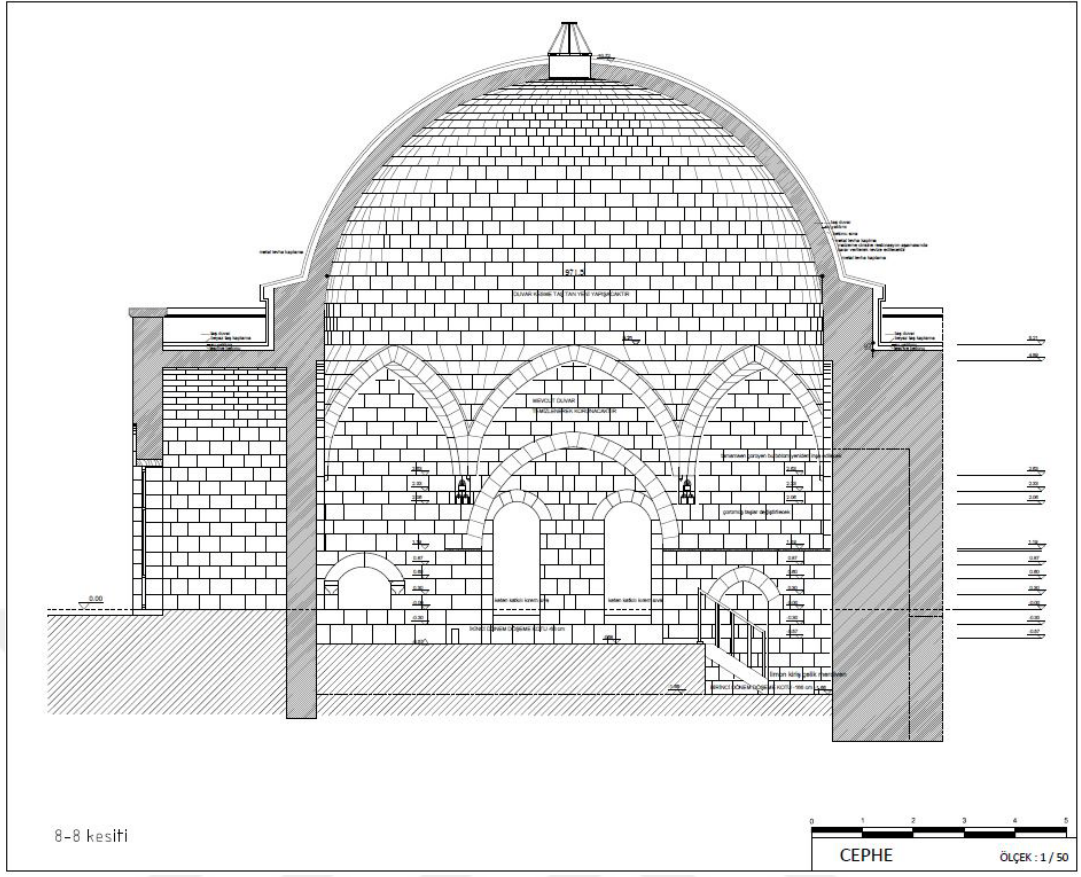

Şekil 4.37 Yapılan Kazılarda Açığa Çıkan Kapı

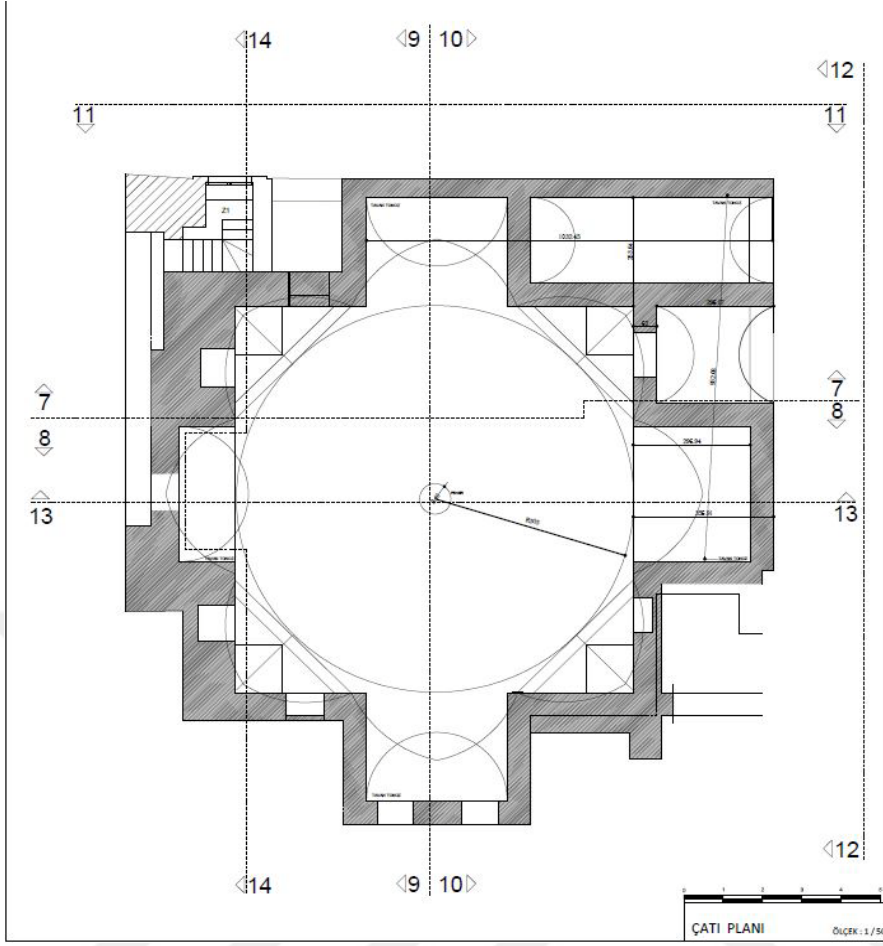

Şekil 4.38 Susamhane 2. Dönem Restitüsyon projesi planı

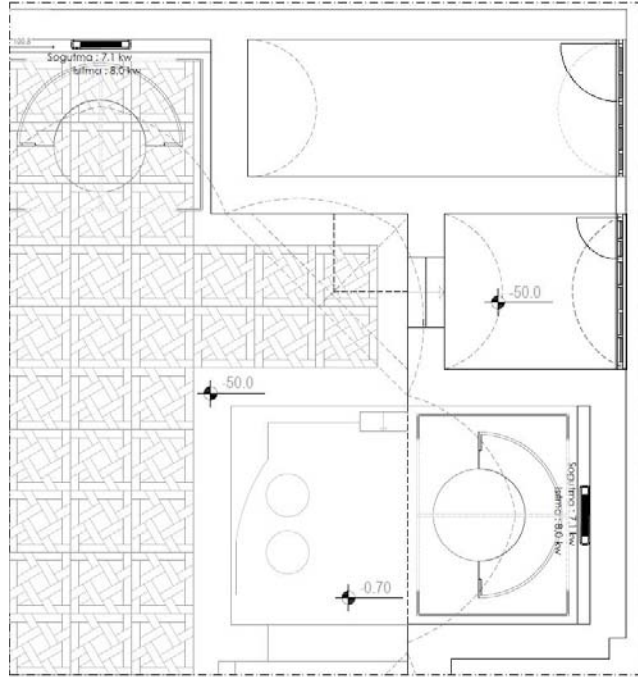
Yapılan kazı çalışmaları sonrasında yapıya ait özgün kota ve kot farklılıklarına ulaşılmıştır. Yapının eski işlevine dair havuzların ve değirmen taşının olduğu gözlemlenmektedir. Bulunan parçaların ve kot farklılıkları özgün hali ile korunmaktadır.

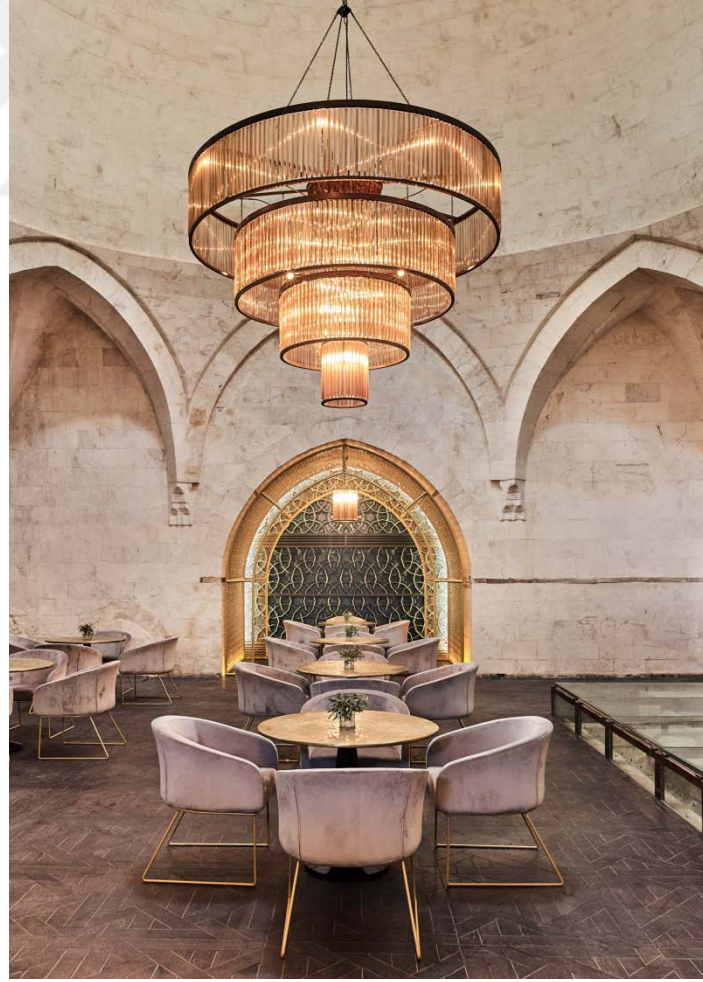
Şekil 4.39 Susamhane 2. Dönem Restitüsyon Projesi Kesitleri

Şekil 4.40 Susamhane 2. Dönem Restitüsyon Projesi Çatı Planı

Şekil 4.41 Susamhane İç Mekan Döşeme Prensibi

Şekil 4.42 Susamhane İç Mekan Görünüşleri

4.2.2 Eski - Yeni İşlev Arası İlişkiler ve Yeni Mekansal Kurgu

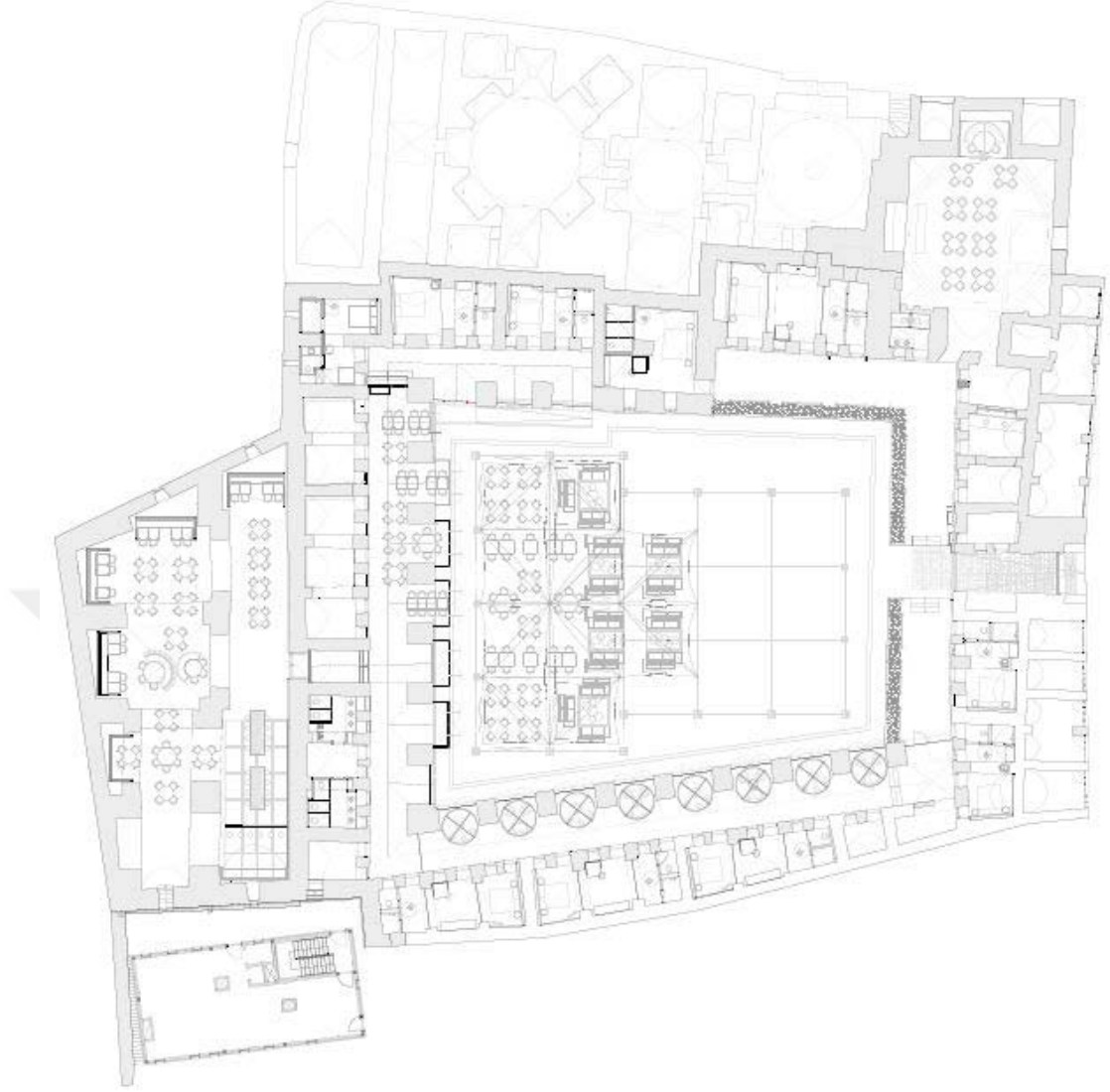
Hanlar, Seçuk ve Osmanlı Devleti kültüründe sivil mimari yapıtlarında önemli bir yere sahip olmaktadır. Ticari amaçlı olan hanlar; seyahat halinde olan yolcu ve kabilelerin geceyi rahat ve emniyet içerisinde geçirebilmeleri için inşa edilmiş olan misafirhanelere karşılık gelmektedir. Pazar olarak da kullanılan hanlar; harp zamanlarında erzak ve mühimmat ambarı olarak hizmet veren önemli yapılar olarak yer almaktadır. Günümüzde işlevini kaybetmiş olan bu yapıların yeniden işlevlendirilmesi ile genellikle kültür merkezi, otel, lokanta, vb. gibi çok amaçlı mekanlara dönüşmektedir.

Gaziantep'in kültürel zenginlikleri ile tercih edilen turistik bir bölge olması, yapıların işlev seçimlerinde belirleyici bir etken olmaktadır. Hışvahan'ın yeniden işlevlendirilmesinde, otel ve restoran işlevi seçiminin nedenlerinden biri olarak yer almaktadır.

Ticaretin yapıldığı ve yolcuların misafir edildiği hanın özgün işlevinden çok uzaklaşmadan, kullanıcıları kent kültürüne tanık eden, misafirlerin ağırlandığı butik otel işlevi ile yeniden kente kazandırılmaktadır.

Hışvahan'ın yeniden işlevlendirilmesi sürecinde; Yapının özgün işlevinde hücresel yapılı plana sahip olması, otel işlevinin yapıya uyarlanmasıyla; yapısal plan şemalarının uygunluğu gözlemlenmektedir. Yapıda yer alan mevcut mekan planlamasının yeni işlev ihtiyaçlarını karşılaması ile odacıkların kullanımını tam olarak sağlanmaktadır. Yapının özgün yapısal kimliğini kaybetmeden işlevsel dönüşümü sağlanmaktadır.

Otel işlevinin yüklendiği yapılarda izlenen tasarım ilkesi giriş, ana mekanlar, odalar ve bu mekanları birbirine bağlayan sirkülasyon alanlarının bir bütün olarak ele alınması ve tasarlanması gerekmektedir. Mekanların birbiri ile ilişkili olduğu bir tasarım anlayışı hedeflenmektedir.

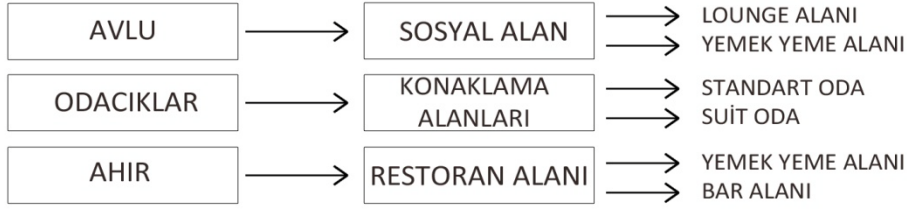

Şekil 4.43 Hışvahan Avan Projesi Planı

Yapının özgün işlevinde avlu; sosyalleşmek ve mekanları birbirine bağlayan öge olarak kullanılmaktadır. Giriş alanında bizi karşılayan avluda iki farklı oturma alanı planlanmıştır. Daha rahat oturma yapılabilirdiği bir alanı (lounge alanı) diğeri ise yemek servisinin yapıldığı, masa sandalye düzeninde sağlanan oturma alanıdır.

Avludaki konforu sağlamak, güneş, yağmur gibi çevresel faktörlerden korunmak adına bütüncül bir anlayış ile mekanı kapsayan asma germe bir sistem tasarlanmıştır. Tezin hemen akabinde yer alan bölümlerde, hana yapılan müdahaleler detaylıca incelenmektedir.

Aşağıdaki çizelgede yapıda oluşan yeni ve eski işlevlere dair mekansal dönüşümlerin analizi yapılmıştır.

Çizelge 4.1 Hışvahan Mekan İlişkileri Analizi

4.3 Yeniden İşlevlendirme Sürecinde Hışvahan'a Yapılan İç Mekan Müdahaleleri

Hışvahan'ın otel ve restoran işlev seçimi ile yeniden işlevlendirilmesine karar verilmesiyle, iç mekan tasarımı kararlarının alınmasında belirleyici etkenlerden biri de neden yeniden işlevlendirilmesi gerektiği olmaktadır. Ulaşılan nedenin sosyal, kültürel, politik değerlendirmeleri ile bir bağlama oturtulması gerekmektedir. Bu bağlam ileride tasarım kararlarını yönlendiren faktörler olarak yer alacaktır. Ardından hizmet verilecek kullanıcı kimliği analizinin yapılması ile akabinde iç mekan kimliği belirlenmektedir. Analiz ile edinilen sosyo kültürel çevrenin kimliği, kent kimliği, mimari kimlik gibi belirleyici unsurların incelenmesi ile iç mekanda yapılacak olan müdahalelerle ilişkileri belirlenmektedir.

Hışvahan Butik Otel ve Restoran işlevi ile kullanıcılarına kentin sahip olduğu somut ve soyut olan kültürel değerler birikimini sunmayı hedeflemektedir.

Hanın restorasyonu Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmış olup, 2015 yılında Tarihi Kentler Birliği tarafından 14 yıldır düzenlenen Özendirme Yarışmasında, jüri tarafından '15.Yıl Özel Ödülüne' layık görülerek, Hışvahan restorasyon prejesinin uygulama kalitesine dikkat çekilmektedir. (<https://www.arkitera.com/haber/metin-sozen-koruma-buyuk-odulu-konya-buyuksehir-belediyesinin-oldu/>)

Hanın iç mimari tasarımı ise 2017 yılında İstanbul'da bulunan Geo_id tasarım ofisi tarafından gerçekleştirilmiştir. İç mekan tasarımı 2018 yılında uluslararası bir platformda düzenlenen yarışmada finalist listesinde yer alan projelerden biri olmaktadır. (<https://www.insidefestival.com/2018-shortlist>)

Kazanılan ödüller ile Hışvahan'ın soyut değeri artmaktadır.

Odacıklı bir plan yapısına sahip olan han; bir kaç odacığın birleşmesiyle oluşan standart ve suit odalar toplamda on adet oda olarak hizmet vermektedir. Odalar karşılama, uyuma alanı ve ıslak hacim alanı olarak üç bölümden oluşmaktadır. Bölümlere ayrılması yatayda ve düşeyde iç mekan sirkülasyonunun sağlıklı çalışmasını sağlamaktadır. Odalarda beklenen konfor alanı ve hizmetler; çağdaş yaşam standartları ile kent kültürünün sentezinden oluşmaktadır.

Şekil 4.44 Oda Mekan Görünüşleri

4.3.1 Hışvahan Örneği Üzerinden Kullanıcı/Kimlik Analizi ve İlişkisi

Mekanların kimlikli olabilmesi için ait olunan bir yere dönüşmesi, o yerde aidiyet kazanması, kullanıcılar ile bağ kurması gerekmektedir. Toplumsal ve kültürel birikimlerin yaşanılan çevrede belirli bir sürecin sonucunda kazanılan somut ve soyut değerlerin tümü bir araya gelerek kimliğin oluşmasında etkili olmaktadır.

Tez kapsamında incelenen Hışvahan; mekan kimliği ile kente özgü somut ve soyut kültürel değerleri barındırması kentte aidiyet kazanmasını sağlamaktadır. Mekanı kullanan kentli ise kendini bulunduğu alana ait hissetmesi ile mekan deneyimi olumlu sonuçlanmaktadır. Mekanın genel kullanıcıları kentte yaşayan belirli bir ekonomik seviyeye sahip olan kitle ve kente gelen turistleri hedeflemektedir. Mekan kimliğini bulunduğu kentin kimliği şekillendirmektedir. Gaziantep kent kimliği; kentte yaşayan toplumların gelenek ve görenekleri, kültürel varlıkları, mimarisi ve mutfak kültürü gibi değerlerden oluşmaktadır. Kentin kültürel gelişimlerinden olan el sanatları; bakır işlemeciliği, sedef işlemeciliği, ahşap oyma, deri işçiliğinden yapılan yemeni, yöreye özgü olan kutnu kumaşı, el ve makine dokuması halı ve kilimler,

Gaziantep'li kadınların el işçiliğiyle yaptıkları 'Antep işi' adı verilen örtülerden oluşmaktadır. Zengin bir lokal sanata sahip olan kent bu değer ve birikimlerin bir arada kullanılmasıyla hem var olan kültürün yaşatılması hem de gelecek kuşaklara tanıtılması hedefi ile Hışvahan kimliği oluşturulmaktadır.

Şekil 4.45 Antep işi Görüntüsü ve Şekil 4.46 Kutnu Kumaşı Görüntüsü (Url-12)

Şekil 4.47 Hışvahan Restorasyon Sonrası Avlu Görünüşleri

Avludaki donati elemanlarından; oturma alanları arasında mahremiyeti oluşturmak adına kentte bulunan atölyelerde yöreye özgü biçimlerde ahşap oymacılığı ile yapılmış olan hareketli bölücü sistemler tasarlanmıştır.

Avlunun sosyalleşme mekanı olarak tasarlanmasında; rahat oturma yapıldığı alanda Anadolu'ya ait geleneksel sedir kültürünün yaşatılmak istenmesiyle, sedirlerin görünüşleri modern bir yorumla tasarlanırken, kent kültürüne ait dövme

bakır yöntemi ile yapılmış olan sini sehpa ve özel olarak ürettirilmiş jüt kilimler ile birlikte kullanılmaktadır.

Yemek servisinin yapıldığı alanda ise tüm yüzeyleri metal olan donatı elemanları kullanılmıştır.

Giriş alanında kültürel değerlerin doğal malzeme ve biçimlerde, özgün formlarla kullanılması mekanların birbiri ile ilişki kurduğu modern bir tasarım anlayışını sergilemektedir.

Şekil 4.48 Avlu Sosyal Alan Görünüşü

Şekil 4.49 Avlu Sosyal Alan Detay Görünüşü

Avlunun aydınlatması ise özel üretim olan rattan malzemeli bölgesel aydınlatmalar ve avluyu çevreleyen duvarlara, döşemeden yansıtılan noktasal ışıklar ile dramatik bir görüntü yaratarak çözümlenmektedir.

4.3.2 Hışvahan'ın Yeniden İşlevlendirilme Sürecinde Hacim ve Yüzey Tasarımlarına Yönelik Müdahaleler

Uzun koridorların bulunduğu yapılarda koridora bir işlev yüklenmek istendiğinde, kullanıcının kendini güvende hissettiği, mekanda aidiyet kazanabildiği bir alana ihtiyaç duymaktadır. Var olan hacimlerde sınırların belirlenmesiyle yeni mekanlar oluşturularak, kullanıcının boşluklarda kaybolmadan kendini güvende hissettiği alanlar oluşturulmaktadır.

Doğu cephesindeki odaların önünde yer alan revakta; suit odalara ait oturma alanlarını mekansallaştırmak adına yaratılan hacimler demir profillerin bir araya getirilerek, her bir sivri kemerin altında, kemere göre daha oval formlu, yayların bir araya getirilerek belirli bir yükseklikte oluşturduğu yarı açık yarı kapalı bir sistem tasarlanmıştır. Metal kafeslerin tasarımında Roma dönemine ait antik Zeugma şehri kalıntılarında ve mozaiklerde yer alan doku ve desenler mikro ve makro ölçekte üretilerek panellere desen olarak yansımaktadır.

Şekil 4.50 Doğu Cephesi Revak Görünüşü

Şekil 4.51 Doğu Cephesi Revak Görünüşleri

Şekil 4.52 Doğu ve Güney Cephesi Revak Detay Görünüşleri

Aynı tasarım dili güney cephesinde bulunan revaklarda farklı formlar ile uygulanmaktadır. Bu hacimler lokantanın açık mekan alanları olarak hizmet vermektedir.

Avlunun revaklı olan cephelerinde aynı bütünsel hacim içinde devam ettirilen tasarım dili bir araya gelen donatı elemanları ile birbirini tamamlayan görsel denge ve uyum sağlanmaktadır.

Şekil 4.53 Restoran Açık Alan Görünüşleri

Şekil 4.54 Güney Cephesi On Bir Oda ve Dehliz Plan Şeması

Odalaradan beşinin malzeme kullanışları, taş işçiliklerişnden dolayı diğer odalardan farklı olduğu gözlemlenerek odaların sonraki dönemlerde onarıldığı ve değiştiği çıkarımı yapılmaktadır. Doğu-batı yönünde iki sahnın halinde düzenlenmiş, ortada beş kalın ayak tarafından taşınmaktadır. İlk sahnında sivri beşik tonoz ve arkadaki sahnında sivri beşik tonoz ve çapraz tonoz ile birbirinden ayrılmaktadır.

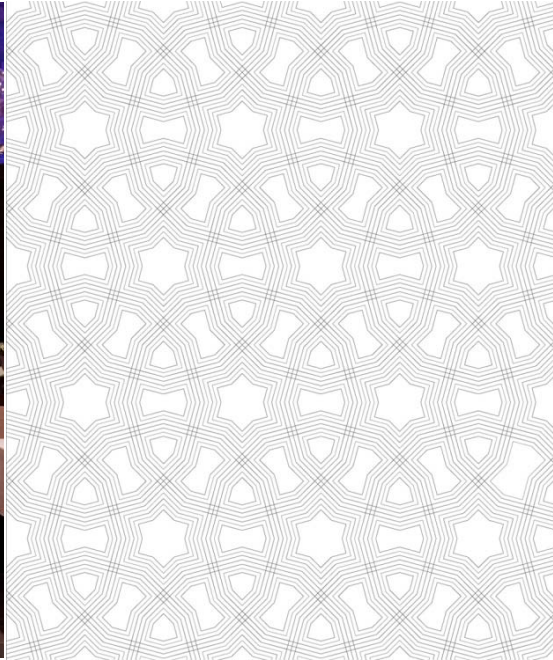
Güney cephesi tamamen kapalı mekanlardan oluşun yapı, doğu ve batı duvarlarının üst bölümünde açılan üç mazgal pencere ve tonozda yer alan iki delik ile havalanmakta ve aydınlanmaktadır. Özgün işlevi ahır olan alan; bugün otel sakinlerine ve kent halkına restoran hizmeti vermektedir.

Şekil 4.55 Hışvahan Restoranı İç Mekan Görünüşleri

Sınırların belirlenerek, kullanıcıya mekanda aidiyet kazandırma hedefi iç mekanda ise mobilya çözümleri ile sağlanmaktadır. Oturma alanlarını tanımlayan bir takım tasarım kararları belirlenmektedir. Bu kurgu tonozların altında oturum yapılacak alanlara yatay ve düşey sınırları belirleyen yüzey tasarımlarının yapıldığı mobilyalar yer alırken, orta alanlarda ise mobilya çeşitliliğinin bir arada kullanılması ile mekansal aidiyet çözümlenmektedir.

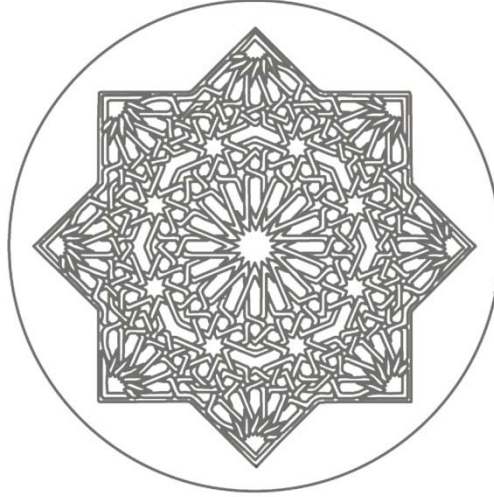
Mekanda yatay ve dişey sınırları belirleyen donatı elemanları, Selçuklu ve Osmanlı mimarisinde simge haline gelen desenlerin bir araya geldiği günümüz teknolojisinden yararlanarak modern bir görünüm ve anlayışla özel üretim elemanlar tasarlanmaktadır.

Şekil 4.56 Hışvahan Restoranı İç Mekan Görünüşleri
Şekil 4.57 Kündekari Sanatı Yüzey Tasarımı Detay Çizimi

Şekil 4.58 İşlenmiş Bakır Sini Sehpa Görünüşleri

Şekil 4.59 Bakır Sini Detay Çizimi

İç mekana farklı mobilya ve şekillerde yansımış olan kent kültürüne ait değerlere, bar bölümünde de görülmektedir. Ahşap işçiliği olan yüzey tasarımına direkt aydınlatma yansıtılması ile odaklanmak istenilen yöne güçlü bir gönderme yapılmaktadır.

Şekil 4.60 Bakır Donatı Elemanı Görünüşleri

Revaklarda oluşturulan hücrelerin içinde yer alan oturma elemanları ve servis elemanı; yöreye ait el sanatlarından olan bakır işlemeciliğinin modern form ve işleme tekniği farklılıkları yorumu ile ele alınmaktadır. Masanın tablasına ise yöresel mimari motifler işlenmektedir.

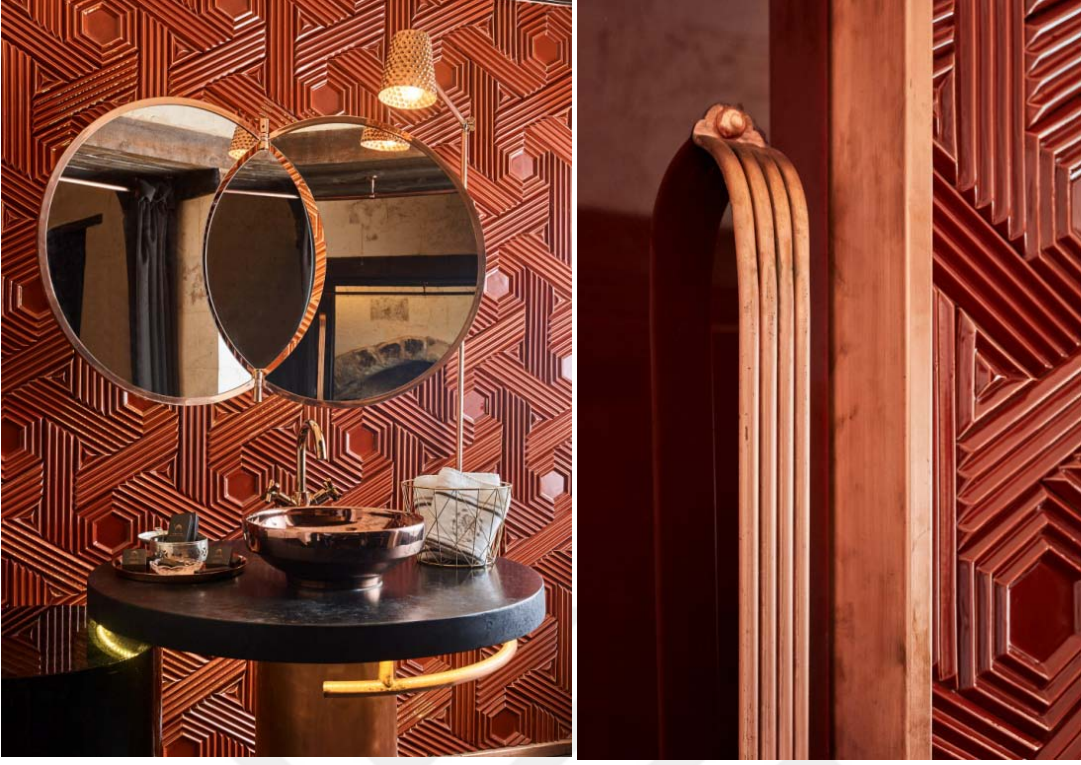
Yöreye özgü tekstil malzemesi olan kutnu kumaşı ise uyuma birimlerinde yatak başı kaplaması, yatak tekstilleri gibi farklı biçim ve işlevlerde çeşitlendirerek bir bütün olarak ele alınmasıyla kullanılmaktadır. Projenin genelinde uygulanan yüzey tasarımları oda birimlerinde farklı form ve biçimlerde kullanılmaktadır. Mekanda bakır malzemesi ağırlıklı olarak kullanılırken, geleneksel sedef işçiliğinin mekanda kullanımı modern form ve bugünün standartlara uygun olarak tasarlanan donatı elemanında kullanılmıştır.

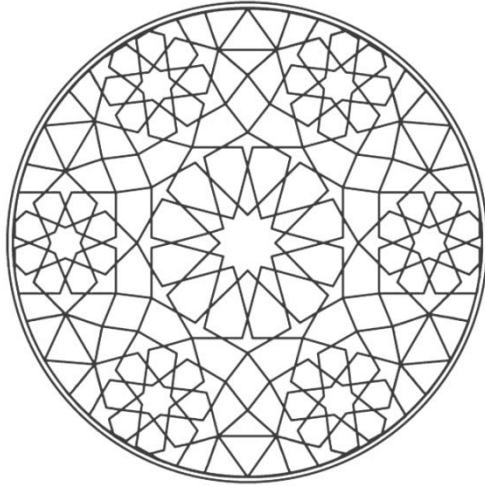
Şekil 4.61 Oda Genel İç Mekan Görüntüleri

Şekil 4.62 Uyuma Alanı Detay Görüntüleri

Şekil 4.63 Islak Hacim Detay Görüntüleri

Şekil 4.64 Sedef İşçiliği Donatı Elemanı

Şekil 4.65 Sedef İşçiliği Detay Çizimi

4.3.3 Hışvahan Yeniden İşlevlendirme S¼recinde Aydınlatma Ç¼z¼mlerine Y¼nelik M¼dahaleler

Şekil 4.66 Aydınlatma Detay Görünt¼leri

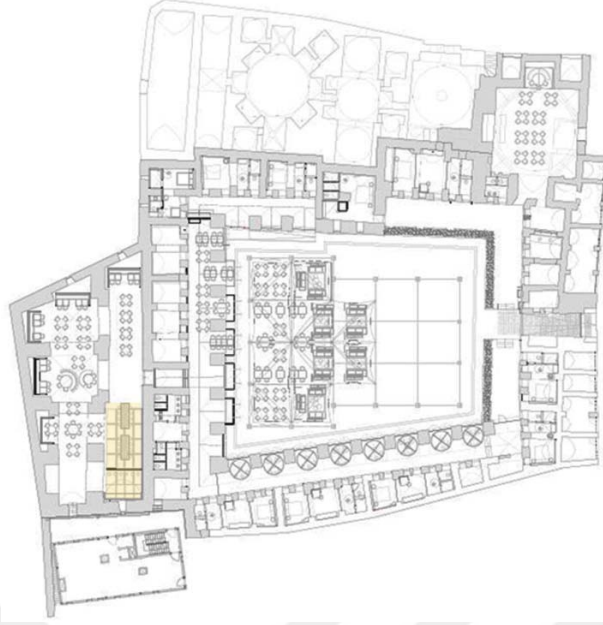
İç mekanda yatay ve d¼şey sınırları belirleyen donatı elemanlarına, bölgesel aydınlatma işlevi eklenmektedir. Aydınlatma ise kent kimliğini temsil eden değerlerden biri olan bakır malzeme kullanılarak tasarlanmaktadır.

Şekil 4.67 İç Mekan Aydınlatma Görünt¼leri

İç mekanda farklı renklerde led ışık kullanılması mekanda dikkat çekerken yapı öğelerini de ön plana çıkaran, bulunduğu alanı özel kılan bir tavır olmaktadır.

Mekanın en aydınlık bölümü olan bar alanında; döşeme kotunun altında bulunan ambar alanı cam döşeme ile kapatılmış alanın aydınlatılması ile o alanı özel kılan bir ayrıntı olmakta ve kullanıcılara mekanda dolaşırken farklı bir algı deneyimi sunmaktadır.

Şekil 4.68 Bar Alanı Plan Şeması

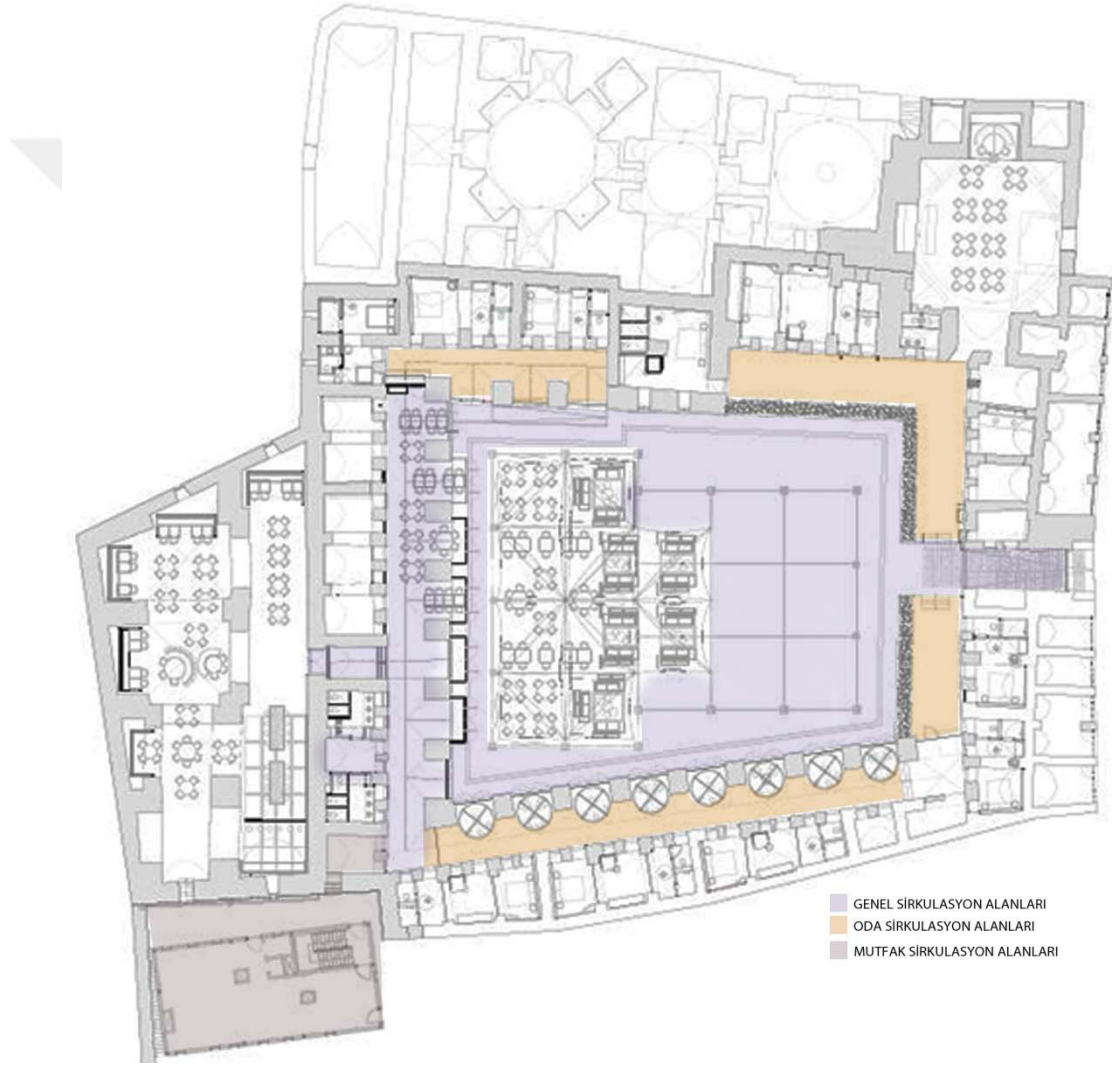

Şekil 4.69 Bar Alanı İç Mekan Görüntüleri

4.3.4 Hışvahan Yeniden İşlevlendirme S¼recinde Sirk¼lasyon Elemanlarına Y¼nelik M¼dahaleler

Geniş a¼ıklıklara sahip olan mekanları sınırlandırmak veya i¼ i¼e oluşumlarda farklı işlevlere hitap eden mekanları birbirinden ayırştırmak amacı ile yapılan m¼dahalelerde bir takım yatay ve d¼řey elemanlar kullanılmaktadır.

Genel ortak mekanların sirk¼lasyon alanları ve odalara giden sirk¼lasyon alanları aşağıda yer alan planda g¼sterilmektedir.

Şekil 4.70 Sirk¼lasyon Alanları Plan Şeması

Odalara giderken takip edilen sirk¼lasyon alanları, plan Őemasındaki yeri ile sosyal mekanların ve sirk¼lasyon alanlarının gerisinde kalmaktadır. Birbirinden ayrışan bir plan yapısına sahip olunması ile handa sirk¼lasyon alanları arasında bir ¼akıřma yaşanmamaktadır. Handa ana mekanlara ge¼iř dar bir dehlizden sağlanmaktadır.

Hana giriş dehlizinden geçerek ulaştığımız alanda genel karşılamayı geniş bir avlu yapmaktadır.

Şekil 4.71 Hışvahan Giriş Alanı Ve Avlu

Hana yapılan ilk yönelimin gerçekleşmesiyle görülen sosyalleşme mekanı; asma germe sistemiyle heykelsi bir tavır sergilerken, bölgesel ışıklandırması ve ambiyansı ile kullanıcıyı avluya girişten itibaren mekana dahil etmektedir.

Şekil 4.72 Avlu Görünüşü

Şekil 4.73 Avlu Sosyal Mekan Görünüşü

Sosyal mekanın kendi içindeki sirkülasyon alanı sınırlarını yarı bölücü elemanlar sağlamaktadır. Odalara giderken takip edilen sirkülasyon alanları ise ortak mekanların sirkülasyon alanlarından tamamen ayrılmaktadır. Odaların geçiş alanlarında; oda giriş açıklıklarının sınırlarını belirleyen, sosyal mekanlara karşı mahremiyeti sağlayan, bulunduğu alanı mekansallaştıran, sirkülasyon alanını gizleyen bölücü elemanlar tasarlanmıştır. Kullanıcının mekanlar arasındaki ayrışmayı net bir biçimde algılamasına yardımcı olan yatay sirkülasyon elemanları yarı açık kapalı bir formda olması görüntüde geçirgenliği sağlayarak, mekanların bir bütünün parçaları olarak algılanmasını sağlamaktadır.

Şekil 4.74 Oda Sirkülasyon Alanları Görünüşü ve Oda Girişi

Şekil 4.75 Avlu Düşey Sirkülasyon Elemanı Öncesi ve Sonrası

Restorasyon sırasında yapılmış düşey sirkülasyon elemanı olan rampa; iç mekan tasarımları aşamasında ihtiyaç duyulmayarak kapatılmıştır.

Şekil 4.76 Döşeme Kotunun Altında Ambar Görünüşü

Yapıya ait bir diğer düşey eleman olan merdiven ise hanın güney cephesinde iç mekanda yer almaktadır. Yapıda geçmişte erzakların depolandığı alan olarak kullanılmakta iken restorasyon sırasında üzeri cam bölmelerle kapatılmasıyla düşey sirkülasyon elemanı da işlevsiz kalmaktadır.

5. BÖLÜM : SONUÇ

Tez kapsamında öncelikle temel olan mekan ve kimlik kavramlarının anlamları araştırılarak, birbirleri ile ilişkisinde kimliğin mekanın oluşmasında büyük bir belirleyici unsur olduğu sonucuna varılmaktadır.

Yaşanılan çağın getirisi olarak sürekli değişim halinde olan toplumsal yapı yeni biçim ve düzenlemelere yönelmektedir. Bu değişkenliklerden yapıların ve mekanların etkilenmesi kaçınılmaz olmaktadır. Temelinde değişimi barındıran yeniden kullanım kavramı ile özgün işlevini yitirmiş yapıların yeni işlevleri ile ulaştığı yeni mekan incelemesi yapılmaktadır.

Mevcut yapıların yeniden kullanımını gerektiren nedenlerin araştırılarak, yapılan literatür çalışmaları sonucunda üç temel başlık altında toplanarak; sosyolojik,

ekonomik, politik etkenlere dayalı olduğuna ulaşılmaktadır. Bu sebeplerin birbirleriyle olan ilişkisi; yapının yeniden işlevlendirilmesi ihtiyacı ile koruma ve yaşatma bilincinin kazandırılmasında faydalı olmaktadır. Yeniden işlevlendirilen yapının korumaya ve onarılmaya değer yapılar arasında yer alması ile yapılacak müdahalelerde; yapının tarihi geçmişi ve niteliğini koruma hassasiyeti gösterildiği kadar yeni müdahalelerin de yapıyla uyumlu olması bir o kadar önem taşımaktadır. Yeniden kullanımda mevcut yapının yeni işleve uygunluğunun fiziksel, çevresel, mekansal, finansal olarak sağlanabiliyor olması gerekmektedir.

Yapıların yeniden işlevlendirilmesinde öncelikle tasarım sürecinde nasıl bir yol izleneceği ve tasarıma yön veren yaklaşım kararlarının alınmasıyla devam edilmektedir. Bu kararlar iç mekan kurgusunun oluşumunda da belirleyici, önemli bir rol oynamaktadır. Mevcut yapının konumu, çevre ile olan etkileşimi, mimari ve fiziki durumunun araştırılması sonrasında bu etkenlerin yaratabileceği sonuçların analizinin yapılarak bir bağlama oturtulması ile yapının eski ve yeni işlevi arasındaki ilişkinin uyumlu olması durumunda mekansal kurgu şekillenmektedir. Tasarıma yön veren etkenler ile yapıda işlev-mekan-biçim kurgusu oluşturulmaktadır.

Tez kapsamında incelenen Hışvahan örneğinde; Gaziantep'te yer alan, özgün işlevi 1568 yıllarında ticari bir han olan, çevresel faktörler ve kent ölçeğinde olan değişimlerden etkilenerek işlevini yitiren terk edilmiş bir yapının dönüşümü ele alınmıştır. Modern toplumda yapıya ait somut ve soyut değerlerin sürdürülebilirliği ancak sosyal yaşama dahil edilmesiyle, yani yapının yeniden işlevlendirilmesiyle gerçekleşmektedir. Gaziantep'in global ekonomi sistemi içerisine yer alan bir kent olması ile kentte yaşanan ekonomik gelişmelerin beraberinde sosyal yaşam alanlarına yansımaktadır. Kentin kültürel varlıklar yönünden zengin olması; kültür-turizm-ekonomi ekseninde de gelişmesine olanak sağlamaktadır. Türkiye'de önemli turizm potansiyeline sahip bir kent olması, koruma ve yaşatma bilincinin gelişmesinde, kültürel sürdürülebilirliğin sağlanmasına katkısı olmaktadır.

Kentin sahip olduğu kültürel varlıkların ve lokal el sanatlarının zenginliği Hışvahan'ın mekan kimliğinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kentin kültürel gelişimlerinden olan el sanatları; bakır işlemeciliği, sedef işlemeciliği, ahşap oyma, deri işçiliğinden yapılan yemeni, yöreye özgü olan kutnu kumaşı, el ve makine

dokuması halı ve kilimler, Gaziantepli kadınların el işçiliğiyle yaptıkları ‘Antep işi’ adı verilen örtülerden oluşmaktadır. Hışvahan; mekan kimliği ile kente özgü kültürel değerleri barındırmasıyla, kentte kazandığı aidiyeti, kentli kullanıcıların da kendini kültürel değerleriyle bir arada bulunmasıyla mekana ait hissetmelerini sağlamaktadır. Butik otel işlevinin yüklenmesiyle kent ve ülke ekonomisine katkı sağlarken, yöreye özgü olan değerler ulusallaşarak adını duyurmaktadır. Bu durum aynı zamanda Hışvahan’ın marka değeri kazanmasına neden olmaktadır. Kent ve kurumun kimliğine prestij sağlamaktadır.

Yeniden işlevlendirilmesine sebep olan nedenlerin değerlendirilmesi sonucunda ulaşılan veriler ile yapının tasarlanması sürecine başlarken fiziki durumu ve çevresiyle olan ilişkisi, eski ve yeni işlevi arasındaki kurgu analizi, kullanıcı kimlik analizleri, kurum tarafından kullanıcıya sunulacak hizmet ve beklentiler belirlenmiştir. Yapının otel olarak yeniden işlevlendirilmesiyle yapıda yeni mekansal kurgular incelenmiştir. Tez kapsamında incelenen yapı gibi çok odalı ticaret yapılarının, yeni işlevinin otel olarak kullanımına işlev-mekan-biçim kurgusu açısından uygun olmaktadır. Aşağıdaki çizelgede yapıda oluşan yeni ve eski işlev dair mekansal dönüşümlerin analizi yapılmıştır.

Kentin kültürel birikimlerinin yaşatılması hedefiyle alınan tasarım kararları mekanda hacim ve yüzey tasarımlarında, aydınlatma tasarımlarında, donatı elemanlarında çağdaş yorum ve biçimlerde yansımaktadır. Böylece hem var olan kültürün yaşatılması hem de gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmaktadır.

KAYNAKLAR

- Altınoluk, Ü.**, (1998). Ülkü Altınok, Binaların Yeniden Kullanımı, İstanbul
- Ahunbay, Z.**, (2007). Ahunbay Zeynep, 'Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon', YEM Yayınları, 4.Baskı, İstanbul, s.8
- Ahunbay, Z.**, (2007). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, 7. Baskı, YEM Yayın., İstanbul)
- Zeynep Ahunbay, Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, 11. Baskı, İstanbul : YEM,say 99-100.)
- Anonim**, (1986). Anonim, (1986). Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 11.Cilt, Milliyet Yayınları, İstanbul.
- Alptekin, D.**, (2011). Toplumsal aidiyet ve gençlik: Üniversite gençliğinin aidiyeti üzerine sosyolojik bir araştırma. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış PhD tezi.
- Altuncu D.**, (2007). Damla Altuncu, Restoran Bar İşlevi Kazandırılmış Tarihi Mekanlarda Yapay Aydınlatmayla Atmosfer Yaratma, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul s.69-78)
- Apaydın, B.**, (2007). Apaydın Banu,
- (Aytekin, H., 1999) .**
- Bektaş, C.**, (2001), "Koruma Onarım.", Literatür Yayınları, İstanbul, No:57, s.9.
- Castells, M.** (1997). Castells Manuel Kent, Sınıf, İktidar, Bilim ve Sanat Yayınları, 1. Basım, 1997, Ankara
- Castells, M.** (2005). Manuel Castells, Enformasyon Çağı; Ekonomi, Toplum ve Kültür , 3. Cilt, Bin Yılın Sonu , İstanbu Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005, s:3-15, 441)
- Castells, M.** (2006). Manuel Castells, Kimliğin Gücü, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Erdönmez, Akı**, (2005). YTÜ Mim. Fak. e-Dergisi Cilt 1, Sayı 1, 2005.
- GÖYÜNÇ, N.**, (1999). Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılında Gaziantep. (Y. Küçükdağ editör). Cumhuriyetin 75. Yılına Armağan, Gaziantep. Gaziantep Üniversitesi Vakfı Kültür Yayınları, Yayın No: 6, Gaziantep, s.1
- Güveç, B.** (1979). Bozkurt Güvenç, İnsan ve Kültür Remzi Kitabevi 3. Cilt, s:96, İstanbul)

- Güvenç, B., (1991)** Bozkurt Güvenç, İnsan ve Kültür Remzi Kitabevi, İstanbul
- Gürsel, Y., (1996).** ‘Değişme Koşullarında Kimlik-Meşrutiyet-Etik’, Türkiye Mimarlığı Sempozyumu II: Kimlik-Meşrutiyet-Etik, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, 38-42, 7-8-9 Ekim 1993, Ankara.
- Hasol, D., (1998).** Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yem Yayınları, İstanbul.
- Hasol, D. (2008).** Doğan Hasol Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yem Yayınları, İstanbul 10. Baskı
- Hasol, D. (1998).** ‘Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü’, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Harvey, D. (1999).** David. Harvey, 1999. *Postmodernliğin Durumu*, 2.cilt Metis Yayınları, İstanbul.
- Harvey, D. (2003).** David. Harvey, Sosyal Adalet ve Şehir, Metis Yayınları, İstanbul.
- Karaca, N., (2011).** Kimlik Sorunsalı Üniversite Öğrencilerinde Kimlik ve Siyasal Aidiyet, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Karıptaş, F., (2010).** Endüstri Mirası Kapsamındaki Yapıların Günümüz Şartlarında Değerlendirilmesi Ve Kasımpaşa Tuz Ambarı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul
- Kıraç, A. B., (2001).** “Türkiye’deki Tarihi Sanayi Yapılarının Günümüz Koşullarına Göre Yeniden Değerlendirilmeleri Konusunda Bir Yöntem Araştırması’ , Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kongar, E., (2003).** Kongar Emre, Kültür Üzerine , Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kuban, D., (1998).** Mimarlık Kavramları. Tarihsel Perspektif İçinde Mimarlığın Kuramsal Sözlüğüne Giriş, Yem Yayınları, İstanbul.
- Kuban, D., (2000).** Doğan Kuban, Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu Kuram ve Uygulama, Yem Yayınları, İstanbul
- Lefebvre, H. (2014).** Henry. Lefebvre Mekanın Üretimi Sel Yayıncılık 2.baskı
- Lynch, K. (1960).** Kevin Lynch The Image Of The City
- Mumford, L., (2007).** (Tarih Boyunca Kent, Ayrıntı Yayınları, 1.Basım 2007.
- Napoles, (1988).** Napoles, V., 1988. Corporate Identity Design, John Wiley&Sons Inc., New York. s.28).
- Özbek, Eren, İ., ().** Ege Yerleşmelerinde Kültürel Etkileşimin Mimari İzleri,
<https://sehir.academia.edu/ImreOzbekEren>
- Stanford Felsefe Ansiklopedisi, (2015)**

- Terzi F., (2017),** Yeniden İşlevlendirilen Yapıların Tasarım Sürecinde Eski-Yeni Arakesitlerinin Biçimlenişine Diyalektik Yaklaşımı, Yüksek Lisans Tezi, s.9
- Türkbağ, A.U., (2003).** ‘‘Kimlik, Hukuk ve Adalet Sorunu’’, Doğu Batı Dergisi, 23:213-220.
- OKAY,A., (2000).** Ayla OKAY, Kurum Kimliği Media Cat Kitapları, Ankara, s.17-41.
- Oktay, D., (2011).** Derya Oktay, İdeal Kent Dergisi, Makale Cilt 2 , Sayı 3, 8 – 19
- Olins, (1990).** The Wolff Olins Guide to Corporate Identity, Revised Edition, London: Black Bear Press, 1990, s.108
- Oktem, D. (2007)** Dilşad Öktem, Otel İç Mimari Tasarımında Mekân Algılama Ve Kimlik Oluşumu Ve Örnekler Üzerinde Analizi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul
- Önder, D. E., (1995).** Önder, D. E., 1995. Kent Otellerinde Mekânsal Kademelenmenin Değerlendirilmesi İçin Bir Yöntem, Doktora Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özen, Sarıman, E. (2014).** Esin Sarıman Özen, Liman Kentlerinde Koruma Ve Yaşatma Prensipleriyle Değerlendirilen Gemi İnşa Endüstrisi Yapıları: Tersane-İ Amire Üzerine Yeni Bir Senaryo ‘‘Haliç Tersanesi Bilinç Platformu’’ Doktora Tezi, İstanbul
- Prohansky, (1978).** The City and Self –İdenditdy No2, makale 1978.
- Püsküllüoğlu, A. (Ali püsküllüoğlu,Türkçe Sözlük, Yapı Kredi Yayınları, 1995.**
- Rutherford, J., (1998).** Jhonathan Rutherford, Kimlik, Topluluk, Farklılık, Sarmal Yayınevi, İstanbul.
- (U. Şimşek, S. Ilgaz, (2007).** ‘‘Küreselleşme ve Ulusal Kimlik’’, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9, 194.
- Uyan., B., (2009).** Bölgesel Gelişme Dinamikleri: Gaziantep İlinde Yerel Ekonomik Gelişmeyi Etkileyen Faktörler, s:36-40.
- Velioğlu, A., (1992).** Tarihi Çevre İçinde Mimari Tasarım Ve Süreci Üzerine Bir Araştırma, Doktora, Karadeniz Teknik Üniversitesi , Mimarlık Ana Bilim Dalı, Trabzon
- Yüksel, İ., (2009).** Eski Türk Evi’nin Butik Otele Dönüşümünde Karşılaşılan Problemler (Safranbolu Evleri Ve Soğukçeşme Sokağı Karşılaştırmalar Dahilinde, Sanatta Yeterlilik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, s:21 İstanbul)
- Yüce, (2010)** Osmanlı Son Dönemi İle Erken Cumhuriyet Dönemğ Arasında Gaziantep’te Mimari Dokunun Değişimi (1839-1950) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,

Url-1 <<https://sozluk.gov.tr/>> ,

Url-2<(http://www.altust.org/2015/04/cok-boyutlu-bir-temsil-araci-olarak-mekanyer-esra-akbalik/)> ,

Url-3 <(tdk) <https://sozluk.gov.tr/?kelime=k%C3%BClt%C3%BCr> > ,

Url-4

<(https://www.academia.edu/11348842/Genius_Loci_Towards_a_Phenomenology_of_Architecture_-_Christian_Norberg-Schultz_108-170) > ,

Url-5

<http://www.yildiz.edu.tr/~diclal/2009_ANLATI/090302_INA_KORUMA_KAVRAMI.pdf > ,

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ğehir Ve Bölge Planlama Bölümü ğehir Yenileme Koruma Dersi Notları,

Url-6 <<https://www.arkitera.com/soylesi/likor-fabrikasi-sanildiginin-aksine-kiymeti-pek-bilinmemis-bir-yapidir/>> ,

Url-7 <<https://emreonar.com/2019/02/06/eski-likor-fabrikasi/>> ,

Url-8 <<https://yapidergisi.com/tarihi-yapi-ve-ek-yapi-iliskisinde-cagdas-yaklasimlar-alman-tarih-muzesi-ve-cagdas-ek-yapisi/>> ,

Url-9 <<https://docplayer.biz.tr/133388787-Yatay-ve-dusey-sirkulasyon-elemanlari-ins-404-mimarlik-bilgisi-yatay-ve-dusey-sirkulasyon-elemanlari-yatay-sirkulasyonu-saglayan-elemanlar.html>> ,

Url-10 <<https://gaziantep.bel.tr/sayfa/hanlar-29>> ,

Url-11 <<https://tr.wikipedia.org/wiki/Imaret>> ,

Url-12 <<https://www.myfikirler.org/gaziantep-te-dokunan-kutnu-kumasi-dunyaya-tanitolacak.html>> ,

2863 numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu.

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2863.pdf>

Lala Mustafa Paşa Hamı Restitüsyon Projesi 1993 Tescilli Raporu Tescil Tarihi : 16.12.1993/1647 (Adana K.T.V.K.K. Kararı)

(<https://www.arkitera.com/haber/metin-sozen-koruma-buyuk-odulu-konya-buyuksehir-belediyesinin-oldu/>)

(<https://www.insidefestival.com/2018-shortlist>)

ŞEKİL LİSTESİ KAYNAKLAR

- Şekil 2.1** : Kariptaş Fatih, 2010, Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 2.2** : <https://emreonar.com/2019/02/06/eski-likor-fabrikasi/>
Erişim Tarihi Nisan, 2020
- Şekil 2.3** : <https://www.arkitera.com/soylesi/likor-fabrikasi-sanildiginin-aksine-kiymeti-pek-bilinmemis-bir-yapidir/> Erişim Tarihi: Nisan, 2020
- Şekil 2.4** : <https://yapidergisi.com/tarihi-yapi-ve-ek-yapi-iliskisinde-cagdas-yaklasimler-alman-tarih-muzesi-ve-cagdas-ek-yapisi/>
- Şekil 2.5** : <https://yapidergisi.com/tarihi-yapi-ve-ek-yapi-iliskisinde-cagdas-yaklasimler-alman-tarih-muzesi-ve-cagdas-ek-yapisi/>
- Şekil 2.6** : <https://yapidergisi.com/tarihi-yapi-ve-ek-yapi-iliskisinde-cagdas-yaklasimler-alman-tarih-muzesi-ve-cagdas-ek-yapisi/>
- Şekil 2.7** : <https://yapidergisi.com/tarihi-yapi-ve-ek-yapi-iliskisinde-cagdas-yaklasimler-alman-tarih-muzesi-ve-cagdas-ek-yapisi/>
- Şekil 4.1** : Yüce,2010 Erişim Tarihi: 2020
- Şekil 4.2** : Yüce,2010 Erişim Tarihi: 2020
- Şekil 4.3** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.4** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.5** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.6** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.7** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.8** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.9** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.10** :Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.11** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.12** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.13** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.14** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019

- Şekil 4.15** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.16** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.17** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.18** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.19** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.20** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.21** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.22** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.23** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.24** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.25** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.26** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.27** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.28** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.29** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.30** : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.31** : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.32** : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.33** : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.34** : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.35** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.36** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.37** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.38** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.39** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.40** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.41** : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Restorasyon Kurulu Arşivi
Erişim Tarihi: 2019
- Şekil 4.42** : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019

- Şekil 4.43 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.44 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.45 : Fotoğraf Arşivi
- Şekil4.46: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/nealinir/kutnu-kumasi>
Erişim Tarihi: 2020
- Şekil 4.47 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.48 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.49 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.50 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.51 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.52 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.53 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.54 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.55 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.56 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.57 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.58 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.59 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.60 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.61 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.62 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.63 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.64 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.65 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.66 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.67 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.68 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.69 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.70 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.71 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.72 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.73 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.74 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.75 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019
- Şekil 4.76 : Geo_id Tasarım Ofisi Arşivi Erişim Tarihi: Ocak, 2019